

Katedra rozvojových studií

Přírodovědecká fakulta

Univerzita Palackého v Olomouci

**RAPIDNÍ URBANIZACE V ČÍNĚ A JEJÍ DOPADY NA
TAMNÍ SPOLEČNOST**

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Lenka Bizoňová
Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.

Olomouc, 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci dne

.....

podpis studenta

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Mgr. Jaromíru Harmáčkovi, PhD. za odbornou pomoc, cenné rady, vstřícnost a ochotu, se kterou ke mně vždy přistupoval. Dále bych chtěla poděkovat Yun Baiovi, který mi v průběhu psaní práce pomohl objasnit některé souvislosti urbanizace v jeho rodné zemi. V neposlední řadě děkuji rodině a přátelům za podporu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka BIZOŇOVÁ**
Osobní číslo: **R130087**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Rapidní urbanizace v Číně a její dopady na tamní společnost**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním cílem diplomové práce je analýza a zhodnocení příčin a dopadů rychlé urbanizace v Číně. Současná neudržitelná situace je do značné míry vyústěním politiky čínské vlády, pro níž je urbanizace klíčovým nástrojem k zajištění budoucího dlouhodobého ekonomického růstu a ke zmírnění příjmové nerovnosti mezi venkovem a městem. V první části se proto práce zaměří (kromě analýzy samotných trendů) na vládní politiky a mechanismy, které mají zásadní vliv na urbanizační migrační trendy v Číně. Poté budou popsány a analyzovány ekonomické, sociální a environmentální dopady urbanizace, kterým Čína v dnešní době čelí.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 20 - 25 tisíc slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

UNDP. 2013. China National Human Development Report 2013. ISBN 978-7-5001-3754-2. No.12269. URL http://www.cn.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH_2013%20NHDR_EN.pdf; CHEN, Mingxing, Weidong LIU a Xiaoli TAO. Evolution and assessment on China's urbanization 1960?2010: Under-urbanization or over-urbanization?. Habitat International. 2013, roč. 38, s. 25-33. DOI: 10.1016/j.habitatint.2012.09.007. URL <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0197397512000537>; Chaolin G., Ian C., Liya W., 2012. Progress in research on Chinese urbanization. Volume 1, Issue 2, June 2012, Pages 101-149. URL <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095263512000179>; Shengting Xiao. 2010. Is there a bubble in China?s housing market? URL http://www.kth.se/polopoly_fs/1.127757!/Menu/general/column-content/attachment/31.pdf; Anthonz G.O.Yeh, Jiang Xu, Kaizhi Liu. 2011. China?s post-reform urbanization: retrospect, policies and trends. ISBN: 978-1-84369-815-9. Urbanization and Emerging Population Issues 5. New York: UNFPA. URL <http://pubs.iied.org/pdfs/10593IIED.pdf>

Vedoucí diplomové práce: Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: 29. ledna 2014
Termín odevzdání diplomové práce: 16. dubna 2015

L.S.

Prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 5. února 2014

Abstrakt:

Od roku 1978 dochází v Číně k největší interní migraci v historii lidstva. Ta je způsobena rychlým stěhováním obyvatel z venkova do měst, což je hlavní příčinou urbanizace v zemi. Hlavním cílem této diplomové práce je analýza a zhodnocení příčin a dopadů probíhající urbanizace. Analyzovány budou dopady ekonomické, sociální a environmentální. V práci bude také nastíněn celosvětový trend ve vývoji městského obyvatelstva a v závěru pak představen koncept udržitelné urbanizace a reformy, kterými by ji mohla Čína dosáhnout.

Klíčová slova: Čína, urbanizace, venkov, město, migrace, migrant, hukou, nerovnost, města duchů, střední třída, znečištění

Abstract:

Since 1978 China has experienced the largest internal migration in human history. That has been caused by fast movement of people from rural to urban areas, which is the principal reason for rapid urbanization in China. The main objective of this thesis is to analyze and evaluate the roots and impacts of this rapid urbanization. Economic, social and environmental impacts will be analyzed. I will also outline the global trend in evolution of urban population and in the end I will introduce sustainable urbanization concept and reforms that should be implemented by China in order to achieve it.

Key words: China, urbanization, rural areas, urban areas, migration, migrant, hukou, inequality, ghost cities, middle class, pollution

Obsah:

Úvod	10
Metodologie a cíle práce	11
1. Urbanizace	12
1.1 Vymezení pojmů	12
1.2 Urbanizace v globálním kontextu	13
1.3 Vztah urbanizace a rozvoje	17
1.4 Urbanizace v Číně	19
2. Příčiny rapidní urbanizace v Číně	22
2.1 Urbanizace v Číně v období let 1949–1958.....	22
2.2 Urbanizace v Číně v období let 1958–1966.....	24
2.3 Urbanizace v Číně v období let 1966–1976.....	27
2.4 Urbanizace v Číně od roku 1978 do současnosti	29
3. Dopady urbanizace	34
3.1 Ekonomické dopady	34
3.1.1 Nerovnost mezi městy a venkovem	34
3.1.2 Nerovnost mezi východními provinciemi a zbytkem Číny	37
3.1.3 Kuznetsova křivka a Lewisův bod.....	41
3.1.4 Vztah urbanizace a ekonomického růstu	44
3.1.5 Nový typ národního urbanizačního plánu na období let 2014–2020	46
3.1.6 Města duchů (<i>ghost cities</i>)	49
3.1.7 Realitní bublina	54
3.2 Sociální dopady	57
3.2.1 Registrační systém hukou a jeho důsledky	58
3.2.2 Reforma hukou	62
3.2.3 Utváření nové střední třídy a snaha zvýšit domácí spotřebu	64
3.3 Environmentální dopady.....	67
3.3.1 Znečištění vzduchu	67
3.3.2 Znečištění vody	70
3.3.3 Degradace půdy a rozšiřování měst	72
3.3.4 Environmentální politiky	74
4. Udržitelná urbanizace v Číně	76
Závěr	79
Seznam použitých zdrojů	81

Seznam grafů, map a obrázků:

Graf č. 1 – Vývoj městského a venkovského obyvatelstva na světě mezi lety 1950–2014
a předpokládaný vývoj do r. 2050

Graf č. 2 – Podíl městského a venkovského obyvatelstva v rámci regionů

Graf č. 3 – Vývoj městského obyvatelstva v Číně v období let 1978–2013

Graf č. 4 – Růst městského obyvatelstva v Číně (% za rok) v období let 1978–2013

Graf č. 5 – Příjmová nerovnost v Číně v období let 1981–2012
(hodnoty Giniho koeficientu)

Graf č. 6 – Kuznetsova křivka

Graf č. 7 – Nárůst městské populace v Číně v rozmezí let 1978–2013

Mapa č. 1 – Míra urbanizace v jednotlivých zemích světa v roce 1980

Mapa č. 2 – Míra urbanizace v jednotlivých zemích světa v roce 2011

Mapa č. 3 – Míra urbanizace v jednotlivých provinciích Číny v roce 2008

Mapa č. 4 – Roční příjem na osobu v rámci jednotlivých provincií v roce 2013

Mapa č. 5 – Index lidského rozvoje v čínských provinciích v roce 2010

Obrázek č. 1 – Plán výstavby repliky Manhattanu ve městě Tchien-ťin

Obrázek č. 2 – Pohled na rozestavěnou verzi čínského Manhattanu

Obrázek č. 3 – Předměstí města Chang-čou

Obrázek č. 4 – Replika francouzské Paříže v Číně

Obrázek č. 5 – Pohled na opuštěné město Ordos

Obrázek č. 6 – Hlavní vrstvy čínské společnosti v minulosti a nyní

Obrázek č. 7 – Rakovinová vesnička na okraji města Sing-tchaj

Obrázek č. 8 – Znečištěná řeka Jang-c' -ťiang

Obrázek č. 9 – Příklad rozrůstání města do okolní krajiny (Che-fej, provincie An-chuej)

Seznam použitých zkratk:

HDI Index lidského rozvoje (*Human Development Index*)

HDP hrubý domácí produkt

mil. milion

mld. miliarda

obr. obrázek

SSSR Sovětský svaz (Svaz sovětských socialistických republik)

USD americký dolar

Úvod

Čínská lidová republika (dále jen Čína) je nejlidnatějším a čtvrtým nejrozlehlejším státem světa. V mnoha ohledech lze tuto zemi považovat za výjimečnou. Čína patří mezi poslední státy světa, ve kterých se uplatňuje komunistický režim a její vláda nerespektuje lidská práva. I přesto se však v současné době řadí mezi nejrychleji rostoucí světové ekonomiky. Od počátku reformy v roce 1978 se Čína otevírá světu a dochází zde k rychlé industrializaci a modernizaci země, se kterou je spojena masivní migrace venkovského obyvatelstva do měst.

Tato migrace je hlavní příčinou urbanizace v Číně. Ještě v polovině 20. století se Čína řadila k nejhudším zemím světa, zatímco dnes patří mezi hlavní supervelmoci. Tohoto ekonomického pokroku bylo dosaženo rychlým rozvojem průmyslových městských oblastí, vytvořením speciálních ekonomických zón a přílivem levné pracovní síly z venkova.

Migrační procesy v zemi byly a jsou z velké části ovlivňovány politickými cíli vlády. Dříve Čína kladla důraz především na potravinovou soběstačnost a dokonce obyvatelům znemožňovala přesun z venkova do měst, aby se venkovské obyvatelstvo věnovalo zemědělství a zajišťovalo tak Číně dostatek potravin. V dnešní době naopak tuto migraci za účelem zvýšení životní úrovně obyvatel a zlepšení ekonomické situace podporuje, a to i přesto, že v zemi platí registrační systém hukou, který migranty znevýhodňuje. Rychlý nárůst městského obyvatelstva v Číně přispívá k hospodářskému růstu, přináší však i velké ekonomické, sociální a environmentální problémy.

Metodologie a cíle práce

Hlavním cílem této diplomové práce je analýza a zhodnocení příčin a dopadů rychlé urbanizace v Číně. Nastíněna bude současná situace, ale i předpokládaný vývoj urbanizace do budoucna a návrh možného řešení problémů plynoucích z rychlého nárůstu městské populace v rámci konceptu udržitelné urbanizace.

Úvodní část práce nastiňuje celosvětový trend růstu městského obyvatelstva včetně prognózy do budoucna, vymezuje základní pojmy, popisuje vztah urbanizace a rozvoje a osvětluje, čím je urbanizační proces v Číně výjimečný.

Druhá kapitola je zaměřena na analýzu a zhodnocení příčin rychlé urbanizace v Číně se zaměřením na proces migrace v jednotlivých historických obdobích od vzniku Čínské lidové republiky v roce 1949 po současnost.

Třetí kapitola je věnována podrobné analýze dopadů urbanizačního procesu v Číně. Hodnoceny budou dopady *ekonomické*, kde se mimo jiné zaměřím na výraznou nerovnost mezi městskými oblastmi a venkovem, ale také mezi východními provinciemi a zbytkem Číny, *sociální*, se zaměřením na registrační systém hukou, a v neposlední řadě dopady *environmentální*, kde si kladu za cíl zhodnotit ničení životního prostředí v důsledku nárůstu městské populace a rozšiřování měst. Poslední kapitola shrnuje největší překážky Číny k dosažení udržitelné urbanizace a reformy, pomocí kterých by ji mohla docílit.

V průběhu práce se pokusím odpovědět na tyto výzkumné otázky:

- 1) Proč v Číně dochází k tak rapidní urbanizaci?
- 2) Jaké jsou hlavní ekonomické, sociální a environmentální dopady urbanizace v Číně?
- 3) Jakým hrozbám a příležitostem bude Čína v souvislosti s urbanizací čelit do budoucna?

Pro účely práce byla použita metoda rešerše zdrojů, analýza dat relevantních pro tuto práci a následná syntéza získaných poznatků. Hlavním zdrojem informací pro mne byly elektronické cizojazyčné odborné publikace (reporty, novinové články, analýzy mezinárodních organizací aj.), data ze Statistického úřadu Číny, pětileté plány, ale i knižní publikace (např. Wang, 2010). K zajištění objektivitu práce se snažím vždy ověřovat informace z více zdrojů a za účelem aktuálnosti práce vyhledávat co možná nejnovější data.

1. Urbanizace

1.1 Vymezení pojmů

Urbanizace je jedním z hlavních pojmů, který se v této práci objevuje. Jednotná definice však v literatuře neexistuje. Vymezení tak širokého pojmu je totiž velmi problematické a odvíjí se od toho, jak se na tento jev díváme.

Podle Slovníku humánní geografie (Gregory et al., 2009:792) lze na urbanizaci pohlížet ze tří různých pohledů. Tím nejčastějším je pohled demografický, který je ve slovníku definován jako rostoucí koncentrace lidí v městských osadách (v poměru k původní populaci), kde je hustota obyvatelstva vyšší než v okolních oblastech. Z ekonomického hlediska je urbanizace proces, jež vede k upřednostňování ekonomických aktivit, které si obvykle spojujeme s městy (např. průmysl), na úkor těch venkovských (např. zemědělství, rybolov či lesnictví). Sociálně-kulturním aspektem urbanizace je pak vytváření městského způsobu života, který si obyvatelé ve městech osvojují.

Definic urbanizace jako takové však existuje celá řada. Pro srovnání jich uvedu jen několik. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (2003) urbanizaci definuje jako zvýšení podílu populace žijící v městských oblastech. Je to proces, při kterém se velký počet lidí začne koncentrovat v relativně malých oblastech, které utváří města. Podle Populačního fondu OSN (2007) se urbanizací rozumí přeměna společnosti z venkovské na městskou, kdy dochází ke zvyšování podílu obyvatelstva, které žije v oblastech definovaných jako městské, a to primárně prostřednictvím migrace z venkova do měst.

Sharma (2012) urbanizaci chápe jako odezvu na strukturální změny v ekonomice. V rámci urbanizačního procesu podle něj dochází k nárůstu městské populace, městských oblastí a také k expanzi těch současných. Podle Musila (1999) urbanizace zahrnuje kulturní, ekonomické i sociální změny společnosti a je jednou z klíčových složek její modernizace.

V Číně je urbanizace obecně definována jako proces shlukování obyvatel v městských oblastech. Indikátorem úrovně urbanizace je podíl městské populace na celkovém počtu lidí v určité oblasti. Vzhledem k častým změnám kritérií v definování města a městské populace však dochází k nejasnostem. Hlavní zdroje oficiálních statistik pocházejí z vládních institucí, jako je např. Státní rada pro sčítání lidu (*State Council Population Census Office*) nebo Statistický úřad Číny. Tyto instituce však poskytují o městském obyvatelstvu rozdílné údaje, aniž by objasnily přesnou definici města a urbanizace (Liu, Li, Zhang, 2003).

Proces urbanizace je utvářen pěti hlavními složkami – přirozeným přírůstkem ve městech, růstem městské populace v důsledku mezinárodní imigrace do měst, domácí migrací obyvatel z venkova do měst, předefinováním venkovských oblastí na městské a pohlcováním venkovských a příměstských oblastí městy (Jaquinta, Drescher, 2002). Hlavní příčinou urbanizace v Číně je domácí migrace obyvatel z venkova do měst, na kterou se budu v této práci zaměřovat.

Dalším problematickým pojmem je městská oblast, jejíž definici si vytváří každá země individuálně a neexistuje jednotné vymezení. Některé země považují za městskou oblast jakoukoliv lokalitu, kde počet obyvatel přesahuje 2 500 lidí, jiné zase stanovují minimální počet na 20 000 obyvatel (Population Reference Bureau, 2015). Státní rada Číny definuje město jako oblast, kde na km² žije minimálně 1 500 obyvatel (UN, 2007).

V této diplomové práci se objevuje také pojem migrant, kterým nazývám člověka, jenž se přestěhoval z venkova do města. Pro veškerá označení čínských provincií, měst a představitelů používám zavedené české názvy.

1.2 Urbanizace v globálním kontextu

Vznik prvních lidských sídel se datuje již od dob starověku. Za kolébku měst bývá považována oblast bývalého Sumeru, Mezopotámie a Egypta, ale také povodí řek Indus, Huang He a Jang-c'-ťiang. Právě v těchto místech se totiž začaly rodit první civilizace. Lidé se však postupem času začali koncentrovat do měst i v jiných částech světa. Urbanizační proces neboli narůstání městské populace, je přirozenou součástí lidského vývoje a úzce souvisí s modernizací a rozvojem společnosti.

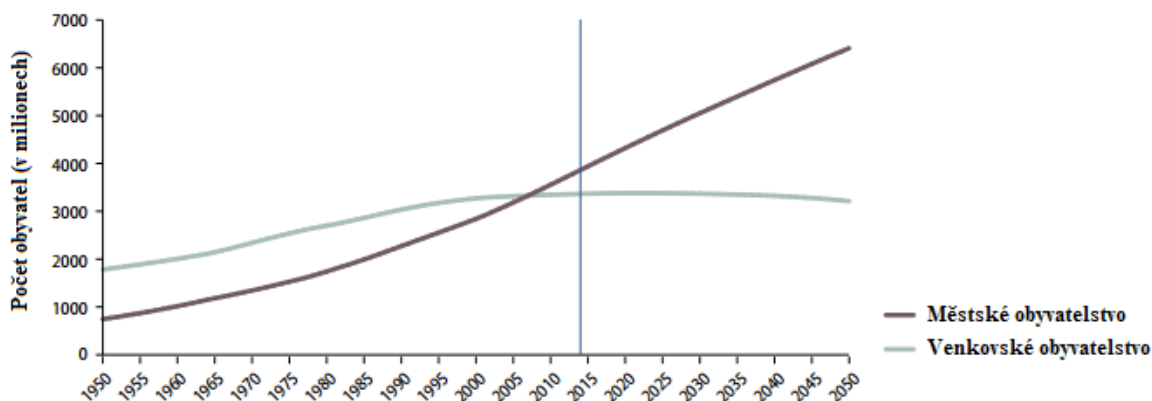
Za počátky urbanizace v moderním slova smyslu lze považovat období průmyslové revoluce světa. Toto období se pojí především s technologickými pokroky, modernizací, zjednodušováním výrobních postupů a přeměnou zemědělské společnosti na průmyslovou. Výsledkem této modernizační éry byl rozvoj měst, pokrok ve výrobě a zvýšení produktivity práce, vznik průmyslových továren a velkovýrobních závodů, a tím pádem také vytváření nových pracovních míst. Lidé zaměstnaní v zemědělství se z chudých venkovských oblastí začali stěhovat do vyspělých průmyslových středisek za lepší práci.

V roce 1900 žilo ve městech 14 % světové populace a pouze ve dvanácti městech světa převyšovala populace 1 milion obyvatel. Do roku 1950 se městská populace více než zdvojnásobila na 30 %. Přelomovým rokem ve vývoji urbanizace se však stal rok 2008, kdy městská světová populace přesáhla 50 %. Na světě existovalo více než 400 měst

s počtem obyvatel vyšším než 1 milion a 19 měst s více než desetimilionovou populací (Population Reference Bureau, 2015).

V současné době tvoří městská světová populace 54 %. Odhaduje se, že do roku 2050 bude ve městech žít asi 66 % obyvatel světa (United Nations, 2014).

Graf č. 1 – Vývoj městského a venkovského obyvatelstva na světě mezi lety 1950–2014 a předpokládaný vývoj do r. 2050

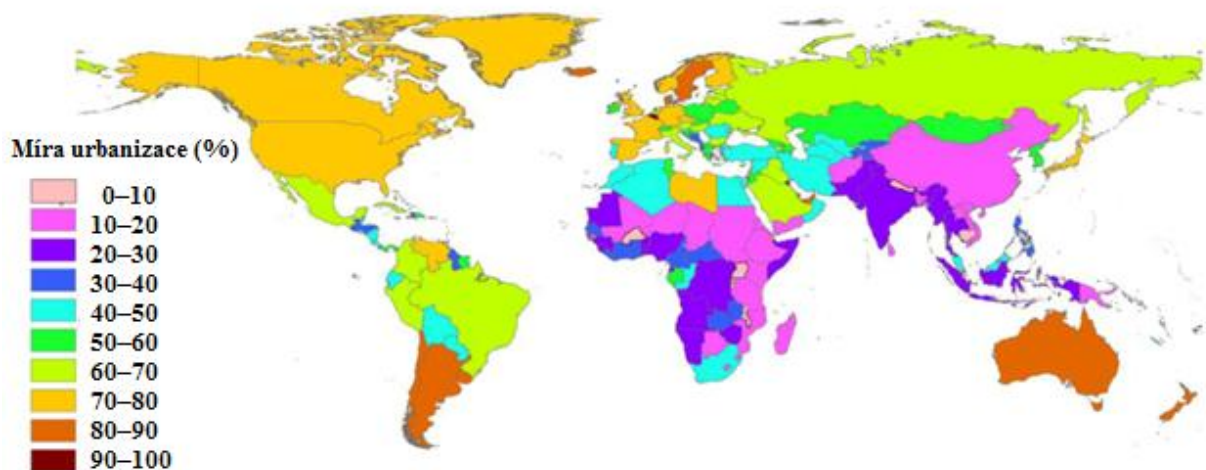
Zdroj: upraveno autorkou podle United Nations (2014)

Urbanizační proces ve světě lze rozdělit na dvě vlny. První urbanizační vlna proběhla pozvolna v Evropě a Severní Americe během let 1750–1950 v souvislosti s průmyslovou revolucí. Tento demografický přechod spojený s industrializací umožnil vznik nových městských průmyslových společností, které nyní dominují světu.

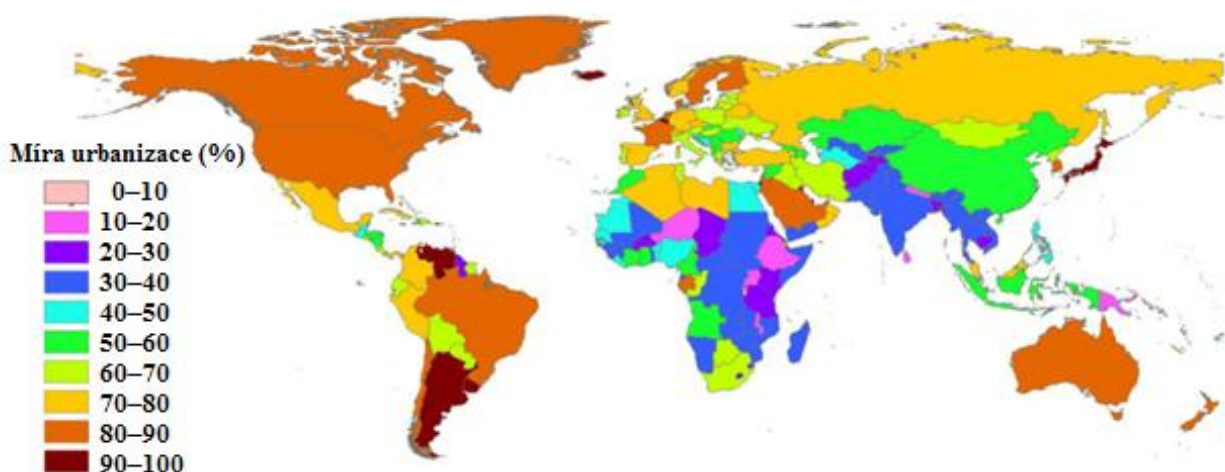
Druhá urbanizační vlna probíhá v méně rozvinutých regionech zhruba od r. 1950. Ve většině z těchto regionů došlo během jednoho či dvou desetiletí k rychlému snížení úmrtnosti. Poměrně rapidně se snižuje také porodnost, a to zejména ve Východní a Jihovýchodní Asii a Latinské Americe, pomaleji potom v Africe (UNFPA, 2007).

Rychlost a rozsah současného urbanizačního procesu je mnohem větší, než v minulosti a rostoucí města znamenají pro méně vyspělé země řadu nových problémů. Rozšiřování infrastruktury a zajišťování přístupu ke službám ve městech musí probíhat mnohem rychleji, než během první vlny v Evropě a Severní Americe.

Mapa č. 1 – Míra urbanizace v jednotlivých zemích světa v roce 1980

Mapa č. 2 – Míra urbanizace v jednotlivých zemích světa v roce 2011

zdroj (Mapa č. 1, 2): upraveno podle Chen, Zhang H., Liu, Zhang W. (2014)

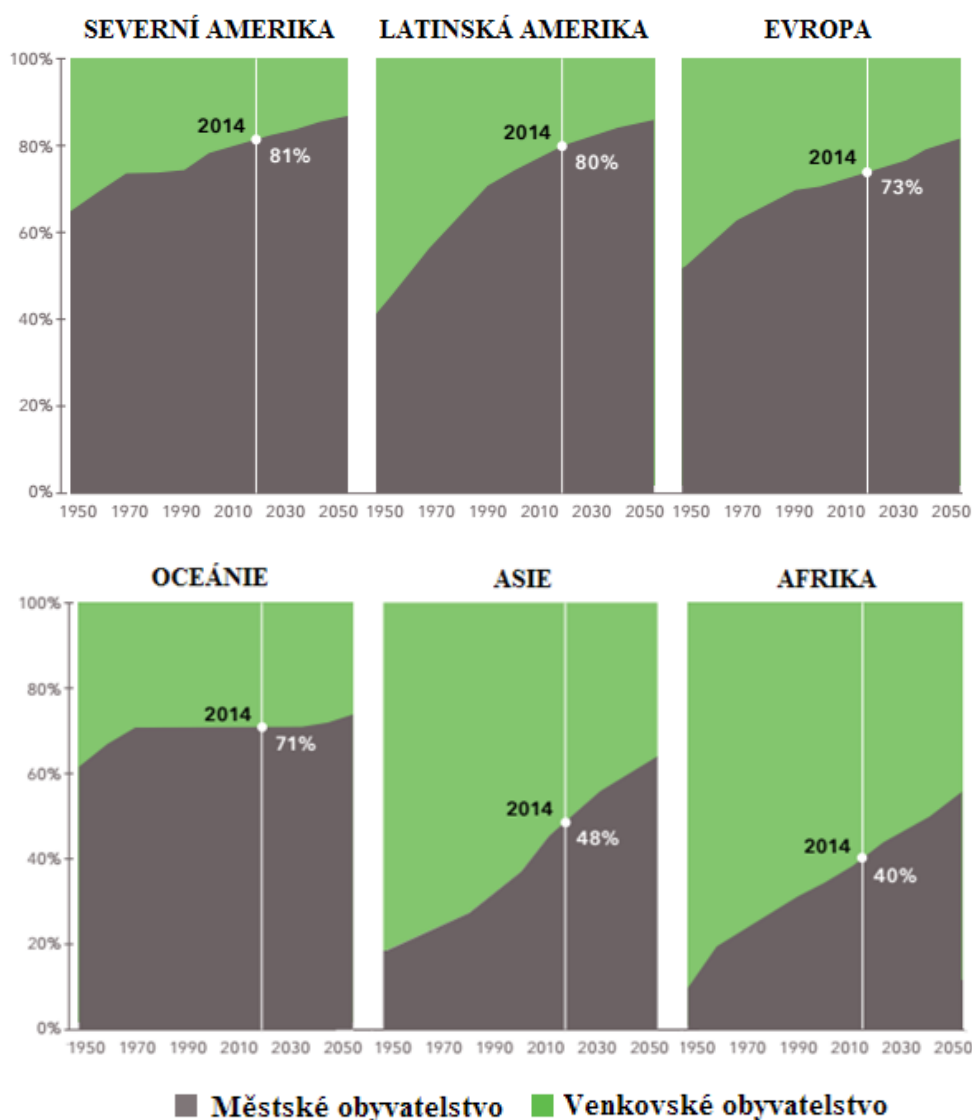
Mezi nejméně urbanizované regiony světa patří Afrika a Asie, kde žije téměř 90 % světového venkovského obyvatelstva. Důvodem je pozdější začátek industrializace a urbanizace v těchto zemích. Největší venkovské obyvatelstvo na světě má Indie (857 mil.), po které následuje Čína (635 mil.). Dohromady žije v obou zemích 45 % světového venkovského obyvatelstva. V Africe žije na venkově nejvíce lidí v Nigérii (95 mil.) a v Etiopii (78 mil.). Městské obyvatelstvo v Asii tvoří 48 % celkové populace a v Africe dokonce jen 40 % obyvatel¹.

¹ Do roku 2020 by mělo žít podle odhadů 50 % obyvatelstva Asie jako kontinentu ve městech, Afrika stejného výsledku docílí až v roce 2030 (UNDP, 2013).

Právě v Africe a v Asii však probíhá urbanizace nejrychleji. Do roku 2050 by se podle předpokladů měla městská populace v Africe ztrojnásobit a v Asii zvýšit na 61 %. I přesto, že má Čína a Indie v dnešní době největší rurální obyvatelstvo, předpokládá se, že v letech 2014–2050 bude nárůst městské populace v těchto dvou zemích tvořit 1/3 z celkového světového nárůstu městské populace (United Nations, 2014).

Mezi lety 1990–2011 se městská populace v rozvojových zemích zvýšila z asi 1,5 mld. obyvatel na 3,6 mld. (World Bank, 2013). Regiony s největším podílem městské populace na světě jsou Severní Amerika (81 %), Latinská Amerika a oblast Karibiku (80 %) a Evropa (73 %).

Graf č. 2 – Podíl městského a venkovského obyvatelstva v rámci regionů

zdroj: upraveno autorkou podle United Nations Global Impact (2015)

1.3 Vztah urbanizace a rozvoje

Urbanizace je přirozenou součástí lidského rozvoje a je úzce spjata s industrializací země a ekonomickým růstem. Urbanizační proces pronikl v průběhu času v různé míře do všech regionů světa a přispívá k sociálně-ekonomickému rozvoji státu. Historicky sloužil jako nezbytný motor pro hospodářský růst. Žádná země na světě se bez úspěšného procesu urbanizace nedostala mezi kategorii zemí s vysokými příjmy.

Hlavními složkami druhé vlny urbanizace, která v současné době probíhá v méně rozvinutých zemích světa, je migrace obyvatelstva z venkova do měst a přirozený přírůstek ve městech (Leete, 2008). Tato migrace je ovlivněna jak přitažlivými faktory (*pull factors*), které lákají migranty do měst, tak také vytlačujícími faktory (*push factors*), které nutí obyvatele opustit venkov.

Mezi přitažlivé faktory patří např. vyšší kvalita života ve městech, lepší pracovní příležitosti, vyšší platy a lepší přístup k veřejným službám. Za vytlačující faktory lze považovat např. nepříznivé přírodní podmínky na venkově, nezaměstnanost, nízkou kvalitu života či sociální nepokoje. V rozvojových zemích je jedním z hlavních důvodů této migrace snaha venkovského obyvatelstva najít ve městech lepší zaměstnání, zlepšit přístup ke službám a zkvalitnit tak své životní podmínky.

Ve vyspělých zemích napomáhá urbanizace k rozvoji měst, které se stávají hnací silou ekonomického růstu a akumulují kapitál. Lidé zde mají lepší přístup k veřejným službám, více příležitostí a obecně lepší životní úroveň. Naopak v méně rozvinutých zemích dochází často k rychlému a neregulovanému růstu měst a životní podmínky migrantů se někdy mohou i zhoršit. Městské orgány totiž nejsou schopny zajišťovat zázemí ani pracovní místa tak velkému počtu migrantů a města se často stávají místy, kde dochází k tzv. urbanizaci chudoby. Nově příchozí obyvatelé totiž končí ve slumech na okrajích měst, kde žijí mnohdy v horších životních podmínkách, než na venkově (Kubelková, 2008).

Njoh (2003) rozlišuje tři základní teoretické přístupy, které se zabývají příčinami a dopady urbanizace – modernizace, preference měst (*urban bias*) a koncept závislosti. Modernisté vidí urbanizaci jako přirozený proces, kterým si země musí projít, aby se změnila z tradiční nebo zemědělské společnosti na moderní a průmyslový národ. Podle nich má tedy urbanizace pozitivní důsledky pro rozvoj země a společnosti a musí být podporována.

Představitelé teorie preference měst urbanizaci za přirozený proces nepovažují. Tvrdí, že je výsledkem vládních politik, které systematicky směřují národní zdroje do

metropolitních oblastí, což působí jako přitažlivý faktor pro obyvatele venkova. Investice do městských oblastí a s tím související migrace obyvatel z venkova do měst mohou mít za následek krátkodobě ekonomický růst. Z dlouhodobého hlediska však tato strategie není schopna zajistit spravedlivý a udržitelný rozvoj. Ten je podle nich možný pouze prostřednictvím investic do sektoru zemědělství.

Třetím přístupem je koncept závislosti, který se zabývá vlivem urbanizace na dostupnost půdy a dalších nezbytně důležitých zdrojů pro zemědělce. Podle tohoto přístupu má urbanizace tendenci zbavovat obyvatele venkova majetku, což je následně nutí k migraci do měst. V rozvojových zemích nově přichozí migranti ve městech rozšiřují řady nezaměstnaných. Pokud navíc probíhá urbanizace rychlým tempem, způsobuje vážné narušení městského trhu práce.

Městská centra jsou tradičně spojována s rozvojem. To, jestli mezi rozvojem a urbanizací doopravdy existuje souvislost, popř. jestli je urbanizace příčinou nebo naopak důsledkem rozvoje, však nelze jednoznačně říct. Podle Rundeho (2015) může vést urbanizace v kombinaci se schopnými představiteli státu a dobře řízenými městy k rozvoji země a zvýšení životního standardu. V opačném případě však přispívá k ekonomickým problémům země a sociálním nepokojům.

Leete (2008) považuje země s vysokým podílem městské populace obecně za zdravější, vzdělanější a více prosperující. Podle něj existuje mezi rozvojem a stupněm urbanizace silná korelace. Úroveň lidského rozvoje má totiž tendenci stoupat právě v zemích, kde dochází k urbanizaci. Tím se také zvyšují šance k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí, neboť je ve městech lepší přístup k nezávadné pitné vodě, zdravotní péči, vzdělání a obecně k veřejným službám. V zemích, kde urbanizace dosahuje nejvyšší úrovně, je například nejnižší míra dětské úmrtnosti, neboť je ve městech lepší přístup ke zdravotním službám a kvalitnější zdravotní péči. Pokud ale v rozvojových zemích dochází k rychlému a nekontrolovanému růstu měst, představuje urbanizace pro zvýšení lidského rozvoje spíše výzvu.

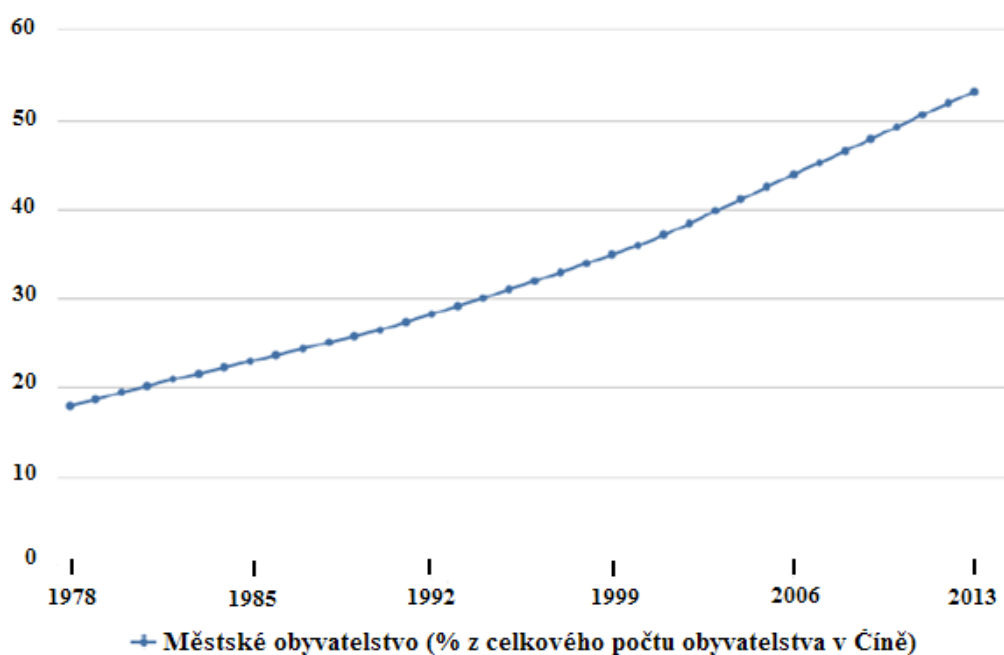
1.4 Urbanizace v Číně

V posledních desetiletích prošla Čína obrovskými politickými, ekonomickými a demografickými změnami. V současné době patří mezi největší a nejrychleji se rozvíjející ekonomiky světa a zažívá rychlý ekonomický růst. Hospodářský vzestup země je spojen také s migrací obyvatel z venkova do měst, neboť tito migranti zajišťují Číně dostatek levné pracovní síly.

Čína je zemí s nejrychleji rostoucí městskou populací. Díky vysokému počtu obyvatel tvoří společně s Indií domov pro 30 % městské světové populace (United Nations, 2014). Čínský urbanizační proces je výjimečný hned ze dvou důvodů – rychlostí, jakou probíhá, a rozsahem. Urbanizace v Číně probíhá rychleji, než probíhala v západních zemích v období jejich industriální transformace. Číně trvalo jen 30 let, než se populace ve městech zvýšila z 20 % na dnešních 54 %. V Americe bylo například stejných výsledků dosaženo až po 60 letech a ve Velké Británii po 100 letech (The Economist, 2014a).

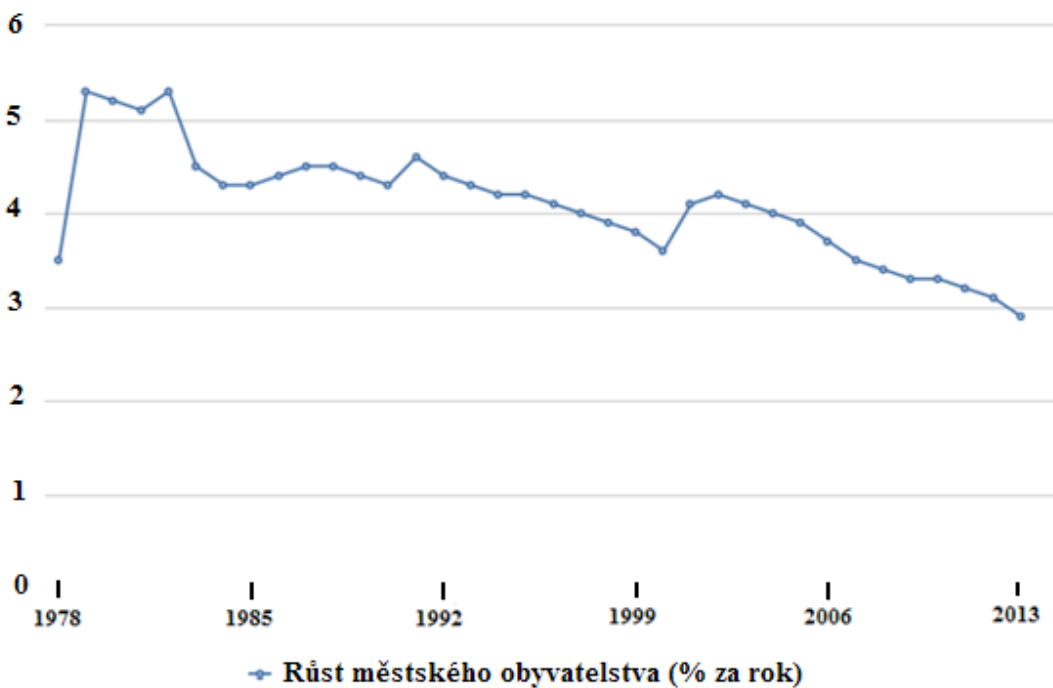
Od roku 1978 se do měst přestěhovalo přibližně půl miliardy lidí. Jedná se o největší interní migraci v historii lidstva. Městská populace v Číně dnes čítá zhruba 700 milionů lidí. Míra urbanizace je asi 53 % a nejvíce urbanizované jsou provincie ve východní části země (World Bank, 2014).

Graf č. 3 – Vývoj městského obyvatelstva v Číně v období let 1978–2013

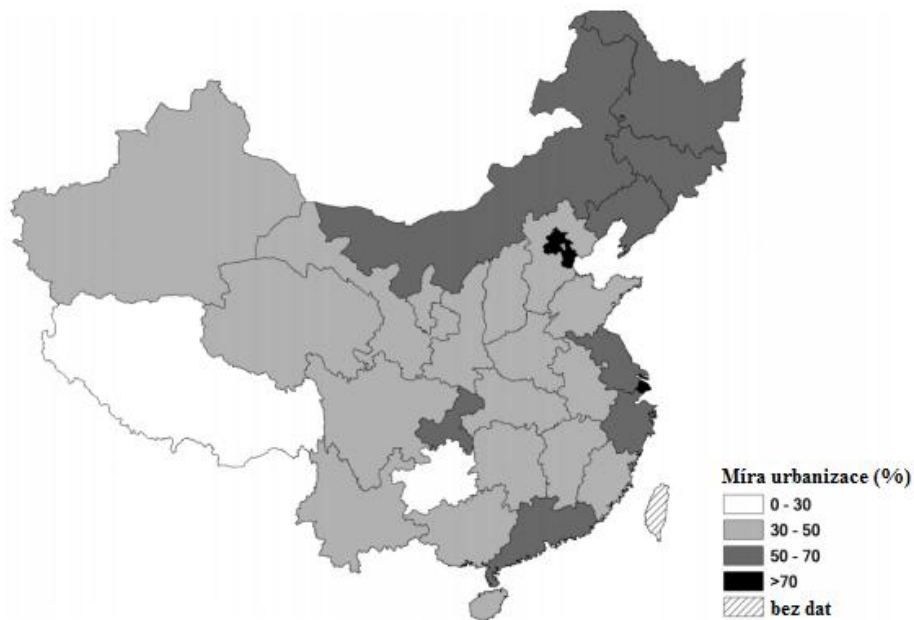
zdroj: upraveno autorkou podle World Bank (2015)

Graf č. 4 – Růst městského obyvatelstva v Číně (% za rok) v období let 1978–2013

zdroj: upraveno autorkou podle World Bank (2015)

Mapa č. 3 – Míra urbanizace v jednotlivých provinciích Číny v roce 2008

zdroj: upraveno autorkou podle Yeh, Xu, Liu (2011)

Hlavní příčinou rychlého nárůstu městské populace v Číně je migrace obyvatel z venkova do měst, na kterou se budu v této práci soustředit a pohlcování venkova městskými oblastmi. V dnešní době je v Číně asi 260 milionů migrantů. Z důvodu rozšíření měst se městskými obyvateli stalo asi jen 50 milionů venkovanů (Siciliano, 2013).

Hlavními faktory urbanizace v Číně je velká příjmová nerovnost mezi venkovem a městskými oblastmi a také zvýšená poptávka po pracovní síle do průmyslových odvětví a sektoru služeb. Největší přitažlivou silou jsou však lepší ekonomické příležitosti a lepší životní úroveň ve městech. Současná rychlá urbanizace v Číně je podporována čínskou vládou jako strategie snížit nerovnost mezi městy a venkovem, povzbudit zpomalující se ekonomiku a přejít od závislosti na investicích a exportu k ekonomickému modelu založenému na domácí spotřebě.

Od roku 1978 prošla Čína jedním z nejdynamičtějších industriálních a urbanizačních procesů v historii lidstva, v rámci něhož se dostaly z chudoby miliony Číňanů. Rychlá urbanizace s sebou však přináší také negativní dopady. Číně se sice podařilo vyvarovat běžným problémům urbanizace, jako je např. zvýšení nezaměstnanosti² nebo vznik slumů³, projevují se však čím dál více environmentální problémy, které mohou vážně ohrozit budoucí rozvoj země. Migranti navíc nemají stejná práva jako rodilí obyvatelé měst, což může do budoucna způsobit sociální nepokoje.

² Podle Světové banky (2015) se míra nezaměstnanosti v Číně držela od roku 1980–2013 stabilně do 5 %.

³ Chudí migranti si ve městech nemůžou dovolit kvalitní bydlení a skončí často v různých příbytcích, ale slumům jako takovým se Čína úspěšně vyhnula (UNDP, 2013).

2. Příčiny rapidní urbanizace v Číně

Počátky migrace obyvatel mezi venkovem a městy sahají až do roku 1949, kdy byla Komunistickou stranou Číny, v čele s Mao Ce-tungem, vyhlášena Čínská lidová republika. Změny v migračním procesu a vývoj urbanizace v Číně lze z velké části přičíst vládním politikám, reformám a opatřením, které provází čínské obyvatelstvo již od minulosti a ovlivňují jeho pohyb.

2.1 Urbanizace v Číně v období let 1949–1958

První období urbanizace v Číně by se dalo vymezit roky 1949–1958. V roce 1949 byla čínská ekonomika nerozvinutá. Země se soustředila především na zemědělství, chyběla infrastruktura a nebyl rozvinutý průmysl. V roce 1953 byl však představen první pětiletý plán Číny na období let 1953–1957. Mao Ce-tung v něm zdůraznil nutnost ekonomicky se rozvíjet. Toho měla země dosáhnout intenzivní a rychlou industrializací po vzoru Stalinovy strategie, kterou aplikoval na SSSR.

Základem této strategie bylo investování do těžkého průmyslu (hlavně těžba, výroba železa a oceli) a technologií a získávání zemědělského přebytku od rolnictva. Na tento sovětský model ekonomického rozvoje však nebyla Čína přizpůsobena, neboť byla technologicky zaostalá. Měla sice velký počet obyvatel, ale málo zdrojů. Aby byl tedy první čínský pětiletý plán úspěšný, musela Čína udělat určitá opatření. Jedním z těchto opatření bylo znárodnění průmyslu za účelem koncentrace kapitálu do těžkého průmyslu, jenž byl klíčovým odvětvím (Mack, 2015a).

Není překvapením, že byl tento první čínský pětiletý plán podporován Sovětským svazem, který poskytoval Číně poradenské služby a logistickou a materiální podporu. Mimo to Moskva také poskytla několik tisíc sovětských inženýrů, vědců a techniků (Cairns, 2014).

I přesto, že Sovětský svaz spolufinancoval některé projekty na rozvoj čínského těžkého průmyslu, poskytovaná pomoc byla ve formě půjček, které musela Čína splácet. Aby tedy čínská vláda získala potřebný kapitál na vrácení peněz, znárodnila bankovní systém a zavedla diskriminační daňovou a úvěrovou politiku, která měla přimět soukromé podnikatele prodat své společnosti nebo je převést do společných podniků.

Výsledkem této politiky byl fakt, že do roku 1956 přestaly v Číně prakticky existovat soukromě vlastněné společnosti. Podobný osud čekal zemědělce, jež vláda přiměla kolektivizovat své farmy, čímž vláda získala možnost kontrolovat cenu a distribuci

zemědělských produktů a především udržovat nízké ceny potravin pro městské pracovníky. Do roku 1957 se stalo více než 93 % zemědělských domácností součástí zemědělského družstva (Mack, 2015a).

Po ekonomické stránce plán vyšel. Země se začala rychle rozvíjet. Průmyslová výroba se za toto období více než zdvojnásobila. Největší nárůst produkce byl ve výrobě oceli (ta se téměř zpětinásobila), uhlí a petrochemii. Snaha o rychlou industrializaci však znamenala zanedbávání zemědělství, a proto se lidé začali stěhovat z vesnic do měst, kde nacházeli práci ve vzkvétajících průmyslových centrech. Čínská vláda této migraci nijak nebránila, naopak ji podporovala, neboť pomáhala stimulovat proces industrializace. Od roku 1949 do roku 1960 se městská populace v Číně zvýšila z 10 % na 20 % (West, 2014).

Tato změna ve společnosti však začala prohlubovat ekonomickou a sociální nerovnováhu mezi městským a venkovským obyvatelstvem. Města se začala rychle rozvíjet a životní podmínky městských obyvatel zlepšovat. V období let 1949–1957 se počet obyvatel v Číně zvýšil z 57 milionů na 100 milionů. Očekávaná délka života se zvýšila z 36 na 57 let. Městské platy vzrostly o 40 % a městští pracovníci měli dotované bydlení, vzdělávací programy i zdravotní péči. Každodenní život městského obyvatelstva byl však pod přísnou kontrolou státu prostřednictvím tzv. pracovních jednotek neboli danwei. Každá jednotka měla vlastní bydlení, školy, obchody, poštu a další služby. Lidé museli se svou pracovní jednotkou dokonce konzultovat svatbu, pořízení dětí či cestování.

Mao Ce-tung prohlašoval, že pokud bude Čína prosperovat a dostane se na takovou úroveň jako vyspělé západní státy, nebude jí hrozit revoluce. Městské oblasti se však rozvíjely značně odlišně od těch venkovských. Přestože ve venkovských oblastech žilo 84 % obyvatelstva, téměř 90 % vládních investic putovalo do středisek těžkého průmyslu v městských oblastech. Zatímco jiné asijské státy svůj zemědělský sektor modernizovaly a zaváděly nové zemědělské techniky, v Číně bylo odsunuto na vedlejší kolej a přestávalo udržovat krok s rychle přibývajícím populací (Cairns, 2014).

Období prvního čínského pětiletého plánu se vyznačuje především ekonomickým růstem, rozvojem průmyslu, zlepšením kvality života obyvatel v průmyslových centrech, ale také dramatickým nárůstem státního vlastnictví. Vláda měla pod kontrolou distribuci potravin, půdu, podniky a také život svých obyvatel.

2.2 Urbanizace v Číně v období let 1958–1966

V období prvního pětiletého plánu (1953–1957) čínská vláda migraci obyvatel z venkova do měst nijak nebránila. To se ale změnilo spolu se zavedením druhého čínského pětiletého plánu na období let 1958–1962. Odchod obyvatel z venkova do měst začal totiž brzy narušovat čínskou strategii získávání zemědělských přebytků od rolnictva. Rychlá urbanizace s sebou navíc přináší mnohé výzvy, mezi které patří zejména zvýšená poptávka po přírodních zdrojích a půdě, zajištění ubytování, zaměstnání a vzdělání přistěhovalcům atd. (Zhao, 2003).

Ve snaze zabránit nekontrolované migraci obyvatel z venkova do měst proto čínská vláda v roce 1958 zavedla tzv. hukou, neboli čínský registrační systém určený ke kontrole migrace. Spolu se zavedením tohoto systému ztratili Číňané právo migrovat v rámci své vlastní země a svobodně si vybírat místo pobytu. Veškerá vnitrostátní migrace totiž začala spadat pod rozhodnutí a schválení příslušné lokální vlády. V tomto období tedy začala být migrace přísně kontrolována (Wu, 2011).

Od roku 1958 má každý čínský občan „hukou“, neboli určitý status, který určuje místo pobytu a také náležitost k jedné ze dvou skupin – venkovské (zemědělské) nebo městské (nezemědělské) obyvatelstvo. Hukou status každé osoby v podstatě určuje přístup ke státním službám. Obyvatelé se zemědělským statusem jsou vázáni na zemědělskou půdu a produkci zemědělského přebytku pro industrializaci a nemají přístup k sociálnímu zabezpečení či státním výhodám a musí se tedy starat sami o sebe. Naopak obyvatelé s nezemědělským statusem pracují v chráněných přednostních průmyslových střediscích ve městech a mají přístup k sociálním službám a zabezpečení a jsou tak plnohodnotnými čínskými občany (Chan, 2010).

Lidé se po zavedení hukou mohli svobodně stěhovat buď do menšího města, nebo na venkov. Často také docházelo k horizontálním přesunům z jedné vesnice do druhé, ale stěhovat se z venkova do měst bylo pro osoby se zemědělským statusem téměř nemožné, neboť vláda tento typ přesunu povolovala pouze za velmi omezených podmínek. Povolení dostal pouze ten člověk, který získal souhlas jak od vlády aktuálního místa pobytu, tak od vlády cílového místa přesunu. K takové situaci však docházelo velmi zřídka, například při přijetí na městskou univerzitu, propuštění vojáků z armády do civilu, nebo když došlo k rozšíření městských továren do venkovských oblastí za účelem rozšiřování závodů. Zatímco byly tedy městské oblasti venkovskému obyvatelstvu nepřístupné, k vnitřní migraci docházelo nadále (Oss, 2015).

System hukou vyčleňuje venkovské zemědělské obyvatelstvo do jakési podtřídy či nejhudší vrstvy obyvatel a znemožňuje mu přístup k státem poskytovaným službám a sociálnímu zabezpečení, čímž se venkovská populace stává vykořisťovanou levnou pracovní silou.

V roce 1958 byla také zahájena nová politika Číny v rámci druhého čínského pětiletého plánu na období let 1958–1962 s názvem Velký skok vpřed (*Great Leap Forward*). V rámci této politiky chtěl Mao Ce-tung rychle zmodernizovat Čínu a proměnit ji v moderní průmyslovou velmoc, zvýšit čínskou produkci a zajistit zemědělskou soběstačnost. Toho mělo být docíleno rychlým rozvojem průmyslu a zároveň zemědělství. Mao ce-tung věřil, že se musí rozvíjet obě odvětví naráz, aby jedno druhému umožnilo růst. Průmysl může prosperovat jedině tehdy, když je pracovní síla dobře živěná, zatímco zemědělci potřebují průmysl k tomu, aby produkoval moderní nástroje potřebné k vyšší produktivitě (Zhao, 2003).

Během tohoto období bylo zkolktivizováno zemědělství a vytvořeny desetitisíce správních jednotek, tzv. komun, do kterých byly zařazeny miliony Číňanů. V rámci těchto komun byla prováděna veškerá práce společně, ať už šlo o vaření či péči o děti. Někteří členové byli posláni do zemědělských družstev, zatímco jiní pracovali v malovýrobě. Byly také zřízeny ocelové pece v rámci jednotlivých komun nebo domácností, které měly zásobovat místní potřeby industriálních projektů po celé zemi. Mao Ce-tung chtěl tímto způsobem osvobodit Čínu z nutnosti dovážet ocel a stroje. Přiměl proto obyvatele, aby pomocí pecí vyráběli z kovového odpadu (ale i vlastních hrnců, pánví a zemědělského náčiní) použitelnou ocel. Výsledky byly podle očekávání špatné. Ocelové pece provozované nezkušenými rolníky produkovaly nekvalitní olovo, které se většinou nedalo nijak využít (Szczepanski, 2015a).

V rámci politiky Velký skok vpřed se tedy pozornost začala upírat také na venkov. Podle Mao Ce-tunga mohlo být průmyslového rozvoje dosaženo jen pomocí úsilí obyčejných Číňanů, proces průmyslové revoluce odmítal. Bylo proto třeba posílit venkovskou komunitu, která byla podle Mao Ce-tunga hlavní silou Číny. Aby však mohlo být takového rozvoje dosaženo, je zapotřebí kapitálových investic, technologií a plánování. To však Mao odmítal, neboť se obával, že by v důsledku vytvoření skupiny odborníků ztratil kontrolu. Snažil se tedy zvýšit zemědělskou produkci pomocí nesmyslných sovětských zemědělských technik, jako je pěstování plodin velmi blízko u sebe, aby se navzájem mohly podporovat či orba až šest metrů hluboko na podporu růstu kořenů (Hardcastle, 2005a).

Během pouhých několika let způsobila tato politika v Číně obrovské environmentální škody. Celé lesy byly vypáleny za účelem zisku dřeva jako paliva do ocelových pecí. Zemědělská půda zase trpěla v důsledku hluboké orby a nadměrného pěstování. To mělo být také podpořeno rozsáhlými zavlažovacími projekty. Přílišné využívání půdy však způsobilo ztrátu živin a zanechalo půdu náchylnou k erozi.

Degradace zemědělské půdy spolu s nuceným odchodem milionů zemědělců do velkovýroben železa a oceli způsobila zmenšení úrody. Vůdci komun však ve snaze naklonit si vedení komunistické strany množství úrody zveličovali, v důsledku čehož byla následně odvezena většina úrody do měst či exportována a lidé na venkově začali hladovět. Ke stávajícím problémům se navíc přidalo špatné počasí v následujících letech 1959–1960, kdy byly některé části Číny zasaženy povodněmi a další zase pro změnu suchem a v zemi oficiálně vypukl hladomor⁴ (Szczepanski, 2015a).

Mao Ce-tung bývá považován za jednoho z největších masových vrahů ve světových dějinách. Jen během let 1958–1962 zemřelo v Číně (převážně na venkově) podle odhadů až 45 milionů lidí. Obyvatelé Číny se potýkali s nepředstavitelnou brutalitou, mučením a hladověním. Stát trestal drobné krádeže potravin svázáním a hozením do rybníka, rodiče byli nuceni pohrbívat své děti zaživa, jiní byli trestáni popálením horkým kovem nebo uříznutím nosu či ucha. Lidé byli také nuceni pracovat nazí uprostřed zimy a těm vesničanům, kteří byli nemocní či staří, a nemohli tak být součástí efektivní pracovní síly, byl znemožněn přístup do lidové jídelny. Jelikož bylo ale vaření doma zakázáno, byli tímto odkázáni na smrt vyhladověním. Počtem obětí bývá toto období přirovnáváno ke druhé světové válce, ve které celosvětově zemřelo asi 55 mil. lidí (Akbar, 2010).

Přestože měla politika „Velkého skoku vpřed“ trvat plánovaných pět let, byla po tragických výsledcích po třech letech odvolána. Období těchto prvních tří let politiky bývá také nazýváno „Tři hořké roky“ (Degen, 2009).

I přesto, že bylo lidem na venkově kvůli statusu hukou znemožněno od roku 1958 migrovat do měst, snažili se o to ilegálně. Nelegální práce však byla špatně placená a státní výhody pro ně, jako nelegální přistěhovalce, nedosažitelné. I když si čínská vláda myslela, že má migraci plně pod kontrolou, docházelo během politiky „Velkého skoku vpřed“ k obrovským přesunům obyvatel z venkova do měst. Podle odhadů se do měst během této politiky přestěhovalo asi 30 milionů vesničanů. Zhruba 20 milionů z nich však bylo přinuceno k návratu na venkov a práci v komunách (Oss, 2015).

⁴ Velký čínský hladomor (1959-1961)

2.3 Urbanizace v Číně v období let 1966–1976

Po katastrofických dopadech neúspěšné politiky „Velký skok vpřed“ prošla Čína v letech 1963–1965 obdobím ekonomické restrukturalizace. V roce 1966 byl následně představen nový, v pořadí již třetí, čínský pětiletý plán na období let 1966–1970. Tento plán byl rozdělen do dvou částí. První část zdůrazňovala nutnost obstarat všem lidem v Číně základní potřeby jako je například jídlo či oblečení, druhá se věnovala zemědělským a ekonomickým cílům, kterých by mělo být v následujících letech dosaženo.

Mezi tyto cíle patřil například rozvoj infrastruktury, rozvoj vědy a zvýšení ekonomické soběstačnosti. Další důležitou prioritou bylo také posílení národní obrany, neboť se Čína obávala možné války se Sovětským svazem (Mack, 2015b). Následující čtvrtý čínský pětiletý plán (1971–1975) měl nadále za cíl rychlý hospodářský růst Číny, rozvoj zemědělství a průmyslu (Mack, 2015c).

Období, ve kterém probíhala třetí a čtvrtá čínská pětiletka, se časově shoduje s čínskou kulturní revolucí⁵, jež začala v roce 1966 a trvala do roku 1976. Jednalo se o další z Mao Ce-tungových kampaní, která měla za cíl zmodernizovat Čínu a proměnit její společenské uspořádání. Podle jeho názoru se Komunistická strana Číny začala příliš vzdalovat prostému lidu a v komunistické straně přibývat odborníků a specialistů. Kritizoval také vzdělávací systém, který zvýhodňoval děti městských rodin a členy komunistické strany, což vytvářelo v Číně privilegovanou střední vrstvu. To byly alespoň oficiální důvody, které Mao Ce-tung udával (Degen, 2009).

Liou Šao-čchi, čínský prezident v letech 1959–1968, se v tomto období spolu s generálním tajemníkem Teng Siao-pchingem snažili o reformy, které by napravily škody způsobené předchozí nevydařenou politikou Mao Ce-tunga. Podporovali tedy uskupení intelektuálů, jako například vědců či technologů, která v Číně postupně získávala stále větší vliv ve společnosti i v oblasti ekonomiky a napomáhala rychlému rozvoji Číny.

To se Mao Ce-tungovi samozřejmě nelíbilo, neboť na jejich úkor ztrácel vliv a kontrolu. Skutečným záměrem Mao Ce-tunga bylo totiž prostřednictvím této revoluce znovu nabýt moc po nevydařené politice „Velký skok vpřed“ a získat dominantní postavení v rámci komunistické strany, a oslabit tak pozici prezidenta a generálního tajemníka Teng Siao-pchinga. Dalším jeho cílem bylo vymýcení kapitalistických tendencí uvnitř Komunistické strany Číny a odstranění jejich odpůrců (Hardcastle, 2005b).

⁵ Velká proletářská kulturní revoluce

K tomu, aby Mao Ce-tung dosáhl svého a získal zpět popularitu, apeloval na své stoupence, ať se k němu v kulturní revoluci přidají. Zmobilizoval také skupiny mladých lidí, které mu měly pomoci prosazovat komunismus a zbavit čínský národ tzv. čtyř přežitků – starých zvyků, staré kultury, starého způsobu myšlení a starých obyčejů. Revoluční silou se v tomto případě, na rozdíl od rolnictva v rámci politiky „Velký skok vpřed“, staly miliony mladých lidí, které vytvořily skupiny známé jako Rudé gardy. Tyto skupiny byly ze začátku tvořeny převážně studenty různého věku, postupně se do hnutí přidávali mladí dělníci a rolníci. Cílem Rudých gard bylo likvidovat odpůrce revoluce, trestat osoby, které projevovaly znaky městského způsobu života a ničit všechno, co připomínalo období před revolucí (Szczepanski, 2015c).

Prvotním cílem Rudých gard se staly starožitnosti, buddhistické chrámy, kostely a mešity. Dále byly spáleny staré a posvátné texty včetně konfuciánských spisů a ničeny byly také náboženské sochy, umělecká díla a obecně všechno, co bylo spojeno s obdobím před revolucí. Kromě ničení kulturních památek měly Rudé gardy za úkol pronásledovat čínskou inteligenci, a to zejména učitele, mnichy a další vzdělané osoby, které byly považovány za protirevoluční či buržoazní. Lidé obvinění z kapitalistického myšlení byli veřejně zesměšňováni či ponižováni a stávali se terčem fyzického násilí (Szczepanski, 2015b).

Aby si Mao Ce-tung zajistil dominantní postavení, prohlásil prezidenta Liou Šao-čchiho a generálního tajemníka Teng Siao-pchinga za protirevoluční kapitalisty. Prezident Šao-čchi zemřel ve vězení a Siao-pching byl poslán na nucené práce. V roce 1967 zavládl v zemi chaos a anarchie. Rudé gardy napadaly inteligenci a soupeřící skupiny gard bojovaly proti sobě na ulicích. Čínská ekonomika, již oslabená v důsledku předešlé politiky „Velký skok vpřed“, se pomalu ale jistě hroutila. Jen průmyslová produkce klesla mezi lety 1966–1968 o 12 % a Mao Ce-tung si začal uvědomovat, že se mu revoluce vymyká z kontroly (Margolis, 2012).

V roce 1968 proto vyhlásil hnutí⁶, v rámci něhož byly Rudé gardy a mladí vzdělaní lidé z měst posíláni na převýchovu do odlehlých venkovských oblastí, kde byli nuceni žít na farmách a učit se od rolníků. Jako oficiální záměr tohoto hnutí Mao Ce-tung udával vyrovnávání nerovností ve společnosti. Skutečným cílem však bylo přemístit Rudé gardy na venkov, aby nadále nevytvářeny chaos ve velkých městech (Szczepanski, 2015b).

⁶ *Down to the Countryside Movement*

Nucené přesuny městského obyvatelstva na venkov trvaly celá desetiletí. Podle nařízení musela každá městská rodina poslat na dobu neurčitou na venkov alespoň jedno ze svých dospívajících dětí, aby se tak upřednostňovaná městská vzdělaná mládež učila od farmářů a zemědělců. Podle čínských médií bylo k tzv. migraci "do hor a dolů na farmy"⁷ během tohoto období přinuceno více než 17 milionů mladých intelektuálů, kterým bylo tím pádem odepřeno právo na vzdělání a život s rodinou. Většina z nich se začala vracet z venkova zpátky do svých měst až po roce 1978. Možnost vrátit se do školy a pokračovat ve vzdělání však již mnozí z nich nedostali. Tato mladá populace, která byla za kulturní revoluce přinucena k životu na venkově, proto bývá někdy nazývána jako „ztracená generace“ (You, 2012).

Po deseti letech občanských nepokojů a chaosu v zemi se v roce 1976 podařilo lidové osvobozené armádě a reformátorům v čele s Teng Siao-pchingem sesadit stárnoucího Mao Ce-tunga, což definitivně ukončilo kulturní revoluci v Číně (Margolis, 2012). Mao Ce-tung měl nad Čínou kontrolu více než 25 let a změnil osud celého národa. Za jeho vlády byla zničena většina kulturního dědictví země a zemřely miliony lidí. Zatímco se městská populace většiny rozvojových zemí v období od konce 60. let 20. století do roku 1978 pomalu zvyšovala, v Číně v důsledku Mao Ce-tungových politik docházelo k deurbanizaci (Oss, 2015).

2.4 Urbanizace v Číně od roku 1978 do současnosti

Přelomovým rokem v historii Číny se stal rok 1978, kdy se k moci oficiálně dostal Teng Siao-pching. V tomto období patřila Čína mezi rozvojové země s rozvrácenou ekonomikou a špatnou sociální situací po kulturní revoluci a dalších předchozích nevydařených politikách. Teng Siao-pching však zahájil hospodářské reformy, které měly dalekosáhlý dopad na budoucí vývoj Číny.

Tyto reformy byly oficiálně přijaty na Třetím plenárním zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Číny v roce 1978, které se považuje za klíčový bod v dalším směřování Číny. Hlavním cílem reforem bylo vytvořit tzv. socialismus s čínskými rysy neboli jakýsi kapitalismus, ale se silnou angažovaností vlády a přejít od plánované ekonomiky podle sovětského stylu na tržně orientované hospodářství, čímž se měla Čína přiblížit vyspělým západním zemím.

⁷ *Up to the mountains and down to the farms*

Dále bylo stanoveno, že se čínská ekonomika otevře světu a začne spolupracovat s ostatními zeměmi, bude přijímat pokročilé technologie a zařízení a také podporovat vědeckou práci a vzdělání, aby mohlo v zemi docházet k tzv. čtyřem modernizacím – zemědělství, průmyslu, národní obrany a také vědy a technologií (Tisdell, 2008).

I když se chtěla čínská vláda odpoutat od sovětského stylu plánování ekonomiky, pokračovala nadále ve vydávání pětiletých plánů. V roce 1976 byl představen již pátý čínský pětiletý plán na období let 1976–1980, který byl však netradičně součástí tzv. desetiletého národního plánu ekonomického rozvoje na období let 1976–1985 (Galloway, 2011).

Výbor rozhodl, že reformy budou nejprve aplikovány na venkov a zemědělský sektor, který byl v té době základem národního hospodářství Číny. V rámci reformy došlo v tomto sektoru ke dvěma důležitým změnám. První změnou bylo, že vláda zvýšila ceny zemědělských výrobků, a druhou přechod od kolektivizace zemědělství na tzv. systém zodpovědnosti domácností (*Household Responsibility System*).

V rámci tohoto systému měla každá zemědělská domácnost přidělenou pevně danou kvótu obilí, kterou musela prodat vládě za oficiální ceny. Jakékoliv další množství obilí, které však domácnost vyprodukovala, mohlo být prodáno za tržní ceny, což motivovalo zemědělce k vyšší produktivitě. V důsledku této reformy byla následně zvýšena také zemědělská produkce (Zhu, 2012). Dekolektivizace zemědělského sektoru tedy byla velmi důležitá iniciativa.

V roce 1984 bylo stanoveno, že bude tento systém přechodu k určité formě osobního vlastnictví a reformy rozšířeny na celou ekonomiku, což následně vedlo k rychlému ekonomickému růstu. Čína se také velmi rychle dostala z pozice, kdy neměla žádné zahraniční investice a nízkou úroveň mezinárodního obchodu. Brzy se stala jedním z hlavních globálních příjemců zahraničních investic. Reformou si prošlo také školství a systém přijímacího řízení na školy. Přestalo být důležité, z jaké rodiny člověk pochází nebo jaké má politické vazby, jak tomu bylo v minulosti, ale studenti začali být přijímáni na základě dosažených studijních výsledků a přijímací zkoušky (Tisdell, 2008).

V rámci této rozsáhlé modernizace země se Teng Siao-pching snažil dát světu najevo, že Čína prochází transformací a má zájem o navazování vztahů a spolupráci s vyspělými zeměmi. Pořádal proto zahraniční výjezdy do světa. Stal se historicky prvním představitelem Číny, který navštívil Japonsko, kde byla následně podepsána dohoda o míru a vzájemném přátelství obou zemí. Dalším diplomatickým krokem byla normalizace

vztahů s USA a následná návštěva této země a také pozvání Michaela Gorbačova do Pekingu a obnovení čínsko-sovětských vztahů (Vogel, 2012).

Když se v roce 1978 Teng Siao-pching chopil moci, patřila Čína s ročními příjmy na osobu nižšími než 100 USD, mezi nejchudší země světa. Od té doby však prošla pozoruhodnou proměnou a významným ekonomickým pokrokem. Jen do roku 1992, kdy Siao-pching odstoupil, se z chudoby dostaly stovky miliónů lidí a zavedený kapitalismus, byť regulovaný, začal zemi přinášet kýžený rozvoj a modernizaci (Vogel, 2011). V období před reformami v rozmezí let 1952–1978 byl roční růst HDP na osobu v Číně v průměru 3 %, zatímco od roku 1978 se tempo zrychlilo a roční růst HDP na osobu v následujících letech dosahoval průměrné hodnoty převyšující 8 % (Zhu, 2012).

Reformy, které Teng Siao-pching v Číně zavedl, nastartovaly ekonomický růst, zlepšily životní podmínky obyvatel, ale transformovaly také čínské hospodářství. Došlo ke snížení podílu zemědělství na tvorbě HDP, naopak se zvýšil podíl průmyslu a služeb. Tato změna ve struktuře HDP vyvolala v Číně zvýšenou poptávku po pracovní síle v těchto odvětvích. Lidské zdroje ve vyspělých ekonomických centrech země však nedokázaly tuto poptávku pokrýt a pracovní síla musela být doplněna odjinud. Téměř okamžitě se začal zvyšovat význam migrantů (Dobrovolský, 2012).

K tomu, aby mohli migranti z venkova doplnit pracovní sílu ve vyspělých městských centrech, musela čínská vláda uvolnit registrační systém hukou, který venkovským obyvatelům se zemědělským statusem znemožňoval stěhování do měst. Dalším důvodem, proč byl tento systém kontroly migrace uvolněn, byla rostoucí prosperita venkova vyvolaná především dekolaktivizací zemědělského sektoru. Čínská vláda tedy následně začala povolovat migraci z venkova do měst a udělovat migrantům tzv. dočasný nezemědělský registrační status, ale zároveň jim neposkytovala žádné sociální výhody, ze kterých profitovali držitelé městského nezemědělského statusu. Toto uvolnění hukou v Číně tedy způsobilo vznik jakési třetí vrstvy společnosti, která je nazývána jako plovoucí populace⁸ (Oss, 2015).

Uvolnění registračního systému hukou nastartovalo rychlou migraci obyvatel z venkova do měst, čímž v zemi začalo docházet k rapidní urbanizaci. Od roku 1978 probíhá v Číně největší interní migrace v historii lidstva, čímž se stal tento rok přelomovým také z pohledu urbanizace. Téměř 160 milionů lidí, což je asi 12 % současné čínské populace, odešlo v následujících třiceti letech z venkova do měst za prací, neboť

⁸ více ve třetí kapitole (sociální dopady)

plat městského obyvatelstva byl více než dvojnásobný oproti tomu venkovskému (The Economist, 2012a).

Během kulturní revoluce docházelo k interní migraci obyvatelstva z hustě zalidněných pobřežních oblastí na východě do vnitrozemských a pohraničních méně vyspělých rurálních oblastí. Směr tohoto pohybu byl tedy z východu na západ a vzhledem k tomu, že migrovali vzdělaní obyvatelé měst, dal by se za důsledek této migrace považovat rozptyl vzdělaného obyvatelstva a inteligence. Po roce 1978 se ale tento směr obrátil, když se miliony vzdělaných lidí začaly vracet zpět do svých měst, odkud byli během kulturní revoluce nuceni odejít. Po uvolnění registračního systému hukou se začali stěhovat také lidé z chudších centrálních a západních provincií do vyspělých východních pobřežních oblastí za prací (Fan, 2011).

V těchto pobřežních oblastech totiž začaly být otevírány továrny a průmyslová centra, ve kterých si mohli zemědělci vydělat za měsíc tolik, kolik by si vydělali na venkově za rok pěstováním rýže. Chudí farmáři a zemědělci v centrálních oblastech Číny žili v roce 1980 za méně než 2 USD na den (The Economist, 2012a). Převážně do pobřežních oblastí také putovaly investice čínské vlády. Jednak proto, že zde byly lepší průmyslové podmínky a kvalitní pracovní síla, a jednak kvůli výhodné poloze pro mezinárodní obchod a zahraniční investice (Fan, 2011).

Z čínských reforem tedy nejvíce profitovaly pobřežní provincie a k rychlému rozvoji nedocházelo rovnoměrně ve všech oblastech Číny. Podíl pobřežních oblastí na tvorbě HDP se zvýšil z hodnoty 49,9 % v roce 1978 na hodnotu 59,5 % v roce 2005. Zbylé vnitrozemské provincie, které představovaly tři pětiny obyvatelstva Číny, za těmito vyspělými oblastmi zaostávaly, neboť jim chyběly tolik potřebné investice a také odtud odcházela kvalifikovaná pracovní síla právě do rozvíjejících se pobřežních center. V roce 1978 žilo na venkově 82 % obyvatelstva Číny. Do roku 2010 se však tento počet hlavně z důvodu urbanizace snížil na pouhých 50,1 % (Dobrovolský, 2012).

V letech 1990–1995 se ze své domovské provincie do jiné přestěhovalo více než 10 milionů obyvatel. V následujícím období 1995–2000 se přestěhovalo více než 30 milionů lidí a v následujících pěti letech dalších 38 milionů. V roce 2011 pracovalo mimo svou domovskou provincii více než 160 milionů migrantů. V některých pobřežních exportních oblastech tvořili v roce 2010 migranti 70–80 % z celkové pracovní síly (Chan, 2012). V roce 2013 žilo podle Světové banky (2015) v čínských městech asi 700 milionů obyvatel, které tvoří 53 % celkové populace. UNDP (2013) odhaduje počet migrantů na více než 260 milionů.

Teng Siao-pching bývá oslavován jako nejvlivnější vůdce Číny, který v roce 1978 zahájil ekonomické a politické reformy, čímž nastartoval ekonomický růst a pozvedl z chudoby miliony lidí. Z Číny, která tehdy patřila k nejhudším zemím světa, se rychle stala vyspělá ekonomika otevřená zahraničnímu obchodu a investicím. Příjem na osobu se mezi lety 1978–2012 zvýšil šestnáctkrát, což pozvedlo z chudoby asi 500 milionů lidí (World Bank, 2014). Po celá tři desetiletí docházelo v Číně k rychlému ekonomickému rozvoji a zlepšování životních podmínek obyvatel.

Tento reformátor však také stojí za nechvalným brutálním zmasakrováním studentů na náměstí Nebeského klidu v Pekingu v roce 1989, kdy došlo k největšímu politickému protestu v historii komunistické Číny. Miliony studentů a dělníků se tehdy shromáždily, aby vyjádřily nespokojenost s diktátorským režimem. Účastníci protestu volali po větší svobodě a demokracii a protestovali proti korupci, nezaměstnanosti, růstu cen a nízkým platům. Protože předchozí snahy o ukončení protestu nevedly k úspěchu, zahájila po šesti týdnech čínská vláda v čele s Teng Siao-pchingem násilné potlačení za pomoci vojáků a tanků. Kolik lidí během masakru zemřelo, není dodnes jasné. Udává se několik stovek až několik tisíc lidí (BBC, 2014).

Teng Siao-pching je dále iniciátorem proslule známé politiky jednoho dítěte, která trvá v určité mírnější formě v Číně dodnes. Ta byla kromě ekonomických a politických reforem obsažena v pátém pětiletém plánu (1976–1980). Jedná se o způsob kontroly porodnosti s cílem omezit rychlý růst populace. Tato politika byla zavedena jako reakce na rychlý populační růst během předchozí vlády Mao Ce-tunga, který ve velké populaci viděl výhodu a bránil tedy rozvíjení v jiných zemích úspěšných programů dobrovolného plánování. Mao Ce-tung zastával heslo „čím více lidí, tím silnější národ“ (Potts, 2006).

Podle China Population Information and Research Center (2010) se mezi lety 1949–1976, tedy v době vládnutí Mao Ce-tunga, populace v Číně zvětšila z asi 540 mil. obyvatel na 937 mil. obyvatel. Zlomovým se stal rok 1982, kdy populace Číny přesáhla miliardu (World Bank, 2015).

3. Dopady urbanizace

Rychlá urbanizace s sebou přináší jak příležitosti, tak také mnohé hrozby a negativní dopady. V důsledku urbanizace se v Číně prohlubují ekonomické rozdíly a nerovnost mezi venkovem a městy i v rámci jednotlivých provincií. Migranti ve městech nemají jednoduché podmínky a jsou vyčleňováni ze sociálních výhod, kterým se těší rodilí obyvatelé měst. Jedním z hlavních problémů rychlého nárůstu obyvatel ve městech se stává také znečištění a environmentální degradace, zabírání zemědělské půdy v důsledku rozšiřování měst a nutnost vytvářet zázemí pro nově příchozí obyvatele.

3.1 Ekonomické dopady

Čína zažívá po více než tři desetiletí rychlý ekonomický růst, který byl nastartován pomocí ekonomických reforem v roce 1978. Tyto reformy byly úspěšné a kladně ovlivnily vývoj Číny na mnoho let dopředu. Průměrný roční růst HDP v období let 1978–2013 byl asi 10,4 % (World Bank, 2015). Kromě ekonomické situace se začaly postupně zlepšovat také životní podmínky obyvatel.

3.1.1 Nerovnost mezi městy a venkovem

Jedním z hlavních ekonomických dopadů urbanizace je rozdílná životní úroveň a příjmová nerovnost mezi čínskými městy a venkovem. Rozvoj Číny totiž neprobíhá rovnoměrně. Nerovnost ve vývoji měst a venkova má kořeny již v době komunistické éry Mao Ce-tunga, který cíleně odděloval venkovské a městské oblasti, poskytoval jim odlišné sociální výhody a uplatňoval vůči nim rozdílnou politiku. Za jeho vlády byla prosazována strategie rychlého rozvoje pomocí industrializace po vzoru Sovětského svazu. Vláda se tedy začala soustředit na rozvoj průmyslového sektoru a zanedbávala zemědělství.

Z tohoto důvodu se již tehdy začal tvořit rozdíl v životní situaci a příjmech lidí na venkově a ve městech. Zatímco města prosperovala a městské platy rychle rostly, situace na venkově zůstávala špatná a zemědělství málo produktivní. Proto se lidé začali stěhovat do vzkvétajících měst za lepší prací. V této době čínská vláda ještě migraci nebránila a sociální a ekonomické rozdíly mezi životem ve městech a na venkově se alespoň trochu vyrovnávaly. V roce 1958 byl však zaveden systém kontroly migrace hukou a stěhování do měst bylo zakázáno. Od té doby je venkovské obyvatelstvo v podstatě „uvězněno“ na venkově bez možnosti profitovat z rozvoje země (Cairns, 2014).

I přesto, že byl systém hukou v roce 1978 s politikou „otevírání se světu“ uvolněn, rozdílné příjmy na venkově a ve městech zůstávají nadále výrazné. Produktivita v průmyslové výrobě a odvětví služeb (které se nacházejí především ve městech) je mnohem vyšší než v zemědělském sektoru. Obyvatelé měst proto vydělávají víc, než lidé zaměstnaní v málo produktivním zemědělství (RIETI, 2013).

V roce 1978 pracovalo ve městech méně než 24 % populace. Většina obyvatel pracovala v zemědělském sektoru na venkově. Zemědělství spolu s těžebním sektorem tehdy zaměstnávalo 75 % pracovní síly, avšak generovalo pouze 28 % HDP. Protože bylo zemědělství neefektivní a zaměstnávalo většinu obyvatelstva, rozhodla se vláda začít s reformami právě v tomto sektoru (Witoń, 2013).

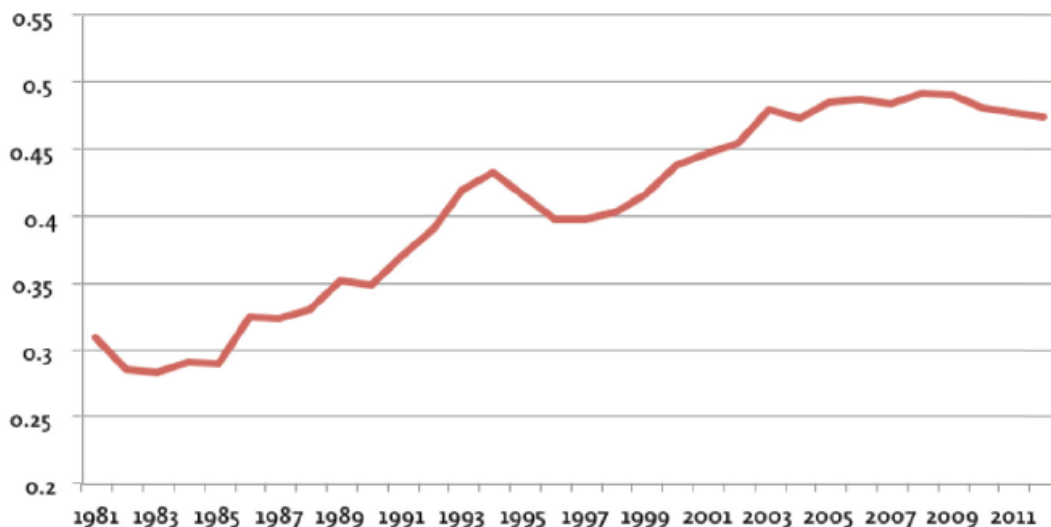
Během prvního období zemědělské reformy v letech 1979–1982 se příjmová nerovnost začala pomalu snižovat. Příjem venkovských domácností v přepočtu na osobu se zvýšil o 61 %. Toto časové období bývá nazýváno *zlatými roky rozvoje venkova* v čínské historii. Důvodem snížení nerovnosti byla především privatizace půdy na venkově, která vedla k zvýšení zemědělské produkce, což mělo pozitivní dopad na výši příjmů. Zemědělství také začalo generovat větší podíl HDP (Shi, 2013). Jak lze vidět z Grafu č. 5, hodnota Giniho koeficientu⁹, který měří nerovnost příjmů ve společnosti, byla v roce 1982 poměrně nízká.

I přesto, že se však začaly podmínky na venkově zlepšovat a nerovnost zmenšovat, zůstávaly platy ve městech nadále několikanásobně vyšší. Během 80. let 20. století se Giniho koeficient zvýšil na 0,3 a do začátku 21. století dokonce stoupl až na hodnotu 0,45. Rostoucí příjmová nerovnost v Číně spolu s rozdílnou dostupností veřejných služeb na venkově a ve městech, si v Číně vysloužila hodně kritiky. V průběhu desetiletí 2003–2013 proto čínská vláda implementovala mnohá opatření ve snaze nerovnost snížit.

Mezi tato opatření patřily například politiky na podporu zemědělství, poskytování sociálních dávek, cílené snížení daní, zvýšení minimální mzdy a zvýšení výdajů na zmírňování chudoby. I přes tyto politiky však měla nerovnost v Číně rostoucí trend. Od roku 2000, kdy byl Giniho koeficient 0,45, se hodnota do roku 2008 zvýšila na 0,49. Rok 2009 se však stal přelomovým. Hodnota Giniho koeficientu dosáhla nejvyšší úrovně a začíná mírně klesat. I přesto se ale jeho hodnota drží nad 0,45 (Sicular, 2013). Globální průměr příjmové nerovnosti je 0,44 (Gan, 2013).

⁹ Giniho koeficient se udává na stupnici od 0–1, kdy 0 znamená dokonalou rovnost příjmů a 1 dokonalou nerovnost příjmů.

Graf č. 5 – Příjmová nerovnost v Číně v období let 1981–2012
(hodnoty Giniho koeficientu)

zdroj: Sicular, 2013

Jak velká nerovnost v Číně v dnešní době vlastně je, nelze s jistotou říci. Hodnoty Giniho koeficientu se z různých zdrojů liší, neboť se většinou jedná o odhady či výzkumy, které často nepokrývají úplně celé území Číny. Podle Národního statistického úřadu Číny (2015) byla v roce 2014 hodnota Giniho koeficientu 0,469. Vládní statistiky o příjmové nerovnosti v Číně však nejsou z politických důvodů spolehlivým zdrojem informací. Podle odborníků je tento údaj značně podhodnocený a hodnota Giniho koeficientu je ve skutečnosti ještě mnohem vyšší. Čínská vláda navíc tyto hodnoty údajně kvůli neúplnosti dat několik let vůbec nezveřejňovala (Badkar, 2012).

Podle nového výzkumu Univerzity v Michiganu je Giniho koeficient v současné době na hodnotě asi 0,55 (Kuo, 2014). Odvážnější odhady hovoří dokonce až o hodnotě 0,73 (Yu, 2014). Jisté je však to, že příjmová nerovnost v Číně patří v současné době mezi nejvyšší na světě, a to zejména v porovnání se zeměmi, které mají srovnatelnou nebo vyšší životní úroveň (Swanbrow, 2014).

Příjem na osobu v městských oblastech je třikrát větší než na venkově (UNDP, 2013). Podle odborníků z OSN je hodnota Giniho koeficientu nad 0,4 pro zemi riziková, neboť se společnost stává náchylná na vypuknutí sociálních nepokojů a projevů nespokojenosti (Badkar, 2012). Hodnota Giniho koeficientu v Číně se nad touto kritickou hodnotou pohybuje již dvě desetiletí, což značně zvyšuje hrozbu narušení sociální stability v zemi.

Podle sociologa Yu (2014) však v Číně nepokoje kvůli nerovnosti prozatím nepropukly, ani podle něj v blízké době nehrozí, a to hned ze tří důvodů. Prvním z důvodů je, že se nerovnost v Číně projevuje spíše ve smyslu porovnávání jedné skupiny s druhou (např. obyvatelé měst s obyvateli vesnic, obyvatelé pobřežních provincií s obyvateli vnitrozemských provincií atd.), než porovnávání osob jako jednotlivců. Obyvatelé Číny mají proto pocit, že na svůj problém nejsou sami, ale náleží do určité skupiny, čímž se jejich nespokojenost zmírňuje.

Další příčina je ideologického rázu. Společnost je podle tradiční čínské kultury poměrně tolerantní k nerovnosti. Podle autora však většina Číňanů toleruje nerovnost pouze tehdy, když ví, že mohou svůj sociální status zvýšit pomocí vlastního úsilí. Posledním důvodem je fakt, že obyvatelé Číny věří, že k nerovnosti vede hlavně ekonomický rozvoj sám o sobě, a je velmi obtížné se nerovnosti v průběhu procesu rozvoje vyhnout. I přes nespokojenost tedy současnou situaci, byť neradi, přijímají.

3.1.2 Nerovnost mezi východními provinciemi a zbytkem Číny

Kromě nerovnosti mezi městy a venkovem je v Číně také znatelný rozdíl v životních podmínkách obyvatel v rámci jednotlivých provincií. Po zavedení reform v roce 1978 se totiž začaly jako první rozvíjet městská průmyslová centra a to především v pobřežních provinciích na východě země. V rámci ekonomických reform se kladl důraz primárně na rozvoj východních pobřežních regionů a měst pro export, které byly vymezeny jako tzv. speciální ekonomické zóny (*special economic zones*). Právě do těchto oblastí začala po uvolnění registračního systému hukou migrovat za prací venkovská síla.

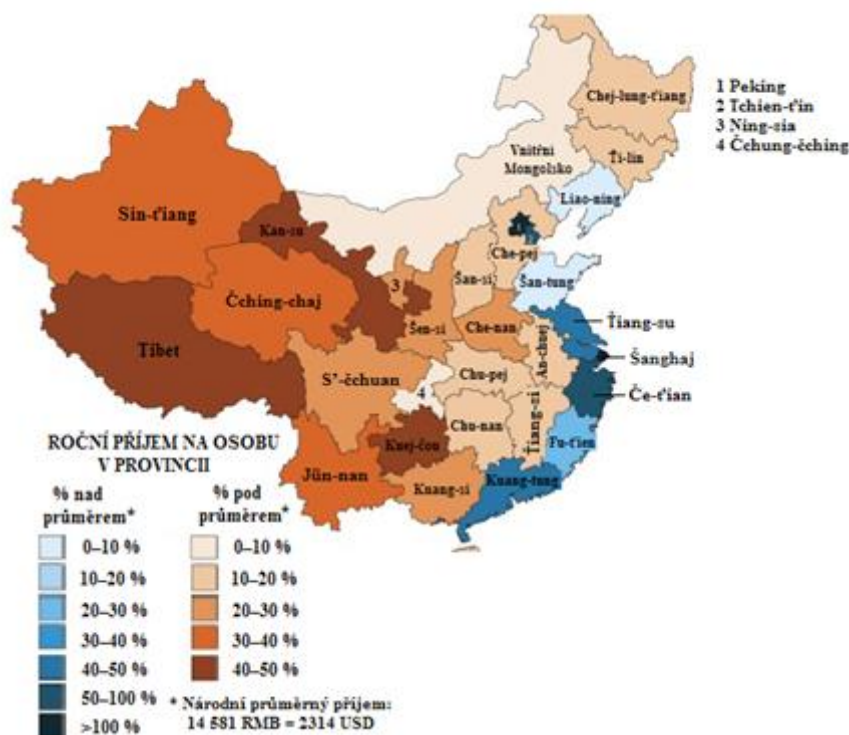
Speciální ekonomické zóny jsou obecně charakterizovány jako oblasti, ve kterých platí liberálnější ekonomické zákony, mají nižší daně, samostatný celní prostor a ekonomické výhody. Uplatňuje se zde flexibilní vládní politika, díky níž jsou tyto oblasti více zaměřeny na volný trh a stávají se atraktivní pro podnikání a zahraniční investice (Zeng, 2011). Do těchto speciálních ekonomických zón v Číně také směřuje největší podíl přímých zahraničních investic. V letech 1983–1989 to bylo 90,7 % z celkových přímých zahraničních investic země a 88,1 % v letech 1990–1996 (Gautreaux, 2013).

První speciální ekonomickou zónou v Číně se v roce 1980 stalo město Šen-čen na východním pobřeží. Z malého rybářského městečka se postupem času stala moderní metropole s více než deseti miliony obyvatel, která je považována za jednu z čínských bran do světa. Šen-čen je také jedním z nejrozvinutějších měst v zemi a jedno z nejrychleji rostoucích měst na světě (Shenzhen Municipal E-government Resources Center, 2015).

V současnosti je jako speciální ekonomická zóna v Číně vymezeno 18 měst a provincie Chaj-nan na jihu země (Xinhua, 2014).

Domácnosti ve východní části země vydělávají až 2,6 krát více, než domácnosti ve vnitrozemských a západních oblastech. Rozdíl v příjmech existuje také mezi rodinami v centrální a západní části Číny, není však nijak velký. Důvodem, proč jsou východní pobřežní provincie bohatší než zbytek Číny, je především rozvinutější tržní ekonomika, průmysl a podnikání, a to díky ekonomickým reformám, které byly primárně zaměřeny právě na rozvoj těchto východních provincií (Gan, 2013). Na Mapě č. 4 lze vidět příjmovou nerovnost v rámci jednotlivých provincií Číny. V podstatě platí, že čím dále od východu se provincie nachází, tím je chudší.

Mapa č. 4 – Roční příjem na osobu v rámci jednotlivých provincií v roce 2013

zdroj: upraveno autorkou podle Schiavenza (2013)

Průzkum Pekingské univerzity ukázal, že zatímco v Šanghaji byl v roce 2012 průměrný roční příjem rodiny 4 700 USD, v provincii Kan-su na severozápadě Číny byl méně než 2 000 USD (Wong, 2013). Rozvoji východních provincií napomohl také příliv levné pracovní síly v podobě chudých venkovanů z centrálních a západních provincií, kteří se na východ začali stěhovat s vidinou lépe placené práce. V roce 2012 žily dvě třetiny z celkového počtu migrujících pracovníků právě v průmyslových východních provinciích

(World Bank, 2014). Nejen, že jsou východní provincie nejbohatšími oblastmi Číny, ale ve východní třetině země také žije 94 % obyvatelstva (National Geographic, 2015).

Zatímco na východním pobřeží Číny vznikají ekonomická a obchodní centra, na západě to vypadá, jako by se zde zastavil čas a panovala stále éra Mao Ce-tunga. Jako typického obyvatele západní části Číny si lze představit drobného chudého zemědělce, který obdělává malé políčko s vyčerpanou půdou. Hlavní město provincie bývá vždy nejrozvinutějším a nejbohatším městem.

Ve venkovských oblastech západních provincií chybí základní služby a zařízení, a často také dopravní infrastruktura. V těchto chudých oblastech žijí hlavně staří lidé a děti, jejichž rodiče odešli do východních provincií za prací (Perlin, 2012). Hlavním motorem ekonomického rozvoje západní části Číny je provincie S'-čchuan, která je také důležitým dopravním uzlem v zemi. Tato provincie je také jedinou západní provincií, která patří mezi deset regionů Číny s nejvyšším HDP (ChinaDaily, 2014).

V roce 2001 zahájila čínská vláda program pro rozvoj západní části Číny „Go West“. Cílem tohoto programu je podpořit chudší západní provincie země, které dosud neměly možnost profitovat z ekonomických reforem a rozvinout své ekonomiky tak, jak se to podařilo provinciím na východním pobřeží. Do programu je zahrnuto jedno přímo spravované město na úrovni provincie Čchung-čching, šest provincií – Kan-su, Kuej-čou, Čching-chaj, Šen-si, S'-čchuan a Jün-nan a pět autonomních regionů – Kuang-si, Vnitřní Mongolsko, Ning-sia, Tibet a Sin-t'iang (Knowler, 2015).

V rámci strategie „Go West“ vláda zahájila jeden z největších ekonomických programů obnovy vůbec. Investuje miliardy USD do velkých infrastrukturních projektů na rozvoj západních provincií. Mezi tyto projekty patří například 4 000 km dlouhý plynovod vedoucí ze západu na východ nebo 2 000 km dlouhá železnice z Čching-chaj do sousední provincie Tibet, která byla dokončena v roce 2006 (Haiyan, Moody, Wei, 2011). Vláda se také snaží přilákat do západního regionu investory a podpořit rozvoj vědy a technologií. Velkým výrobcům proto začaly být poskytovány výhodné daňové úlevy s cílem přimět je přesunout své podniky do nově vytvořených zón volného obchodu ve vnitrozemí.

Ve speciálně vytvořených ekonomických zónách byly na podporu podnikání sníženy daně z obvyklých 25 % na 15 % (Haiyan, Moody, Wei, 2011). Taková situace je přívětivá zejména pro začínající podnikatele, ale také pro další firmy, pro které je půda a pracovní síla na východním pobřeží příliš drahá.

V roce 2014 byl zahájen také program rozvoje centrální části země s názvem „Plán vzestupu centrální Číny“ (*Rise of Central China Plan*). Centrální provincie Číny (Chu-pej,

Šan-si, An-chuej, Ťiang-si, Chu-nan, Che-nan) mají strategickou polohu „v srdci“ země a spojují tak bohatý a rozvinutý východ s méně rozvinutým západním regionem. Nachází se zde také levná pracovní síla a rostoucí spotřebitelský trh, díky čemuž je tato oblast považována za budoucí motor ekonomického růstu Číny (Lu, 2013).

Důkazem toho, že tyto regionální politiky zafungovaly, je obrovský počet firem, které se přesouvají z východního pobřeží směrem na západ a také rozvoj centrálních a západních provincií. Příkladem úspěchu může být například Čchung-čching, které dnes patří mezi nejmodernější čínská města a byla zde vybudována jedna z největších ekonomických zón v oblasti centrální Číny. Si-an, hlavní město centrální provincie Šen-si, se dnes zase řadí mezi hlavní střediska vědy v zemi. Mimo jiné zde byla vytvořena hi-tech průmyslová zóna, jenž je jednou ze šesti oblastí v Číně, které se čínská vláda snaží proměnit ve světové vědecké parky. I přesto, že program „Go West“ probíhá již více než deset let, je západní část Číny v rychlosti rozvoje a urbanizace stále znatelně pozadu za centrální a zejména východní částí země (Haiyan, Moody, Wei, 2011).

Strategie rozvíjení západu byla proto zdůrazněna v posledním, v pořadí dvanáctém, pětiletém plánu na období let 2011–2015. Čínská vláda si v něm vytyčila sedm hlavních rozvojových cílů, jak snížit rozdíly mezi bohatými pobřežními provinciemi a nedostatečně vyspělými západními oblastmi. Mezi tyto cíle patří zvýšit v západních provinciích ekonomický růst, rozšířit zde infrastrukturu, zlepšit životní prostředí, poskytovat lepší veřejné služby, rozvíjet a podporovat místní průmysl, zvýšit životní úroveň lidí a ekonomicky otevírat region.

V rámci nového pětiletého plánu bylo také všech 12 cílových oblastí rozvoje vymezených v „Go West“ začleněno do ekonomických zón. Velký důraz je kladen zejména na rozšíření infrastruktury, která je podle čínské vlády klíčem k rozvoji západního regionu. Vláda chce proto integrovat západní Čínu do národní dopravní sítě a propojit ji s východním pobřežím. Do roku 2015 se má například železniční síť v regionu rozšířit o 15 000 km. Kromě vnitrostátní infrastruktury se plánují postavit také dopravní koridory, které povedou do Jihovýchodní Asie, Jižní Asie a Střední Asie. Pro lepší propojení se zbytkem Asie, ale i celým světem, budou také rozšířena a zmodernizována současná letiště a vystavěna nová letiště tam, kde jich bude potřeba. I v této oblasti dochází postupně k urbanizaci. Čínská vláda odhaduje, že do roku 2015 bude žít 45 % z celkové populace v oblasti ve městech (Gu, 2012).

Podle Terryho Siculara ze Světové banky (2013) nezpůsobují nerovnost v Číně stagnující nebo klesající příjmy mezi chudšími skupinami obyvatel, ale naopak rychlý růst

platů u těch bohatších. I přesto, že v minulých letech příjem chudých skupin obyvatel výrazně rostl, se příjmová nerovnost zvýšila, neboť příjmy bohatých rostly ještě rychleji. Hlavním faktorem nerovnosti v posledních letech je podle něj rozdílný příjem na venkově a ve městech. K nerovnosti dále přispívá možnost osobního vlastnictví, které bylo za éry Mao Ce-tunga zakázáno.

V roce 1978 byla v rámci zavádění ekonomických reforem určitá forma osobního vlastnictví (dobytek, kolo,...) povolena. V 90. letech 20. století byla následně možnost osobního vlastnictví rozšířena o další formy včetně vlastnictví městského bytu, což vedlo k rozvoji městských trhů s nemovitostmi a realitních kanceláří. V polovině 90. let vlastnilo byt jen několik čínských domácností. Již o deset let později však bylo majitelem bytu více než 90 % čínských domácností. Soukromé vlastnictví generuje pro domácnosti příjem prostřednictvím nájemného. Zvýšením příjmu lidí, kteří vlastní nemovitost, tak došlo k dalšímu zvýšení nerovnosti (Sicular, 2013).

V současné době se však rozdíly v příjmech mezi venkovem a městy, pobřežními provinciemi na východě a vnitrozemím, ale i mezi skupinou lidí s vysokými příjmy a skupinou lidí s nízkými příjmy začínají pomalu snižovat (RIETI, 2014).

3.1.3 Kuznetsova křivka a Lewisův bod

Podle Kuznetsovy křivky, která popisuje vztah mezi ekonomickým růstem (HDP na osobu) a příjmovou nerovností (Giniho koeficient), rozdíly v příjmech v počátečním stádiu ekonomického rozvoje nejprve rostou, ale po určité době země dosáhne tzv. Kuznetsova bodu (*Kuznets Turning Point*) a rozdíly se začínají zmenšovat.

Graf č. 6 – Kuznetsova křivka

zdroj: upraveno autorkou podle RIETI (2014)

Jak lze vidět z Grafu č. 6, Kuznetsova křivka má tvar obráceného písmene U, na jehož vrcholu se nachází dříve zmíněný Kuznetsuv bod zlomu. Podle situace v Číně byl již tento zlomový bod dosažen a rozdíly v příjmech se začínají postupně snižovat (RIETI, 2014). Existuje však mnoho dalších faktorů, které ovlivňují nerovnost v zemi a jelikož je Kuznetsova křivka pouze teoretickým konceptem, nelze s jistotou říci, jak se bude příjmová nerovnost v Číně vyvíjet do budoucna.

K snížení příjmové nerovnosti přispěly zcela jistě také politiky předchozí vlády prezidenta Chu Ťin-tchao zaměřené na rozvoj chudších regionů země, včetně dříve zmíněných politik „Go West“ a „Plán vzestupu centrální Číny“. Opomenout nelze ani remitence¹⁰ migrujících pracovníků, které přispívaly ke zvýšení příjmu obyvatel na venkově.

Snižování rozdílů v příjmech může v Číně také souviset s pravděpodobným dosažením Lewisova bodu zlomu (*Lewis Turning Point*), který indikuje vyčerpání přebytečné pracovní síly na venkově. O tom, zda byl tento bod již v Číně dosažen, se ale vedou spory (Shah, 2012).

Podle modelu Arthura Lewise jsou rozvojové země charakteristické tzv. duální ekonomikou, ve které existuje zemědělský sektor ve venkovských oblastech a průmyslový sektor v městských oblastech. V zemědělském sektoru je sice nadbytek pracovní síly, má však malou produktivitu. Naopak v odvětví průmyslu je produktivita vyšší, což se pozitivně odráží také na příjmech. Vzniká tedy rozdíl v příjmech mezi těmito dvěma sektory, což pobízí pracovní sílu z venkova k migraci do městských oblastí.

Důsledkem neomezeného přísunu levné pracovní síly ze zemědělského sektoru tak ve městech nerostou platy. Migranti z venkova totiž přijímají nízké mzdy odpovídající životu na venkově. V průmyslovém sektoru následně dochází díky nízkým výdajům za pracovní sílu k akumulaci kapitálu, který následně může být použit k rozvoji země (Wang, Weawer, 2013). Jakmile se však přebytek pracovní síly z venkova vyčerpá, začnou mzdy v zemědělském sektoru růst, což následně zvýší mzdy také v průmyslovém sektoru a akumulace kapitálu se začne snižovat. Tato situace, kdy již země nemůže nadále zakládat rozvoj své země na levné pracovní síle, je označována jako dosažení Lewisova bodu zlomu (West, 2014).

O Číně je všeobecně známo, že má s více než miliardovou populací velký přebytek levné pracovní síly, která jí zajišťuje komparativní výhodu ve světové ekonomice. Díky

¹⁰ Peníze a zboží zasílané migranty zaměstnanými ve městech rodinám na venkov.

tomu měla úspěch industrializační strategie, která je náročná na pracovní sílu, a která pomohla nastartovat ekonomický růst Číny. To, zda již Čína tohoto bodu zlomu dosáhla, mnohé výzkumy potvrzují, jiné však naopak vyvrací.

Zastánci první varianty, tedy že byl Lewisův bod zlomu již dosažen, se odvolávají na nepřetržitý růst mezd v čínských městech v posledních letech a hlášený nedostatek pracovní síly v některých městech (Wang, Weaver, 2013). Podle týdeníku *The Economist* (2012b) již dokonce více než 90 % lidí z venkova mladších třiceti let pracuje mimo zemědělský sektor.

Jejich oponenti ale tvrdí, že je na venkově stále ještě velký přebytek pracovní síly, která se zatím z venkova kvůli omezenému přístupu k sociálním službám v městských oblastech, nepřestěhovala. Ve městech se tak vytváří nedostatek pracovní síly, a proto zde rostou mzdy (Wang, Weaver, 2013).

Na otázku, proč je tak důležité vědět, zda již Čína Lewisova bodu zlomu dosáhla, je jednoduchá odpověď. V každé zemi, která tohoto bodu dosáhne, se totiž začne snižovat průmyslová produkce (neboť již není dostupná levná pracovní síla), a následně zpomalovat ekonomický růst (Shah, 2012). Během posledních let se do měst stěhovalo každoročně asi 9 milionů lidí. Podle odhadů by se po roce 2015 měl tento počet snížit na 7 milionů a po roce 2020 dokonce na 5 milionů (*The Economist*, 2014a).

Jestli již Čína nemá dostatek levné pracovní síly, nelze s jistotou říct. Pravda však je, že se ekonomický růst v posledních letech skutečně začal snižovat. V roce 2014 byl dokonce ekonomický růst Číny jen 7,4 %, což je nejnižší hodnota za posledních 24 let, tedy od roku 1990. Záměrem čínské vlády bylo dosáhnout v tomto roce růstu 7,5 %, a země tak poprvé ve 21. století nesplnila stanovený cíl.

Mezinárodní měnový fond předpovídá, že v roce 2016 předběhne Čínu v rychlosti ekonomického růstu Indie a stane se tak nejrychleji rostoucí ekonomikou na světě. Kromě úbytku levné pracovní síly přispívá k pomalejšímu růstu také stárnoucí populace a vyšší podíl lidí závislých na státní podpoře vůči pracujícím. Čína již také dohnala vyspělé západní státy, co se týče technologií, a směle jim konkuruje například v oblasti smartphonů či solárních technologií, čímž do značné míry vyčerpala potenciál rychlého růstu v této oblasti (Swanson, 2015).

3.1.4 Vztah urbanizace a ekonomického růstu

Čínská vláda považuje urbanizaci za velmi důležitý motor ekonomického růstu. Byla zdůrazněna také v zatím posledním dvanáctém pětiletém plánu na období let 2011–2015, v rámci něhož byl stanoven cíl zvýšit míru urbanizace na 51,5 % do roku 2015 (KPMG, 2011). Tento cíl byl splněn již v roce 2012, kdy míra urbanizace přesáhla 52 % (World Bank, 2015). Dvanáctý pětiletý plán je svým způsobem přelomový. Čínská vláda se v něm poprvé nesoustředí na strategie a opatření, které je třeba provést k udržení rychlého ekonomického růstu, jak tomu bylo doposud, ale její pozornost se přesouvá k blahobytu svých občanů a zajištění dlouhodobé prosperity celého národa (KPMG, 2011).

V roce 2012 byla urbanizace vyhlášena jako hlavní priorita nové vlády Si Ťin-pchinga a spolu s industrializací, transformací společnosti a modernizací zemědělství také jako jeden z hlavních tahounů ekonomického rozvoje (RIETI, 2013). I v roce 2013 byla urbanizace považována za prioritní vládní politiku. Současný čínský premiér Li Kche-čchiang dokonce označil urbanizaci za nástroj, který napomůže snížit v Číně příjmovou nerovnost a rozdíly v životní situaci obyvatel ve městech a na venkově a nazval ji gigantickým motorem růstu (McMahon, 2013).

Rychlému ekonomickému rozvoji zejména východní Číny totiž napomohly miliony migrantů z venkova, kteří jako levná pracovní síla umožnili rozkvět městských průmyslových center. Urbanizace a ekonomický růst jdou často ruku v ruce. V rozvíjejících se zemích jsou hnací silou ekonomického růstu většinou právě městské průmyslové oblasti, což v Číně bez pochyby platí. Jaký přesně existuje mezi urbanizací a ekonomickým růstem vztah, ale není jasné. Tuto problematiku se však snaží objasnit mnohé výzkumy.

Podle reportu Světové banky (2014) je urbanizace neoddelitelně spojena s ekonomickým růstem. Výzkum ukázal, že zvyšující se míra urbanizace má v průběhu času pozitivní souvislost s ekonomickou prosperitou. Akademické studie však nenašly žádný ekonometrický důkaz, který by potvrdil, že vyšší míra urbanizace způsobuje vyšší ekonomický růst nebo vyšší produktivitu.

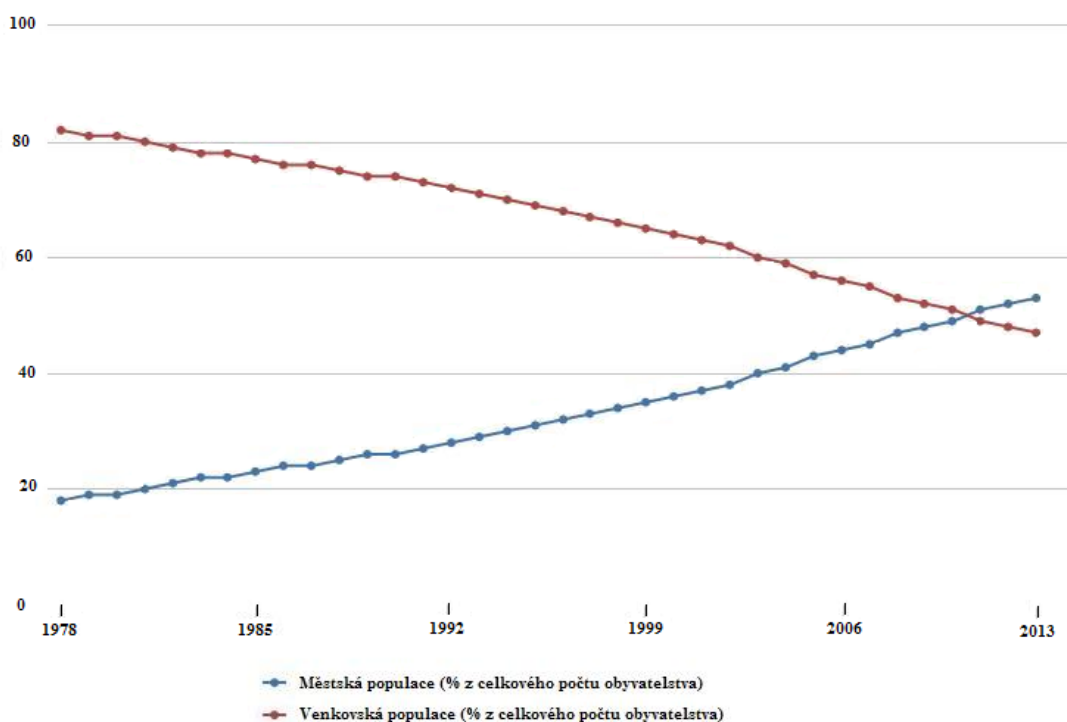
Urbanizace je považována za proces, který je spojen se strukturální přeměnou hospodářství, kdy se země přeorientuje ze zemědělství na průmysl. Většina vyspělých průmyslových podniků se pak nachází právě ve městech, kam začnou migrovat lidé z venkova za prací. Nicméně u zemí, které stále ještě prochází urbanizační fází (bez ohledu na výši příjmu), může existovat určitý stupeň urbanizace, který podporuje růst produktivity. Podle CitiesAlliance (2011) se žádná země na světě nedostala do skupiny

středních příjmů, pokud v zemi neproběhl proces urbanizace. Země s vysokými příjmy zase ke svému rozvoji potřebovaly pulzující města, která jsou centry inovací a podnikatelské činnosti. Města tvoří asi 70 % globálního HDP.

Urbanizace je nedílnou součástí industrializace a rychlého růstu příjmů ve všech zemích. Průmyslová výroba je mnohem efektivnější právě v urbanizovaných městských oblastech, kde mohou firmy snáze kopírovat osvědčené postupy v oblasti technologie a managementu od vyspělejších firem. Ve městech se akumuluje inteligence, vznikají zde inovace a firmy mají také lepší přístup ke kvalifikovaným pracovníkům a lepší dopravní obslužnost, čímž se městské oblasti stávají motory růstu (Henderson, 2009).

V Číně je urbanizace jednou z hlavních hnacích sil ekonomického rozvoje. V současné době žije ve městech více než 700 milionů lidí. Zatímco v roce 1978 žilo ve městech pouze 18 % populace, v roce 2013 to bylo již 53 %. Celkový nárůst populace ve městech čítá asi 500 milionů obyvatel, což je pro představu celá populace USA a třikrát populace Velké Británie. Zlomovým rokem se stal rok 2011, kdy žilo historicky poprvé více lidí ve městech než na venkově, a sice 51 % ve městech a 49 % na venkově (World Bank, 2015). Z následujícího Grafu č. 7 lze rychlý nárůst městské populace v Číně v rozmezí let 1978–2013 jasně vidět.

Graf č. 7 – Nárůst městské populace v Číně v rozmezí let 1978–2013

zdroj: upraveno autorkou podle World Bank, 2015

Výsledkem rychlého nárůstu městské populace je vznik velkých měst. V současné době se v Číně nachází více než sto měst s populací větší než milion obyvatel, deset měst s populací v rozmezí 5–10 mil. obyvatel a šest tzv. megaměst s populací větší než deset milionů obyvatel. Mezi těchto šest megaměst patří Šanghaj (23 mil. obyvatel), Peking (19,5 mil. obyvatel), Čchung-čching (13 mil. obyvatel), Kanton (13 mil. obyvatel), Šen-čen a Tchien-t'ín (obě města 11 mil. obyvatel). Předpokládá se, že minimálně jedno čínské město překročí v následujícím desetiletí hranici deseti milionů obyvatel a počet megaměst¹¹ se tak zvýší (The Economist, 2015).

To, co se děje v čínských městech, má obrovský dopad na ekonomický blahobyt celé země. V letech 2001–2010 tvořila migrace asi 20 % ekonomického růstu Číny. Nejvyšší HDP vykazují pobřežní provincie, kde je míra urbanizace největší. Některé mají HDP srovnatelné dokonce s vyspělými evropskými státy. Například provincie Če-t'iang vykazovala v roce 2010 stejné HDP jako Rakousko a provincie Ťiang-su měla srovnatelné HDP jako Švýcarsko (The Economist, 2012a).

3.1.5 Nový typ národního urbanizačního plánu na období let 2014–2020

Pro čínskou vládu je urbanizace důležitá hned z několika důvodů. Nárůst obyvatel ve městech vytváří obrovskou poptávku po investicích, a to zejména v oblasti infrastruktury (cesty, rozvod elektřiny a plynu, kanalizační síť, vodovody apod.) a veřejných služeb (výstavba škol, nemocnic a dalších zařízení).

Spolu s výstavbou nových obchodních, průmyslových a bytovacích zařízení se očekává zvýšení investic do nemovitostí. Podle čínské vlády urbanizace také napomáhá modernizaci zemědělství. Pokud velký počet farmářů opustí vesnice a získá práci v nezemědělském sektoru ve městech, příjem jeho rodiny z nezemědělské aktivity se zvýší. Jejich zemědělský příjem se však brzy také zvýší, neboť si budou moci dovolit lepší zemědělské stroje, čímž zvýší produktivitu zemědělství (RIETI, 2013).

¹¹ Podle United Nations (2014) existovalo v roce 1990 celosvětově pouze deset megaměst s více než deseti miliony lidí. Tato megaměsta byla domovem 153 milionů lidí, což bylo méně než 7 % světové městské populace. Do roku 2014 se počet megaměst téměř ztrojnásobil na 28 a populace, která v nich žije, se zvýšila na 453 milionů lidí, což je 12 % světové městské populace. Zatímco před několika desetiletími vznikaly největší světové městské aglomerace v těch nejrozvinutějších regionech, dnes velká města vznikají na globálním jihu, a to převážně v Asii a v Africe.

Představitelé vlády také věří, že urbanizační proces pomůže zvýšit domácí spotřebu. V průmyslovém odvětví a sektoru služeb, které se nachází převážně v městských oblastech, je totiž mnohem vyšší produktivita, než v zemědělském sektoru. Příjem na osobu v městských oblastech je pak logicky vyšší, než příjem obyvatel na venkově a rozdíl mezi spotřebou lidí na venkově a ve městech se tím pádem značně liší. Spolu s urbanizací a zvyšujícím se počtem obyvatel ve městech tedy podle vlády poroste i spotřeba (Tyner, 2014).

Když se totiž lidé z venkova přestěhují do měst, zvýší se jejich plat a budou si tak moci dovolit koupit více věcí a zvýší se tedy následně i jejich spotřeba. Ve městech mají lidé navíc více příležitostí k útratě. Migranti ve městech ale nemají přístup k sociálnímu zabezpečení a bezplatným veřejným službám a jsou tak nuceni si velkou část příjmu šetřit, což výrazně omezuje jejich spotřebu. Tento problém se však čínská vláda snaží řešit.

V březnu roku 2014 zveřejnila Státní rada Číny tzv. Nový typ národního urbanizačního plánu (*National New-type Urbanization Plan*) na období let 2014–2020. Tento plán obsahuje ambiciózní cíle vlády, kterých se bude snažit do roku 2020 dosáhnout, aby byla urbanizace využita co nejlépe ve prospěch budoucího ekonomického růstu a blahobytu obyvatel. Čínská vláda považuje tento plán za stejně důležitý, jako například pětileté plány. Jeho příprava trvala tři roky. V rámci plánu byl stanoven cíl zvýšit míru urbanizace ze současných 53,7 % na 60 % do roku 2020 (Maher, Xie, 2015).

Aby však mohl *Nový typ národního urbanizačního plánu* fungovat, je třeba se zaměřit na některé důležité výzvy. Mezi tyto výzvy patří zejména nerovný přístup k sociálnímu zabezpečení a benefitům pro městské obyvatelstvo a nově příchozí migranty, nerovnost obyvatel ve městech a další sociální problémy, spory o prodej zemědělské půdy, neefektivní městské plánování a příliš ambiciózní stavební plány, které vedou k vytváření tzv. ghost cities, neboli měst duchů (Liu, 2013).

Za současných podmínek jsou migranti omezováni registračním systémem hukou a znevýhodňování oproti městskému obyvatelstvu. Je tedy třeba zmírnit hukou a zaměřit se především na blahobyt čínských obyvatel a rovný přístup k veřejným službám, což je v plánu zdůrazněno jako jedna z hlavních priorit. Aby vláda zabezpečila lepší integraci migrantů do městského života, přislíbila městský status 45 % z nich, tedy 100 milionům migrantům. Otázkou zůstává, jak chce vláda vyřešit integraci zbylých 55 % obyvatel s venkovským statutem, kteří nadále nebudou mít ve městech přístup k sociálním benefitům a zabezpečení (Maher, Xie, 2015).

Městský status hukou budou navíc migranti moci získat pouze za určitých podmínek. Minimálně bude třeba mít stabilní práci a legální místo pobytu. To ale vylučuje většinu migrantů, kteří často žijí v nepovolených ubytovacích zařízeních a pracují „na černo“ bez smlouvy (The Economist, 2014b).

V novém urbanizačním plánu je také zmíněna problematika využívání zemědělské půdy. Veškerá půda na venkově je totiž v kolektivním vlastnictví a rozhoduje o ní vláda. Zemědělci tedy nemají skoro žádná práva a bez souhlasu vlády nemůžou půdu kupovat, ani prodávat. Ve městech však lidé tyto pravomoce mají, a to i přesto, že také tuto půdu vlastní vláda. Pokud se tedy zemědělci rozhodnou migrovat do měst, nemůžou prodat půdu a získat tak do začátku alespoň nějaký finanční základ. Zemědělská půda na venkově je navíc často zabírána z důvodu rozšiřování měst a výstavby průmyslových podniků, za což zemědělci nejsou dostatečně kompenzováni (McMahon, 2013).

Je tedy třeba jasně stanovit, co přesně kolektivní vlastnictví znamená a objasnit vlastnická práva. K tomu bude nutné vytvořit jednotný systém prodeje a registrace půdy, uzavírání smluv a postupů prodeje půdy (Maher, Xie, 2015). Zabírání půdy na venkově se pro lokální vládu stalo běžnou praxí, neboť je na tomto typu příjmu často závislá. Kolem 80 % veškerých daňových příjmů země má k dispozici centrální vláda v Pekingu, která finance dále přerozděluje jednotlivým provinciím podle potřeby. Lokální vláda má tedy jen velmi malou možnost rozhodovat o finančních zdrojích a zisky z prodeje půdy se často stávají velkou částí příjmu (McMahon, 2013).

Využívání zemědělské půdy na venkově se neřídí podle poptávky na trhu, ale podle nařízení lokální vlády, která se samozřejmě řídí tím, co je pro ni nejvýhodnější. Kolektivně vlastněná zemědělská půda na venkově je tedy často lokální vládou prohlašována za městský majetek a následně draze prodávána developerům. Výsledkem je zbytečné rozšiřování městské zástavby a rozrůstání měst (Maher, Xie, 2015). Podíl městské populace tak narůstá nejen z důvodu přirozeného zvyšování počtu obyvatel a migrace, ale také kvůli prohlašování některých venkovských oblastí za městské.

V současnosti žije v čínských městech více než 700 milionů obyvatel (World Bank, 2015). Podle předpokladů se do roku 2030 do měst přemístí více než 300 milionů dalších nových obyvatel (počet obyvatel srovnatelný s celým obyvatelstvem USA), čímž městská populace v Číně vzroste na 1 mld. obyvatel. Vzhledem k velké populaci Číny to bude znamenat, že každý šestý obyvatel města na světě bude čínské národnosti (Indrawati, 2014). K tomu, aby byla města schopna pojmout tak obrovské množství nově příchozích,

bude třeba vynaložit obrovské investice zejména do infrastruktury, bydlení a služeb, což bude stát Čínu nemalé peníze.

Ministerstvo financí Číny v roce 2014 oznámilo, že se hodnota nákladů na uskutečnění tohoto urbanizačního plánu, v rámci něhož se do měst v následujících letech přemístí stovky milionů nových obyvatel, pohybuje kolem 6,8 bilionů¹² USD (Roberts, 2014).

3.1.6 Města duchů (*ghost cities*)

Jednou z hlavních negativních stránek nového urbanizačního plánu a snah o neustálý rychlý ekonomický růst je vytváření tzv. *ghost cities*, neboli měst duchů. Tímto pojmem jsou obecně označována města, která byla kdysi obydlena, ale později opuštěna v důsledku přírodních či lidmi způsobených katastrof, jako například povodní, vládních opatření, válek či jaderných katastrof. V Číně však města duchů vznikla poněkud jiným způsobem. Jedná se totiž o nově vystavěná města, ve kterých ale nikdy nikdo nebydlel. Tato města zejí prázdnotou klidně celé roky po dokončení výstavby.

Některé z těchto měst duchů byly vystavěny v souvislosti s ekonomickou krizí po roce 2008, kdy se Čína snažila zvyšovat ekonomický růst a omezovat dopady krize na hospodářství. Zmírnila proto restriktce v rámci monetární politiky a začala pobízet banky, aby poskytovaly nové půjčky. Dále také investovala obrovské množství peněz do velkých infrastrukturních a stavebních projektů, aby vyrovnávala pokles poptávky ze západních zemí a následné snížení exportu. Objem peněz v čínské ekonomice se mezi lety 2006–2013 zvýšil trojnásobně.

Hlavním cílem těchto opatření bylo kromě zachování ekonomického růstu, zabránit nárůstu nezaměstnanosti a zajistit podporu Komunistické straně Číny. Politika byla úspěšná a vyústila v mnoho prospěšných projektů, v rámci nichž byly postaveny například nové cesty, vysokorychlostní železnice, mosty, elektrárny či univerzity. V důsledku této politiky byly však vystavěny také zbytečné a rozhazovačné projekty, mezi které patří například napodobenina amerického Manhattanu ve městě Tchien-t'in na severovýchodě Číny (Swanson, 2015).

Výstavba repliky Manhattanu byla zahájena v roce 2009 s cílem vytvořit důležité finanční centrum. Tisíce dělníků začaly budovat mrakodrapy podle vzoru nejslavnějších budov v New Yorku. V současné době je však tento rozestavěný komplex opuštěný,

¹² bilion = 10¹²

a téměř bez jakýchkoliv známek stavby či přítomnosti lidí. Čínská vláda utratila za tento projekt miliardy USD, ale současně odmítá, že by na dokončení projektu došly peníze. V některých oblastech však dochází k úpadku čínského trhu s nemovitostmi (Ripley, 2015).

Obrázek č. 1 – Plán výstavby repliky Manhattanu ve městě Tchien-t'ín

zdroj: chinaworker.info, 2014

Obrázek č. 2 – Pohled na rozestavěnou verzi čínského Manhattanu

zdroj: theguardian, 2013

Dalším důvodem výstavby těchto finančně náročných a nepotřebných projektů je soupeření mezi jednotlivými provinciemi. Jednou z nejdůležitějších věcí pro lokální vládu je totiž vysoké HDP, které lze jednoduše dosáhnout právě pomocí těchto velkých stavebních projektů. Ekonomický úspěch je však důležitý především pro samotné vedoucí představitele lokální vlády, jejichž povýšení často závisí právě na hodnotě HDP dané provincie za jejich funkční období.

Pokud dochází v rámci provincie k výstavbě těchto projektů, HDP se zvyšuje a nezaměstnanost snižuje, což vypadá navenek dobře. O následný schodek v rozpočtu dané provincie se nikdo příliš nestará, alespoň ne v průběhu svého funkčního období. Představitelé lokální vlády zajímá pouze to, zda jejich provincie vykazuje vysoké HDP. Pokud ano, zajistí jim to povýšení. Ekonomický růst Číny je tedy podporován výstavbou nemovitostí, což ale vede ke vzniku měst duchů po celé zemi (Schmitz, 2014).

Jedním z neslavných příkladů velkých investic ze strany lokální vlády, které zajistily rychlý ekonomický růst provincie je právě již dříve zmíněné město Tchien-ťin. Výstavba obrovského projektu repliky Manhattanu pomohla zvýšit tempo růstu HDP města. Jen rok po zahájení výstavby, v roce 2010, vzrostla hodnota růstu HDP na 17,4 %. V roce 2014 byla hodnota už jen 10,6 % (Zhou, 2014). Právě vysoké HDP pomohlo bývalému starostovi města Tchien-ťin k povýšení na vicepremiéra Číny (Schmitz, 2014).

Za jeden z dalších příkladů zbytečných výdajů lze považovat snahu vytvořit v Číně město podobné Paříži. Výstavba repliky tohoto evropského města začala již v roce 2007 v jihovýchodní provincii Če-ťiang. Postavené mrakodrapy v okolí čínské Eiffelovy věže, která je třikrát menší než ta skutečná v Paříži, byly určeny k ubytování deseti tisíc obyvatel. Město je však z velké části neobydleno a stalo se tak dalším příkladem města duchů. Příčinou malého počtu obyvatel je především lokalita vystavěného komplexu. Nachází se na předměstí města Chang-čou, které je hlavním městem provincie Če-ťiang. Jak jde vidět na Obr. č. 3, toto předměstí je obklopeno hlavně zemědělskou půdou a venkovem (Miller L., 2013).

Obrázek č. 3 – Předměstí města Chang-čou

zdroj: Badkar, 2013

Obrázek č. 4 – Replika francouzské Paříže v Číně

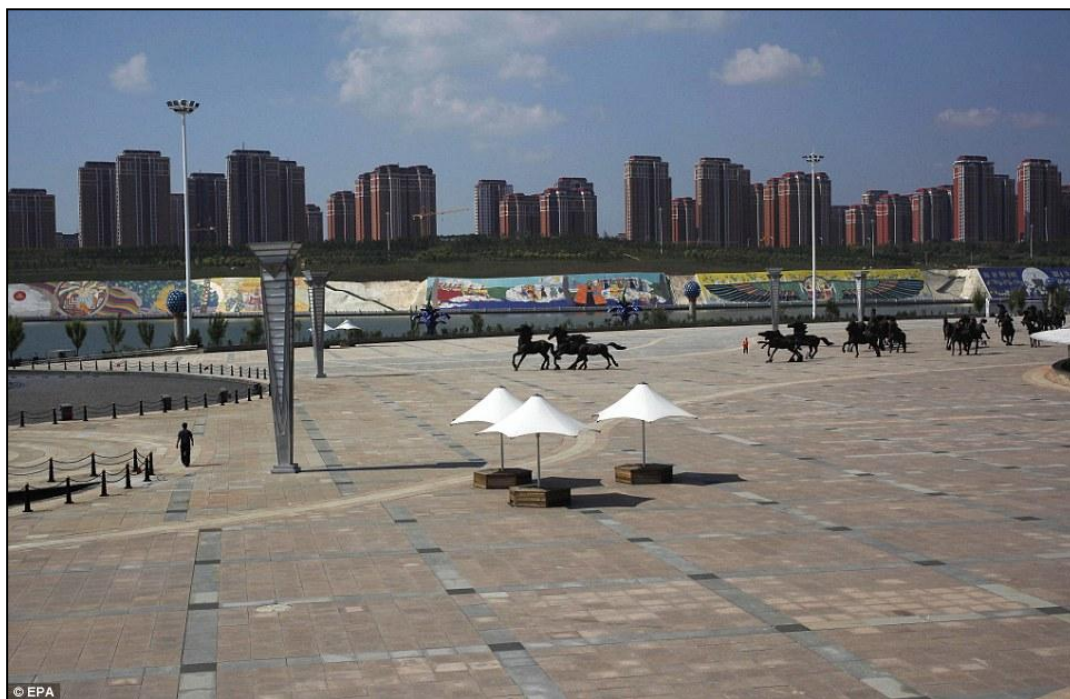

zdroj: Badkar, 2013

Největším městem duchů v Číně je však město Ordos v autonomní oblasti Vnitřní Mongolsko, které mělo být chloubou této provincie a poskytnout bydlení více než jednomu milionu lidí. Ze všech vystavěných budov se však zaplnily pouze 2 % z celkové kapacity. Zbytek města, obklopený pouští, byl opuštěn uprostřed stavby (Richter, 2014).

Stavba města začala v roce 2004 v době, kdy byl tento region bohatý díky prodeji uhlí. Pod městem Ordos se totiž nachází jedny z největších zásob uhlí v Číně. V současné době jsou však ceny uhlí na historickém minimu a město je zadlužené tak, že ani nemá na platy svých zaměstnanců (Schmitz, 2014). V důsledku nedostatku peněz došlo k nesplnění termínů, nesplacení půjček a investoři odešli dříve, než mohl být projekt dokončen (Richter, 2014).

Obrázek č. 5 – Pohled na opuštěné město Ordos

zdroj: Daily Mail, 2012

Čínská vláda se na nemovitosti a sektor stavebnictví soustředí ještě z jednoho důvodu. Přípravuje totiž čínská města na příliv nových obyvatel z venkova. Během posledních téměř padesáti let ve městech fungovalo nájemní bydlení poskytované vládou. Mezi hlavní problémy patřil zejména obrovský nedostatek bytů a špatné podmínky bydlení včetně přelidněnosti bytů. Za poslední dvě desetiletí však v čínských městech dochází k nebývalé privatizaci bytového fondu. Čínská vláda totiž přestala poskytovat veřejné byty k pronájmu a začala pobízet developery k poskytování nových soukromých bytů.

S přílivem domácích i zahraničních investic došlo následně k okamžitému rozmachu bytové výstavby v čínských městech. Jen za období let 2000–2010 postavila Čína zhruba dvakrát tolik domů, než je v současné době celkový počet domů ve Velké Británii. Tyto nově postavené domy v Číně jsou mnohem větší a kvalitnější než byty poskytované dříve vládou a zvýšila se také obytná plocha na jednoho obyvatele. V roce 2010 bylo v osobním vlastnictví asi 75 % všech bytů v čínských městech, zatímco v roce 1980 to bylo pouze 20 %. Tato míra vlastnictví bytu či domu je mnohem vyšší než v mnoha vyspělých zemích (Huang, 2013).

3.1.7 Realitní bublina

Jak je tedy možné, že po celé Číně vznikají nová města duchů s prázdnými byty i přesto, že je většina z nich prodaná? Tyto byty jsou totiž skupovány nově se utvářející střední třídou. V roce 2000 spadaly do kategorie střední třídy v Číně pouze 4 % městských domácností. Do roku 2012 se však tento počet zvýšil na více než dvě třetiny celkového počtu domácností ve městech (Barton, 2013).

Tato rychle rostoucí střední třída má nyní dostatek peněz k investování, ale jen málo způsobů, jak to udělat. Není jim totiž povoleno investovat v zahraničí, banky nabízí jen velmi malé výnosy a u trhu s akciemi není nikdy jistá návratnost investic. V momentě, kdy však čínská vláda v 90. letech 20. století povolila lidem koupit vlastního bytu či domu, se obyvatelům otevřely zcela nové možnosti a začali ve velkém investovat do nově vystavěných bytů. Některé rodiny koupily až deset bytů, i když za ně utratily skoro všechny své peníze nebo se zadlužily. Tito lidé totiž věřili, že se ceny nemovitostí budou neustále zvyšovat stejně jako v minulosti a jejich investice se tak zúročí (Stahl, 2014).

A to se doopravdy děje. Jen za období let 2000–2010 se ceny městských bytů zvýšily průměrně o 250 %, čímž se stal poměr ceny bytů a příjmu dost nevyvážený a bydlení v čínských městech pro většinu domácností s nízkými a středními příjmy cenově nedostupné. Nejvíce ale na tento růst cen nových městských bytů doplácí chudí migranti z venkova, což je paradoxem, neboť právě hlavně oni měli v těchto bytech najít nové ubytování. Z milionů migrantů, kteří se postupně přesouvají do měst, vlastní městský byt jenom několik z nich, zatímco zbytek žije v přeplněných a nekvalitních příbytcích (Huang, 2013).

Současné ceny bytů ve městech jsou asi jedenáctkrát vyšší než roční příjem městských obyvatel. Ve velkých městech je nepoměr ceny a příjmu ještě větší. Například

v Šanghaji je cena běžného bytu asi 45 krát vyšší než průměrný roční plat místních obyvatel (Fawley, Wen, 2013).

Vzhledem k tomu, že ceny koupených bytů ve městech neustále stoupají, lidé si je nemůžou dovolit. Nové byty tak zejí prázdnotou a města duchů vznikají po celé Číně. Čínská vláda buduje přibližně 12–24 nových měst duchů ročně. Nemovitosti v nich však stále nenašly své uplatnění a vklady majitelů se tak i přes rostoucí ceny bytů, které koupili, nezhodnocují.

Čína zažívá jednu z největších realitních bublin v dějinách lidstva. Rozsáhlá stavební aktivita není tažena poptávkou lidí v důsledku nedostatku bytů, ale je založena na spekulacích, že se ceny nemovitostí budou neustále zvyšovat, což realitní bublinu stále zvětšuje. Lidé, kteří si to můžou dovolit, i nadále kupují byty s vidinou zisku a nechtějí si připustit, že by ceny bytů mohly začít někdy klesat (Stahl, 2014).

Pokud bublina praskne, dojde k obrovskému pádu cen bytů a majitelé tím pádem přijdou o velkou část peněz, kterou do koupě vložili. Nežádoucí důsledky to bude mít také pro developery, kteří nadále nebudou moci prodat postavené byty a nebudou tak schopni splácet půjčky bance. Na druhou stranu by však tento pád cen přinesl užitek stovkám milionů Číňanů, pro které by se byty najednou staly cenově dostupné. Snížily by se také ceny za kancelářské prostory, což by přilákalo více podnikatelů a zahraničních investorů. Za současných vysokých cen nemovitostí se však prázdná města po celé zemi nikdy nezaplňují (Trends Magazine, 2011).

Tuto situaci, kdy by bublina splaskla a způsobila rychlý pád cen nemovitostí, se čínská vláda snaží všemožně odvrátit. V roce 2011 zavedla tzv. politiku jednoho bytu (*one apartment policy*), která lidem ve velkých městech značně ztížila koupit více než jednoho bytu. Díky tomuto opatření ceny bytů v současné době trochu klesly a realitní bublina se prozatím zmenšila, což mnohé developery přivedlo do dluhů a způsobilo zastavení některých projektů. Čínská vláda se obává, že by v Číně mohly z tohoto důvodu propuknout sociální nepokoje. V některých oblastech Číny totiž již dochází k demonstracím (Anderson, 2014).

Úpadek stavebního sektoru navíc následně vede také k úpadku celé ekonomiky, neboť právě tento sektor je za posledních několik let hlavní silou ekonomického růstu v Číně. Sektor nemovitostí tvoří asi 20–30 % čínského HDP (Stahl, 2014). Pokud v Číně, která na konci roku 2014 předběhla USA a stala se největší ekonomikou světa (The Economist, 2014c), dojde k prasknutí současné realitní bubliny, dopady pravděpodobně pocítí celý svět ve formě další světové finanční krize.

V současné době se některá města duchů v Číně začínají pomalu zaplňovat. Čínská vláda dělá všechno proto, aby se jí do těchto prázdných měst podařilo přilákat co nejvíce obyvatel. Příkladem může být dříve zmíněné město Ordos, které je největším městem duchů v Číně. Do tohoto rozestavěného města byly přemístěny např. školy, nemocnice a dokonce také sídlo představitelů lokální vlády. Lidem, kteří se zde rozhodnou přestěhovat, vláda poskytuje různé výhody a příspěvky (Bildner, 2013). Téměř před padesáti lety vláda v rámci kulturní revoluce vyháněla obyvatele z měst na venkov. Ironií je, že nyní se je zase snaží co nejrychleji dostat z venkova do měst.

Přesvědčit zemědělce, aby opustili svoje vesnice, kde celý život žili, a přestěhovali se do poloprázdného města duchů, je však výzva. Ve městě Ordos proto vláda najímá lidi, kteří mají za úkol navštěvovat vesnice a přimět zemědělce k přemístění a domluvit s nimi kompenzaci zemědělské půdy a majetku. Někdy se zemědělci rozhodnou přestěhovat až po páté nebo šesté návštěvě. Po přestěhování je zejména pro starší lidi obtížné najít práci. Většina nově příchozích obyvatel se tak následně účastní vládního programu pro nekvalifikované obyvatelstvo. Jedná se o drobné práce (např. zametač chodníků, výsadba stromů a květin), za které dostávají od vlády peníze (Smith, 2014).

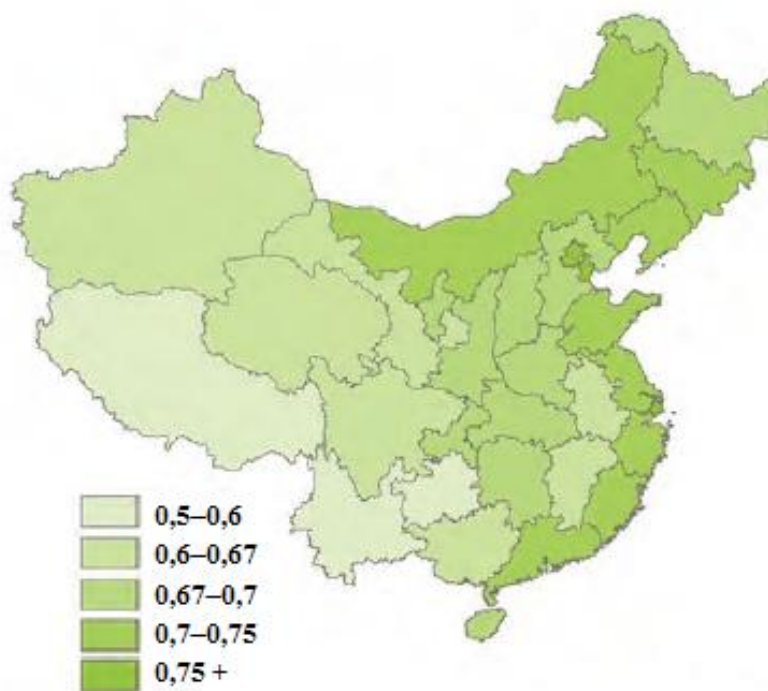
Vláda si přesunem obyvatel do měst duchů slibuje především vytvoření poptávky po zboží a službách, která následně přiláká investory a vrátí do měst život. Ovšem tím, že vláda přemístí do měst duchů chudé a nekvalifikované obyvatelstvo z venkova, se poptávka nezvýší. Hlavním cílem lokální vlády je tedy nyní vzdělávat příchozí obyvatele, aby získali nezbytné kvalifikace k získání kvalitní práce, zvýšili svůj příjem a následně taky spotřebu. Jestli se čínské vládě tento plán vydaří, se však dozvíme až v následujících letech.

3.2 Sociální dopady

Od zavedení reforem v roce 1978 se v Číně kromě ekonomické situace začaly zlepšovat také životní podmínky obyvatel. Mezi lety 1978–2012 se příjem na osobu zvýšil šestnáctkrát, což pozvedlo z chudoby asi 500 milionů lidí (World Bank, 2014). Podle Světové banky (2015) žilo v roce 1981 přibližně 84 % obyvatel Číny za méně než 1,25 USD/den a 98 % obyvatel za méně než 2 USD/den. V roce 2011 už žilo za 1,25 USD/den jen 6 % obyvatel a za 2 USD/den 19 % obyvatel.

Za třicet let tedy došlo v Číně k velmi rychlému a nevídanému snížení chudoby a ze země s nízkými příjmy se stala země s vyššími středními příjmy. Ve stejném časovém období (1981–2011) se také zvýšila střední délka života z 67 let na 75 let. Index lidského rozvoje (HDI)¹³ se zvýšil z hodnoty 0,423 v roce 1980 na hodnotu 0,719 v roce 2013 (UNDP, 2015). Nejvyšší hodnoty HDI vykazují východní provincie, kde modernizace začala nejdříve a probíhá nejrychleji.

Mapa č. 5 – Index lidského rozvoje v čínských provinciích v roce 2010

zdroj: upraveno autorkou podle UNDP (2013)

¹³ Indikátor lidského rozvoje (*Human Development Index HDI*) hodnotí lidský rozvoj států v rámci tří oblastí – zdraví, vzdělání a životní standard. Výsledky tohoto hodnocení jsou každoročně zveřejňovány ve Zprávě o lidském rozvoji vydávané UNDP. Podle dosažené hodnoty 0–1 se pak země dělí do čtyř skupin na státy s velmi vysokou, vysokou, střední nebo nízkou úrovní lidského rozvoje.

Urbanizace je proces, který mění uspořádání společnosti, demografickou strukturu a způsob života lidí. Od roku 2011 žije ve městech více než polovina Číňanů. Lidé se do měst stěhují s vidinou lepší práce, vyššího příjmu a lepších příležitostí. Od roku 1958 však v zemi platí registrační systém hukou, který migranty vyčleňuje ze sociálních výhod a zabezpečení, které jsou běžně dostupné městskému obyvatelstvu.

3.2.1 Registrační systém hukou a jeho důsledky

Registrační systém hukou v Číně platí již více než padesát let. Zaveden byl Komunistickou stranou Číny v čele s Mao Ce-tungem za účelem rozhodování o přístupu k sociálním službám a kontroly pohybu lidí mezi venkovem a městy. Všem obyvatelům Číny byl přidělen městský nebo venkovský registrační status podle místa pobytu. Obyvatelům měst stát poskytl práci a přístup k sociálním službám, zatímco od obyvatel venkova se očekávalo, že budou více soběstační a postarají se sami o sebe (Joseph, 2010).

Status hukou získává každý Číňan již při narození. Dítěti je přidělen stejný registrační status, jako má jeho matka. Pokud má tedy matka dítěte venkovský status, dostane ho také dítě, které je tím pádem odkázáno k využívání sociálních výhod na venkově. Pokud rodina odejde z venkova do města, zůstává jí nadále venkovský status a o městské výhody přichází, neboť k nim nemá podle hukou přístup. Stejný osud čeká i děti, které se narodí ve městě, avšak matkám s venkovským statutem (Wu, 2011).

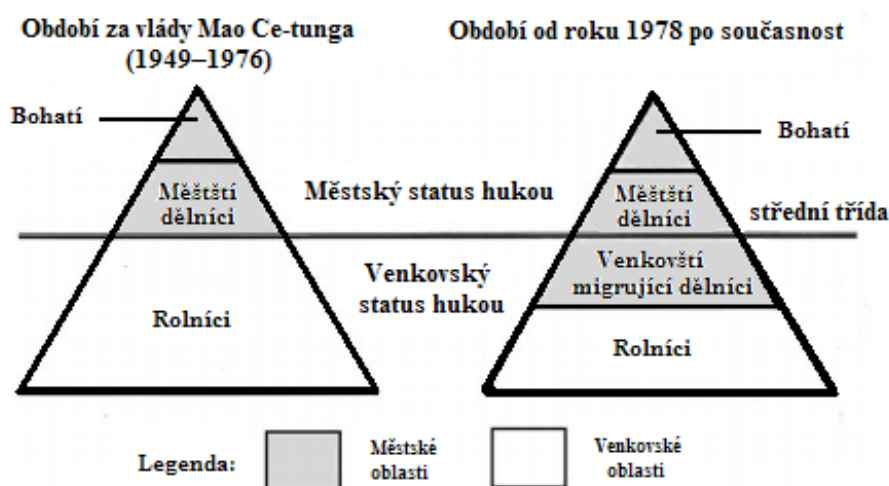
Z důvodu své diskriminační povahy bývá mnoha autory (např. Branigan, 2014, Miller T., 2013) nazýván hukou čínským apartheidem, neboť odděluje obyvatele měst a venkova a poskytuje oběma skupinám rozdílné životní podmínky. V rámci tohoto systému jsou obyvatelé venkova považováni za druhořadé. Po mnoho desítek let jim byla odepírána možnost svobodně se přestěhovat v rámci vlastní země. Přestože byl registrační systém hukou po roce 1978 v rámci reformy uvolněn, situace venkovského obyvatelstva se příliš nezlepšila. Bylo jim sice umožněno stěhovat se do rozvíjejících se měst, kde chyběla levná pracovní síla, ale zároveň jim byl odepírán přístup ke státěm poskytovaným službám, které využívá městská populace.

Tato situace by se dala přirovnat k podmínkám dočasných pracovníků, kteří přijíždí do jiné země za krátkodobou či sezónní prací. Čínští migranti ve městech totiž dostávají nižší mzdy, než ostatní obyvatelé měst, migrují většinou bez rodiny a žijí v ubytovnách a různých příbytcích. Je s nimi v podstatě zacházeno jako s ilegálními přistěhovalci ve své vlastní zemi. Je překvapující, že tento nespravedlivý systém přetrval v Číně až do

současnosti i přesto, že země prošla za posledních několik desítek let obrovskými změnami.

Uspořádání čínské společnosti lze z historického hlediska rozdělit na období vlády Mao Ce-tunga a období po roce 1978 do současnosti. Po zavedení reforem a uvolnění kontroly migrace se totiž ve společnosti začala vytvářet nová vrstva migrujících obyvatel, která má sice venkovský status hukou, ale žije ve městech. Na následujícím Obrázku č. 6 jsou vidět hlavní složky čínské společnosti v rámci hierarchálního uspořádání, rozlišení statusu hukou u jednotlivých tříd a také místo jejich pobytu ve dvou časových obdobích.

Obrázek č. 6 – Hlavní vrstvy čínské společnosti v minulosti a nyní

zdroj: upraveno autorkou podle Chan K. W. (2012)

Obyvatelé, kteří mají registrované místo pobytu na venkově, ale pobývají a pracují dočasně ve městech, jsou označováni jako „plovoucí populace“ (*floating population*). Více než 70 % obyvatel Číny má venkovský status. Na venkově však žije jen 47 % z nich (Project Partner, 2015). Podíl migrantů ve městech rozhodně není zanedbatelný. Např. v Pekingu tvoří 1/3 z asi 20 mil. populace (Lu Stout, 2013).

Tito Číňané nemají přístup k sociálnímu zabezpečení, zdravotnímu pojištění, nemají nárok na důchod, možnost volit a nevztahuje se na ně ani pracovní právo platné ve městech. Pracují proto často mnohem více hodin, než je povoleno a dostávají také nižší plat, ze kterého si nemůžou dovolit slušné bydlení (Wong, 2010). Musí také často čelit diskriminaci a žijí pod neustálou hrozbou deportace zpět na venkov, pokud nejsou schopni předložit doklad o dočasném povolení pobývat ve městě (Oss, 2015).

Zatímco 84 % městských rodin žije v domě či bytě, který vlastní, u migrantů je to pouze 10 %. Jak již bylo řečeno v kapitole o ekonomických dopadech, největší překážkou v tomto případě není ani tak status hukou, jako cenová nedostupnost bytů. Mezi lety 1999–2010 se totiž ceny bydlení v městských oblastech zdvojnásobily. V některých velkých městech, jako například v Pekingu či v Šanghaji, se ceny zvýšily dokonce pětinašobně. Bez nároku na finanční podporu od státu je pro většinu migrantů nesmírně těžké si na toto bydlení vydělat (World Bank, 2014).

Diskriminační politika se uplatňuje také na děti migrantů, kterým často není povoleno chodit do městských škol. I přesto, že centrální vláda po roce 2000 nařídila lokální vládě zahrnovat děti migrantů do městských vzdělávacích systémů, je jim nadále odepírán přístup do veřejných státních škol. Například v provincii Kuang-tung na jihovýchodě Číny je do městských veřejných škol přihlášeno přibližně jen 50 % dětí migrantů. Veřejné školy totiž na nově příchozí studenty nedostávají žádné finanční příspěvky, a tak často tvrdí, že jsou plné nebo účtují poplatky, které si mnozí rodiče nemůžou dovolit (World Bank, 2014).

Některé děti navštěvují speciální školy pro migranty, které však nejsou dostatečně financovány a mají tak méně kvalifikované učitele, kteří často vyučují v nevyhovujících prostorech a bez učebních osnov. Pokud tedy rodiče chtějí pro své děti kvalitní vzdělání, aby tím zvýšili jejich šance na lepší budoucí uplatnění ve městech, jsou odkázáni na soukromé školy, které však ročně stojí kolem 735 USD, což si mnoho migrantů nemůže dovolit (The Economist, 2014b).

Migrantům tedy často nezbyvá nic jiného, než poslat své děti zpět do škol na venkov, kde se jim však také nedostává dostatečně kvalitního vzdělání. Protože navíc oni sami zůstávají kvůli práci ve městě, starají se o ně na venkově prarodiče nebo příbuzní (Lu Stout, 2013). Velké procento dětí však zůstane ve městě s rodiči, což na venkově způsobuje zavírání škol, které najednou nemají dostatek žáků.

V některých školách klesl počet dětí během posledních několika let na polovinu. V jiných zůstalo žáků ještě méně a byly buď zavřeny, nebo začaly být využívány jen jako prostory k výuce a ne jako škola v pravém slova smyslu. V takovém případě učí například jeden učitel skupinu dětí několika různých věkových kategorií. Mezi lety 2000–2010 bylo ve venkovských oblastech Číny denně zrušeno v průměru 63 základních škol, 30 prostorů k výuce a 3 střední školy (Xinhua, 2013).

Dalším z hlavních problémů migrantů je přístup k zdravotní péči. Ve městech totiž neplatí zdravotní pojištění, které migranti běžně využívají na venkově. Pokud tedy vážně

onemocní, musí se vrátit na venkov a využít tamní pojištění, na které jim přispívá vláda. Na zdravotní pojištění ve městech mají nárok jen ti migranti, kteří v rámci své práce uzavřeli oficiální pracovní smlouvu. To je však přibližně jen jeden migrant z pěti.

Venkovské obyvatelstvo je považováno za podřadné také z pohledu mnoha městských obyvatel. Typickým znakem pro městský život je sociální odcizení. Z výzkumu Čínské akademie společenských věd vyplynulo, že obyvatelům mnoha měst není příjemné bydlet v blízkosti migrantů. Například v Šanghaji téměř třetina dotázaných lidí uvedla, že by se jim nelíbilo mít za souseda migranta. V Čchang-čchun, hlavním městě severovýchodní provincie Ťi-lin, stejně odpověděly dokonce 2/3 dotázaných (The Economist, 2014b).

Dalším dopadem systému hukou je odloučení a rozpad rodin. Odhaduje se, že v dnešní době žije v Číně asi 61 milionů dětí na venkově s prarodiči či příbuznými, zatímco jejich rodiče odešli do města za prací (Cunningham, 2014). Podle UNDP (2014) je asi 38 % venkovských dětí mladších pěti let v péči prarodičů. Tyto děti, které bývají ponechány většinu času bez dozoru, se stávají zranitelnou skupinou a často také terčem útočníků. Mnohé studie ukázaly, že vysoké procento sexuálních napadení a únosů dětí obchodníky s lidmi zahrnuje v Číně právě venkovské děti, které žijí bez rodičů (Cunningham, 2014).

V některých venkovských oblastech je z důvodu urbanizace ohroženo kulturní dědictví v podobě národních tradic a kulturních zvyklostí. S rychlým odchodem obyvatel do měst zanikají na venkově regionální tance, lidové písně a tradiční řemeslná výroba, protože ubývá lidí, kteří by tyto dovednosti předávali mladším generacím (Collier, 2014). Dlouhodobé odloučení členů rodiny se v Číně stává závažným problémem. Asi 70 % migrantů v Číně má manžela či manželku. Jen 1/5 z nich však žije pohromadě jako pár (Wei, 2013).

V roce 2014 schválila čínská vláda již zmiňovaný *Nový typ národního urbanizačního plánu* na období let 2014–2020. V rámci tohoto plánu má do roku 2020 získat 100 mil. migrantů městský status, což jim umožní využívat programy sociálního zabezpečení a poslat děti do státních veřejných škol. Pokud k této situaci doopravdy dojde, bude to obrovský krok vpřed. Bez městského statusu a přístupu k sociálním službám však nadále zůstane zbylých 55 % migrantů (Maher, Xie, 2015).

Je paradoxem, že tito migranti mají ve městech špatné životní podmínky a nejsou ve své vlastní zemi považováni za rovnocenné s městským obyvatelstvem. Právě oni totiž hráli v rozvoji Číny obrovskou roli, když po uvolnění hukou v roce 1978 opustili své

domovy na venkově a začali těžce pracovat v městských průmyslových podnicích a na staveništích budovali celá nová města. Umožnili Číně rozvoj průmyslu a přispěli k rychlému ekonomickému růstu. Zdá se, že místo toho, aby si jejich práce stát vážil, tak je i jejich děti spíše trestá. Bez nich by přitom Čína neměla dnešní podobu.

Ve městech migranti nacházejí práci většinou v lehkém, těžkém nebo těžebním průmyslu a ve stavebnictví. Dále často pracují v restauracích, jako řidiči taxi motorek, uklízeči, v salonech krásy atd. Špatné pracovní podmínky, neplacení přesčasů, porušování pravidla pro minimální mzdu a obecně nedodržování pracovního práva je téměř na denním pořádku. Zaměstnavatelé totiž moc dobře vědí, že si ti migranti, kteří pracují načerno a bez pracovní smlouvy, nemůžou stěžovat policii (Perlin, 2012).

Migranti jsou na ulici díky své opálené pokožce, zaprášenému oblečení a neobvyklému přízvuku lehce identifikovatelní a snadno se tak stávají obětmi vykořisťování zaměstnavatelem. Většina z nich se pohybuje od jednoho nejistého pracovního místa k druhému a někdy se dokonce ze zoufalství vrátí na venkov. Tam však mají nárok jen na malé políčko, které mnohdy nestačí ani k základní obživě, natož pak k prodeji přebytků na místním trhu. Najdou se ale i migranti, kterým se ve městě podaří časem prosadit, získají slušné zaměstnání nebo začnou s vlastním podnikáním a dostanou se díky vyššímu příjmu mezi městskou střední třídu (UNDP, 2013).

3.2.2 Reforma hukou

Registrační systém hukou je soustavně kritizován mezinárodním společenstvím. Čínská vláda veřejně prohlašuje, že si problém tohoto systému a znevýhodnění milionů migrantů uvědomuje a hodlá jej v blízké době řešit. Zrušení hukou nebo alespoň výraznější reforma v této oblasti však stále nepřichází.

V roce 2007 byl zahájen bodový systém, v rámci něhož mohou migranti o městský status požádat. Jejich úkolem je sbírat na základě určitých kritérií body, které mohou dostat např. za kvalifikaci ve vzdělání, placení sociálního zabezpečení, vlastnictví majetku či darování krve nebo za jinou dobrovolnickou práci. Tento bodový systém byl poprvé zaveden ve městě Čung-Šan v jižní provincii Kuang-tung. Od zavedení systému zde však z celkového počtu 1,6 mil. migrantů získalo městský status asi jen 30 tisíc z nich. Touto cestou se tedy k městskému statusu mnoho migrantů nedostane. I přesto získalo město Čung-Šan za tento bodový systém prestižní čínské ohodnocení (The Economist, 2014b).

Představitelé vlády zatím hukou nezrušili, neboť mají obavy o to, co by mohl příliv stovek milionů obyvatel do měst způsobit. K tomu, aby města pojmul tak velké množství lidí, by totiž lokální vláda musela investovat obrovské částky peněz do rozvoje veřejných služeb a infrastruktury. Z poplatků, které jsou migranti nuceni za služby ve městě platit, vláda navíc získává peníze, což může být jedním z dalších důvodů, proč nechce hukou zrušit (Wong, 2010).

Ať jsou důvody, které brání zrušit hukou jakékoliv, byla čínská vláda nucena systém minimálně trochu reformovat. V rámci nového urbanizačního plánu na období let 2014–2020 chce poskytnout 100 milionům migrantů městský status a změnit podmínky, za kterých jej lze získat. Hlavním cílem vlády je přimět obyvatele z venkova k migraci do menších měst v rámci jejich provincie.

Migrace do malých měst s obyvatelstvem pod 1 milion bude podporována a pro venkovské obyvatelstvo zde bude jednodušší získat městský status a stát se tak legálními a právoplatnými obyvateli měst s možností využívat veškerých sociálních služeb. Ve městech s 1–3 mil. obyvatel budou podmínky pro získání městského hukou mírnější než doposud a ve městech s populací mezi 3–5 mil. obyvatel budou mít sice migranti také možnost žádat o městský status, ale podmínky pro získání budou velmi přísné. Omezení ve velkých městech nad 5 milionů obyvatel budou nadále striktně zachována (EY, 2014).

Lokální vláda však bude mít určitou pravomoc přičizí migranty i přes reformu omezovat, pokud bude mít pocit, že je to pro dané město prospěšné. Tím se vytváří prostor pro korupční praktiky lokální vlády (Panda, 2014). Jak přesně hodlá vláda tuto novou strategii aplikovat, však není v plánu blíže popsáno.

V případě, že by čínská vláda začala poskytovat městský status ve všech čínských městech, došlo by k mnohem rychlejšímu a nekontrolovanému přílivu migrantů. Cílem většiny z nich je navíc migrovat do velkých měst, jako jsou Peking nebo Šanghaj, kde je nejvíce pracovních příležitostí a nejlépe rozvinuté sociální zabezpečení a služby. Tím by však došlo k nerovnoměrnému nárůstu městské populace v čínských městech, jejich přelidněnosti, a z toho plynoucím závažným environmentálním problémům v mnoha z nich.

Zavedením této reformy se čínská vláda snaží takovým problémům předejít. Proti rozsáhlejší reformám se však staví především lokální vláda, která nemá dostatek finančních prostředků a není ochotna zajišťovat dodatečné veřejné služby a integrovat nové obyvatele do měst (World Bank, 2014).

3.2.3 Utváření nové střední třídy a snaha zvýšit domácí spotřebu

Čínská vláda se v současné době snaží restrukturalizovat ekonomiku. Jejím cílem je snižovat závislost na exportu a investicích a zvyšovat domácí spotřebu. Právě export¹⁴ byl v posledních dvou desetiletích jednou z hlavních hnacích sil růstu ekonomiky, na kterou čínská vláda spoléhala. Růst exportu se však v posledních letech v důsledku celosvětové ekonomické krize a také růstu protekcionismu zpomaluje, a vláda proto doufá, že se jí pomocí urbanizace podaří udržet ekonomický růst a zvýšit domácí spotřebu (Rieti, 2013).

V rámci nového urbanizačního plánu chce zajistit, aby se do roku 2020 zvýšil podíl obyvatel ve městech ze současných 53,7 % na 60 % lidí. Předpokládá totiž, že když se lidé z venkova přestěhují do měst, zvýší se jejich plat a následně také spotřeba, což pomůže znovu nastartovat zpomalující se ekonomiku¹⁵ (Branigan, 2014).

K tomu, aby tito migranti začali ve městech utrácet více peněz, však bude zapotřebí výrazně reformovat registrační systém hukou. Za současné situace vykonává většina migrantů podřadnou či nelegální práci, kterou si moc nevydělá. Ve městech nemají přístup k sociálnímu zabezpečení včetně nároku na důchod, a tak si navíc musí velkou část příjmu šetřit na horší časy, čímž jim však zbývá jen velmi málo peněz k osobní spotřebě (Miller T., 2013). Pokud by se však těchto 260 milionů migrantů, kteří tvoří 20 % celkového obyvatelstva Číny, stalo právoplatnými občany měst, zcela jistě by se také zvýšila jejich spotřeba. Podle čínského plánu by mělo tuto možnost do roku 2020 získat prozatím 100 milionů z nich.

Domácí spotřebu v Číně zajišťuje v současné době zejména rychle rostoucí střední třída. Kdo však přesně do čínské střední třídy patří, není tak jednoduché vymezit. I přesto, že je pojem střední třída široce používán, neexistuje všeobecně přijímaná definice. Nejčastěji se vymezuje pomocí výše příjmu obyvatelstva.

Barton z McKinsey Global Institute (2013) definuje střední třídu v Číně jako domácnosti s ročním příjmem mezi 9 000–34 000 USD. Asi 54 % domácností, které spadají do této kategorie, vydělávají mezi 9 000–16 000 USD. Domácnosti s ročním příjmem mezi 16 000–34 000 USD definuje jako vyšší střední třídu, kterou v Číně tvoří pouze 14 % městských domácností.

Do roku 2022 se podle něj však vyšší střední třída stane většinovou a bude do ní patřit 54 % všech městských domácností, jejichž spotřeba bude tvořit necelou polovinu

¹⁴ Objem čínského exportu v rámci světového zahraničního obchodu se mezi lety 1978–2012 zvýšil z 0,8 % na 11 %, čímž se Čína stala největším exportérem světa (World Bank, 2014).

¹⁵ V roce 2014 byl ekonomický růst Číny jen 7,4 %, což je nejnižší hodnota za posledních 24 let, tedy od roku 1990 (Swanson, 2015).

z celkové čínské soukromé spotřeby. Sektor služeb by měl do roku 2022 tvořit 50 % čínské HDP, zatímco dnes je to pouze 44 %. Tato změna částečně odráží zvyšující se ochotu vyšší střední třídy utrácet za zábavu, volnočasové aktivity, pečovatelské služby a vzdělání. Do roku 2022 by měla být hodnota spotřeby čínské střední třídy asi 3,4 bilionů USD, tedy asi 24 % čínské HDP.

Autoři Song a Cui (2009) definují střední třídu jako domácnosti s ročními příjmy mezi 6 000–25 000 USD. Počet lidí spadajících do této kategorie by se měl podle nich do roku 2016 zvýšit na 340 mil. Podle expertky na čínskou střední třídu Helen Wang (2010) se za střední třídu obecně považují domácnosti, které mají 1/3 příjmu volně k dispozici na útratu. Tato skupina lidí se již nemusí obávat o základní životní potřeby, jako je například jídlo nebo oblečení, a má k dispozici peníze na koupi zboží a využívání služeb.

Ve své knize *The Chinese Dream* tato autorka také uvádí definici Čínské akademie společenských věd (*The Chinese Academy of Social Sciences*), jež definuje střední třídu jako domácnosti, které mají majetek v hodnotě od 18 100–36 200 USD. Podle oficiálních údajů Národního statistického úřadu Číny se pak jedná o domácnosti s ročními příjmy mezi 7 250–62 500 USD. Wang upozorňuje, že se vymezení střední třídy v Číně zdroj od zdroje liší a navíc jsou také někdy zavádějící. Životní náklady obyvatel hlavních velkých čínských měst jako je Peking nebo Šanghaj se například velmi liší od nákladů obyvatel v malých městech ve vnitrozemních provinciích.

Střední třída se v Číně začala pomalu utvářet po zahájení ekonomických reforem v roce 1978. S rozvíjející se ekonomikou se postupně zvyšovala také životní úroveň lidí. Nárůst střední třídy byl tvořen zejména lidmi, kteří vyrostli ve velkých čínských městech, která se rozvíjela nejrychleji. Ti v současné době patří mezi vyšší střední třídu. Dalším očekávaným nárůstem střední třídy budou migranti z venkova¹⁶. Někteří z nich se již ke střední třídě připojili. Měli totiž štěstí a získali slušné zaměstnání, začali podnikat nebo jim byl přidělen městský status hukou, což jim mimo jiné umožnilo najít lépe placenou legální práci.

Migrantů, kterým se podaří najít dobře placenou práci nebo získají městský status, však každoročně není mnoho. Těm, kteří ho ale získají, je umožněn přístup k sociálním vymoženostem státu (např. podpora v nezaměstnanosti, příspěvky na bydlení, účast na důchodovém systému, vzdělání atd.) a nemusí tak nadále draze platit za základní služby a spořit na horší časy. Více tedy ušetří a zbude jim také více peněz k osobní spotřebě

¹⁶ Podle odhadů bude do roku 2022 střední třídu v Číně tvořit asi 630 milionů obyvatel, což se rovná 75 % městské populace a 45 % celkového obyvatelstva Číny (Barton, 2013)

(Schmitz, 2015). Výdaje nejchudších 40 % městských domácností, do kterých se řadí také migranti, tvoří momentálně jen 17,5 % z celkové čínské spotřeby (Roberts, 2015).

Pokud tedy do roku 2020 získá 100 milionů migrantů městský status, dá se předpokládat, že dojde k výraznému zvýšení domácí spotřeby. Uvolnění hukou by zlepšilo život milionům lidí a mohlo by také pomoci znovu nastartovat ekonomiku. Průměrné výdaje migrantů, kteří ve městech jen pracují, ale nemají přístup k sociálním službám, vzrostly oproti výdajům na venkově o 171 %. Kdyby se tito migranti však stali právoplatnými občany měst, jejich výdaje by vzrostly až o 214 %. Pokud by se do roku 2020 stalo legálními občany měst 130–150 mil. migrantů, jejich spotřeba by měla hodnotu asi 814 miliard USD (Wei, 2013). Každý migrant, který získá městský status, by mohl postupně zvýšit spotřebu o více než 1 600 USD (Tyner, 2014).

Podle autora Chan (2013) však nemůže dojít k poskytnutí městského statusu všem migrantům najednou. Tento proces by měl být naopak pozvolný. Za ideální považuje poskytovat městský status každoročně asi 15 mil. migrantům během následujících 15 let. Některé skupiny migrantů by podle něj měly mít přednost. Patří mezi ně absolventi vysokých škol a kvalifikovaní migranti s legálním a dlouhodobým zaměstnáním. Nekvalifikovaní migranti by měli získat městský status hukou až jako poslední.

Čína potřebuje vzdělanou a kvalifikovanou pracovní sílu k rozvoji zpracovatelského průmyslu, kde jsou zaváděny nové vylepšené technologie a strojní zařízení. Vzdělaní a kvalifikovaní migranti také vydělávají více peněz a mají tak větší spotřebu. Nová generace migrantů je vzdělanější než jejich rodiče, kteří celý život tvrdě pracují a šetří, aby svým dětem umožnili vzdělání a lepší budoucnost.

3.3 Environmentální dopady

Města působí jako hnací síla ekonomického růstu a jsou považována za místa, kde je obecně lepší životní úroveň. S přibývajícím počtem obyvatel ve městech se však zvyšuje tlak na životní prostředí. Mezi hlavní environmentální dopady urbanizace patří silné znečištění a rozšiřování městské zástavby na úkor zemědělské půdy a zelených ploch.

Podle odhadů má do roku 2030 žít v čínských městech miliarda lidí (Miller T., 2013). To, jakým způsobem bude čínská vláda environmentální dopady řešit, se odrazí v podobě budoucích měst. Pokud nyní přijme účinná opatření a bude města rozvíjet udržitelným způsobem, vyhne se do budoucna závažným problémům.

3.3.1 Znečištění vzduchu

Od zahájení ekonomických reforem v roce 1978 dochází v Číně k rychlému ekonomickému růstu a rozvoji měst. Právě ve městech jsou koncentrovány průmyslové podniky a více než 50 % čínské populace. Dochází zde k silnému znečišťování ovzduší, vody a půdy, což má negativní vliv na zdraví obyvatel. Miliony lidí v Číně dýchají denně znečištěný vzduch plný chemických látek. Tyto chemikálie jsou způsobeny zejména uhelnými elektrárnami, továrnami a výfukovými plyny z dopravních prostředků.

Hlavním zdrojem znečištění ovzduší v Číně jsou uhelné elektrárny, které vyrábí elektrickou energii pro rychle se rozvíjející ekonomiku. Čína je největším světovým producentem uhlí a připadá na ni téměř polovina celosvětové spotřeby (Xu, 2014). Spalováním uhlí Čína pokrývá asi 70 % ze své celkové potřeby energie (EIA, 2014). Uhelné elektrárny jsou však velmi nešetrné k životnímu prostředí. Při spalování uhlí vzniká mimo jiné oxid uhličitý (CO₂), který patří mezi skleníkové plyny. V rozmezí let 1978–2011 se celkové emise oxidu uhličitého v Číně zvýšily z 1 462 mil. metrických tun na 8 979 mil. metrických tun (UNDP, 2013). Čína je největším světovým producentem uhlíkových emisí a je zodpovědná za 1/3 světové produkce skleníkových plynů (Xu, 2014).

Uhlí je zodpovědné za 90 % čínských emisí oxidu siřičitého, který způsobuje kyselou dešť. Je spalováno zejména na severu Číny, kde se nachází největší zásoby. Podle studie autorů Ebenstein, Greenstone, Chen a Li (2013), způsobuje znečištěné ovzduší v severní Číně snížení průměrné délky života až o pět let. Když byla v roce 2011 poprvé spuštěna uhelná elektrárna na severovýchodě Číny ve městě Charbin, která poskytuje teplo jedenácti milionům obyvatel, kvalita ovzduší se zhoršila natolik, že musela být zastavena doprava, zavřeny školy a také letiště (Seto, 2015). V roce 2012 splňovalo bezpečnou

úroveň kvality ovzduší podle Světové zdravotnické organizace méně než 1 % z 500 největších čínských měst (Xu, 2014).

V roce 2007 se podle Světové banky na území Číny nacházelo šestnáct z dvaceti nejvíce znečištěných měst světa. Čínské město Lin-fen v severovýchodní provincii Šan-si, která je známá pro svůj uhelný průmysl, bylo vyhlášeno nejznečištěnějším městem světa (Lagorio, 2007). Průmyslové závody v této provincii vypouští odpad, který znečišťuje ovzduší, vodu a kontaminuje půdu. Většina obyvatel tohoto města navíc používá uhlí k vytápění svých domovů. U lidí, kteří žijí v této oblasti, se z tohoto důvodu vyskytuje vyšší počet případů rakoviny (Limbourg, 2007).

V roce 2013 bylo za nejvíce znečištěné město světa vyhlášeno čínské město Sing-tchaj (Datta, 2015). Na okraji tohoto města vznikají tzv. rakovinové vesničky (*cancer villages*). Znečištěným ovzduším totiž nejsou v Číně zasažena jen města, ale také některé venkovské oblasti v blízkosti měst. Pojem rakovinové vesničky se v Číně začal poprvé používat v roce 1997. Jedná se většinou o malé komunity lidí, které žijí v blízkosti farmaceutických a chemických závodů a elektráren, a jsou tedy vystaveny zvýšenému znečištění.

V těchto vesnicích je kromě znečištěného ovzduší kontaminovaná půda a voda většinou těžkými kovy a prevalence rakoviny v těchto oblastech vysoce přesahuje národní průměr. Elektrárny totiž často vypouštějí odpad do místních řek, které kontaminují zemědělskou půdu. V řekách a půdě se následně akumulují škodlivé karcinogenní kovy, jako je například olovo nebo chrom. V Číně se v současné době podle odhadů vyskytuje asi 490 takových vesnic. Měsíčně ale přibývají stále nové případy (Datta, 2015).

Čínská vláda v roce 2013 poprvé veřejně připustila, že celá desetiletí znečišťování životního prostředí pravděpodobně doopravdy způsobila tyto toxické rakovinové vesničky. To, že Čína existenci těchto vesniček přiznala, a nesnaží se tento problém skrývat, je důležitým krokem vpřed. Rakovina je v současné době jedna z nejčastějších příčin úmrtí v Číně. Míra výskytu nádorových onemocnění se u čínských obyvatel od zahájení ekonomických reforem v roce 1978 prudce zvýšila. V dnešní době umírá na rakovinu každý čtvrtý Číňan a za posledních 30 let se zvýšila míra úmrtnosti na rakovinu o 80 %. Podle odborníků v následujících letech z důvodu znečištěného prostředí významně stoupne zejména míra výskytu rakoviny plic (Philips, 2013).

Obrázek č. 7 – Rakovinová vesnička na okraji města Sing-tchaj

zdroj: Datta (2015)

Zhoršení kvality ovzduší ve městech souvisí zcela jistě také s obrovským nárůstem lidí a dopravních prostředků. Spolu s přílivem stovek milionů nových obyvatel došlo k výraznému rozmachu ve stavebnictví a rapidnímu rozrůstání měst a vzniku nových budov, mrakodrapů a dokonce i celých měst.

Čínská města se však začala rozrůstat velmi rychle, ale ne příliš efektivně. Budovy v čínských městech vyžadují k provozu průměrně dvakrát více energie, než budovy v USA nebo Evropě. Z tohoto důvodu se v blízkosti těchto budov staví elektrárny (převážně uhelné) jako dodatečný zdroj energie. Tyto elektrárny však způsobují silné znečištění ovzduší. V současné době nesplňuje vládní předpisy energetické úspornosti 95 % nových budov postavených v zemi (*Greater Pacific Capital, 2013*).

Od roku 1978, kdy bylo v rámci ekonomických reforem poprvé v historii Číny povoleno osobní vlastnictví motorového vozidla, lze také zaznamenat obrovský vzestup počtu automobilů, což značně přispívá ke zhoršování kvality ovzduší (Sicular, 2013). Na konci roku 2012 bylo v Číně 240 milionů motorových vozidel, z toho 120 milionů aut a řidičský průkaz mělo 260 milionů lidí. Kromě silného znečištění způsobuje prudký nárůst silničních vozidel dopravní zácpy, které zpomalují průjezd městem. V době dopravní špičky připomínají čínské silnice parkoviště plná aut (UNDP, 2013).

Hlavnímu městu Pekingu trvalo 48 let, než v něm jezdilo milion automobilů (1949–1997). Druhého milionu však bylo dosaženo už za 6,5 roku, třetího milionu za necelé čtyři roky a čtvrtého milionu aut jen za 2 roky a 7 měsíců. V roce 2012 překročil počet aut v Pekingu 5 milionů (UNDP, 2013).

Čína se tedy stala velmi rychle zemí, která je závislá na autech. V roce 2013 byl v Pekingu zaznamenán dlouhodobý smog s 40 krát větší koncentrací nebezpečných částic, než je bezpečná úroveň určená Světovou zdravotnickou organizací (Xu, 2014). Znečištění ovzduší v Číně je závažným problémem, který vážně ohrožuje zdraví obyvatel. Ve městech, kde je zvýšená koncentrace škodlivých látek ve vzduchu, vyrůstají děti s dýchacími onemocněními, jako je např. astma, a různými vrozenými vadami.

Mezi hlavní zdravotní rizika lidí, kteří žijí ve znečištěných městech, patří onemocnění srdce, zvýšené nebezpečí mozkové mrtvice, dýchací problémy a také pravděpodobnější výskyt rakoviny a předčasného úmrtí. Znečištění vzduchu má dlouhodobé zdravotní následky, které se u lidí můžou projevit až po mnoha letech například snížením imunity (Greenpeace East Asia, 2012).

Uhelné elektrárny jsou zásadním znečišťovatelem ovzduší v Číně. Aby bylo možné zlepšit zhoršující se stav ovzduší, musí Čína zásadně změnit svůj model rozvoje, počínaje významným snížením spotřeby uhlí. Pokud k tomu nedojde, nebude možné kvalitu ovzduší v Číně zlepšit.

3.3.2 Znečištění vody

V důsledku industrializace a rostoucí městské populace dochází v Číně ke zvýšené poptávce po vodních zdrojích a také k velkému znečištění vody. To je podle expertů pro Čínu v současné době nejpálčivější environmentální problém, neboť nemá dostatek vodních zdrojů.

Čína je nejpočetnější zemí světa a tvoří domov pro 20 % světové populace. K dispozici má však jen 7 %¹⁷ světových zásob sladké vody. S přibývajícimi mrakodrapy, novými rezidenčními komplexy a elektrárnami jsou vodní zdroje v Číně stále více znečištěné (Adams, Ma, 2013). V současné době je více než 70 % všech řek a jezer v zemi znečištěno a téměř 50 % obsahuje vodu, se kterou by se člověk ze zdravotních důvodů neměl dostat vůbec do kontaktu, natož ji využívat. Tento problém je závažný především na venkově, kde lidé na řekách závisí a využívají je k rybolovu (Kaiman, 2013).

¹⁷ Michiganské jezero ve Spojených státech amerických je pro představu zdrojem 4 % světových zásob sladké vody (Ma; Adams, 2013)

Hlavním zdrojem znečištění vodních zdrojů v Číně je vypouštění odpadu z průmyslových podniků a elektráren do řek a jezer, což znečišťuje vodu, kontaminuje půdu a negativně ovlivňuje zemědělce. Z důvodu špatné správy vodních zdrojů, znečištění a klimatických změn se od roku 1990 v Číně zmenšil počet řek na polovinu (Datta, 2015).

Obrázek č. 8 – Znečištěná řeka Jang-c'-t'iang

zdroj: Business Insider, 2013

Asi 2/3 celkového počtu čínských měst nemají dostatek vody a na venkově nemá přístup k nezávadné pitné vodě přibližně 300–500 mil. obyvatel. V důsledku kombinace vodní krize s environmentálně nešetrnými technikami v zemědělství a nadměrným využíváním pesticidů dochází na některých místech Číny dokonce k desertifikaci, která negativně ovlivňuje život asi 400 milionům obyvatel (Xu, 2014).

V posledních letech je pozornost v Číně směřována zejména na nadměrné využívání podzemní vody¹⁸, které je hlavní příčinou sesuvů půdy. Tento problém je zhoršován především důlní činností a rychlou urbanizací. Spotřebu vody v městských oblastech totiž nestačí pokrýt povrchová voda a je proto nutné čerpat vodu podzemní. Ta je však mnohdy z důvodu zmenšování podzemních zásob čerpána z hloubek větších než 1 000 metrů. Neúměrné čerpání podzemní vody vyvíjí na půdu obrovský tlak a narušuje ji.

¹⁸ Ve městech je navíc asi 90 % podzemní vody znečištěno (Findikakis; Sato, 2011).

V zemi následně vznikají duté prostory a zlomy, které způsobují propadávání půdy a představují hrozbu pro obyvatele (Findikakis, Sato, 2011).

Situace je nejkritičtější na severu Číny, kde jsou omezené zásoby vody, a přesto zde dochází k nadměrnému čerpání podzemní zdrojů. V blízkosti severočínské nížiny, která se rozkládá při toku Žluté řeky, došlo kvůli poklesu úrovně hladiny podzemní vody ke vzniku největšího systému půdních propadlin v Číně, který komplikuje život místních obyvatel. Geologický průzkum oblasti odhalil mimo jiné obrovskou podzemní trhlinu, která je téměř 30 km dlouhá a vede pod územím šesti vesnic. Z důvodu propadů půdy je v těchto vesnicích poškozována infrastruktura, budovy i domy místních obyvatel. Některé domy byly poškozeny natolik, že se staly zcela neobyvatelnými (Hong, 2014).

Silné znečištění v Číně a ničení životního prostředí je v posledních letech jedním z hlavních důvodů sociálních nepokojů. V současné době dochází k pravidelným protestům a demonstracím za čistší životní prostředí. Tyto protesty, které probíhají zejména na východním pobřeží Číny, přiměly lokální vládu přesunout některé z nejvíce znečišťujících průmyslových podniků více do vnitrozemí směrem na západ (Metronews, 2014). To ale problém nijak neřeší.

3.3.3 Degradace půdy a rozšiřování měst

Další z velkých výzev, kterým Čína v dnešní době z důvodu rychlé urbanizace čelí, je ochrana půdy a zajištění potravinové bezpečnosti. Podle odhadů ztratila Čína od roku 1949 v důsledku urbanizace a ekonomického rozvoje asi 1/5 zemědělské půdy. Ta dnes tvoří jen 11 % z celkové rozlohy země (CIA, 2015). Jak již bylo zmíněno, půda v Číně navíc podléhá silnému znečištění.

S rostoucím počtem obyvatelstva ve městech také často dochází k neregulovanému rozšiřování měst na úkor zemědělské půdy a venkovských oblastí. Tento proces je česky nazýván termínem sídelní kaše. V české literatuře se však také vyskytuje anglický název „urban sprawl“. Aby mohla města pojmout stále větší počet obyvatel, musí se logicky rozrůstat. Často však dochází k nepromyšlenému volnému zasahování do okolní krajiny, kdy jsou nové budovy stavěny bezmyšlenkovitě bez územního plánování. Typickým jevem sídelní kaše je pak zabírání zemědělské půdy a vznik nové výstavby bez občanské vybavenosti (Jackson, 2002).

V důsledku sídelní kaše musely být v Číně přemístěny miliony venkovanů, kteří na okrajích měst obdělávali zemědělskou půdu. Tato půda byla přeměněna, aby uvolnila místo průmyslovým podnikům, nové infrastrukturu či obytným komplexům. Příkladem

může být vesnička Nanzhuang poblíž Pekingu, kterou se čínská vláda chystá spolu s dalšími okolními vesnicemi „zlikvidovat“, aby zde mohla vybudovat jedno z největších letišť světa. Kilometry dlouhé pole kukuřice, pšenice, hlávkového zelí a další zeleniny budou zanedlouho nahrazeny letištními terminály, cestami a ranvejemi. Toto letiště by zde mělo být postaveno do roku 2018. Bude dvakrát větší než londýnské letiště Heathrow a předpokládá se, že ho ročně využije až 72 milionů cestujících (Kaiman, 2015).

***Obrázek č. 9 – Příklad rozrůstání města do okolní krajiny
(Che-fej, provincie An-chuej)***

zdroj: the guardian, 2015

V současné době v Číně dochází k znečištění a nenávratnému zabírání zemědělské půdy a také ke kontaminaci a nadměrnému využívání vody. Čína však musí živit 20 % světové populace. K dispozici má ale jen 7 % světových zásob sladké vody a 11 % rozlohy země vhodné k zemědělství. Nabízí se tedy otázka, jak si chce Čína za současných podmínek zajistit potravinovou bezpečnost. To, jak se bude do budoucna potravinová bezpečnost vyvíjet, záleží na vládě a jejích schopnostech řešit aktuální environmentální problémy.

Zatím se jí to příliš nedaří a potravinová soběstačnost se drasticky snižuje. Za poslední tři desetiletí dochází v důsledku urbanizace, desertifikace a znečištění k rychlému zmenšování již tak malých ploch zemědělské půdy. V následujících letech bude zapotřebí neustále zvyšovat dovoz potravin z jiných zemí. Jen za poslední tři roky se dvojnásobně

zvýšil dovoz pšenice, kukuřice a rýže. Čína bude mít pravděpodobně zájem dovážet potraviny zejména ze sousedních států v Jihovýchodní Asii, čímž se zvýší jejich jednacích pozice a vliv (Patel, 2014).

S rychlou urbanizací navíc dochází ke změně ve stravování čínských obyvatel. Ve městech se lidem zvyšuje plat a můžou si dovolit utratit více peněz za kvalitnější potraviny, ke kterým mají navíc v městských oblastech lepší přístup, a zvyšuje se také jejich spotřeba. Za posledních třicet let se například v Číně zečtyřnásobila spotřeba masa. Vzhledem k tomu, že začalo čínské obyvatelstvo po otevření ekonomiky více cestovat, začíná poptávat nové druhy potravin, se kterými se setkalo v zahraničí, což vytváří další tlak na zajištění dostatku potravin (Kaiman, 2015).

Kromě dovozu potravin řeší Čína tento problém ještě jiným způsobem. Pronajímá si zemědělskou půdu v Africe, Jihovýchodní Asii, Latinské Americe, ale i Evropě (Tortajada, 2014).

3.3.4 Environmentální politiky

Čínská vláda si je narůstajících environmentálních problémů vědoma. V posledním dvanáctém pětiletém plánu na období let 2011–2015 byla ochrana životního prostředí zdůrazněna jako jeden z klíčových bodů. Hlavním cílem vlády je snížit spotřebu fosilních paliv, rozvíjet solární a větrné elektrárny a snížit znečištění a škodlivé emise včetně CO₂ (KPMG, 2011).

Do roku 2017 Čína také v rámci Čínského akčního plánu na prevenci a kontrolu znečištěného ovzduší (*China's Action Plan of Prevention and Control of Air Pollution*) plánuje snížit spotřebu uhlí jako primárního zdroje energie. Čína chce spalováním uhlí do budoucna pokrývat méně než 65 % celkové potřeby energie (EIA, 2014).

Dále je v plánu mimo jiné obsažen cíl snížit do roku 2017 obsah síry v uhlí, instalovat v elektrárnách zařízení na snížení emisí, zvýšit v zemi počet zařízení na kontrolu znečištění, snižovat energetickou spotřebu, kontrolovat počet aut ve velkých městech a snížit počet starých aut, které nesplňují environmentální normy (China Daily, 2013).

Konkrétně se Čína chystá vyřadit z provozu více než 5 milionů starých aut. Jen v Pekingu bude za účelem zlepšit znečištění vzduchu odstraněno ze silnic asi 330 000 automobilů. Dalších 600 000 vozidel bude odstraněno z provincie Che-pej, ve které se v roce 2013 nacházelo sedm z nejvíce znečištěných čínských měst. V plánu není přesně napsáno, jak bude tento proces probíhat, čínská vláda však bude poskytovat finanční odškodnění těm majitelům starých aut, kteří dobrovolně auto přivezou k sešrotování.

Velmi přísně je počet automobilů kontrolován zejména v Pekingu, kde se lokální vláda rozhodla snížit jejich celkový počet na 5,6 milionů s tím, že do roku 2017 nesmí přesáhnout 6 milionů. Dopravním prostředkům, které nesplňují normy, je také zakázán vstup do Pekingu. Čína však postrádá dostatek monitorovacích zařízení a nemá policejní kapacity na to, aby kontrolovala všechna auta. Spousta aut navíc nesplňovala normy, ani když byla nová. Řidiči si většinou stejně najdou způsob, jak se vyhnout kontrole a případná pokuta problémem neřeší (The New York Times, 2014).

Čínská vláda v roce 2014 poprvé za posledních 25 let zpřísnila environmentální zákony, což naznačuje, že nebere ochranu životního prostředí na lehkou váhu (Kaiman, 2014). Ve stejném roce čínský premiér Li Kche-čchiang prohlásil, že Čína vyhláší znečištění válku a je připravena přijmout všechna nezbytná opatření, aby zabránila dalšímu ničení životního prostředí (Yan, 2014).

Dodržování nových zákonů a environmentálních politik však nebude na lokální úrovni jednoduché vynucovat. Pro lokální vládu je důležitý především ekonomický růst a tak ochranu životního prostředí a mnohdy také blahobyt vlastních obyvatel ignoruje. Starostové měst, kde se těží uhlí, se navíc často nechají uplatit a nad nedodržováním limitů a porušováním environmentálních předpisů zavírají oči (Patel, 2014).

4. Udržitelná urbanizace v Číně

Urbanizace je přirozeným procesem, který je úzce spjat s rozvojem společnosti. Od roku 2008 žije více než 50 % světové populace ve městech. Podle odhadů by se měl tento podíl do roku 2030 zvýšit na 60 %. Většinu tohoto nárůstu bude tvořit městské obyvatelstvo v rozvojových zemích, kde se ročně přestěhuje do měst asi 66 milionů lidí (World Bank, 2014). Městská centra se tedy pro lidstvo stávají hlavním místem pro život a urbanizace se stala jedním z nejvýznamnějších procesů 21. století.

Je nesmírně důležité, jak se budou města, jakožto nová centra globální společnosti, do budoucna vyvíjet. Rostoucí počet obyvatel ve městech a rozšiřování městských oblastí vytváří obrovský tlak na životní prostředí. Vlády států musí navíc nově přichozím obyvatelům zajišťovat potřebné zázemí, což vyžaduje efektivní územní plánování. Klíčem k úspěšnému rozvoji zemí s narůstajícím počtem městského obyvatelstva je udržitelná urbanizace, tedy zajištění kvalitního městského života s důrazem na ochranu životního prostředí a zachování přírodních zdrojů.

V Číně žije ve městech asi 700 milionů obyvatel. Podíl městské populace přesáhl 50 % již v roce 2011. Do roku 2030 by měla v čínských městech žít podle odhadů až 1 mld. obyvatel. V současné době zažívá Čína obrovský tlak na životní prostředí a prostřednictvím registračního systému hukou odepírá kvalitní městský život více než 200 mil. obyvatel. Pokud se brzy nevydá cestou udržitelné urbanizace, bude muset v budoucnu čelit závažným důsledkům.

Čínská vláda si možné budoucí hrozby rychlé urbanizace velmi dobře uvědomuje. Snaží se bojovat se znečištěním, uvolňovat hukou a zpřísnuje také environmentální zákony. Problematika rychlé urbanizace je již navíc několik let zařazena mezi vládní priority. V roce 2013 čínský prezident Si Ťin-pching prohlásil, že se Čína bude v nadcházejících letech soustředit hlavně na to, aby byl ekonomický růst efektivní a mohl tak být zajištěn udržitelný rozvoj a „krásná Čína“ (UNDP, 2013).

Jedním z dalších důležitých kroků, které Čína podnikla, bylo oslovení Světové banky s žádostí o vypracování společného reportu (*Urban China: Toward Efficient, Inclusive, and Sustainable Urbanization, 2014*), který je zaměřen na příležitosti a hrozby rychlého nárůstu obyvatel v čínských městech. Hlavním cílem tohoto reportu však bylo vytvořit koncept udržitelné urbanizace, která povede k zajištění potravinové bezpečnosti, bude environmentálně udržitelná a bude z ní profitovat čínské obyvatelstvo.

Za tímto účelem bylo v rámci reportu stanoveno šest oblastí reforem, na které by se čínská vláda měla k dosažení udržitelné urbanizace zaměřit:

- 1) reforma správy půdy
- 2) reforma hukou
- 3) zajistit efektivní a udržitelný zdroj financí pro lokální vládu
- 4) zlepšit městské plánování
- 5) snížit tlak na životní prostředí
- 6) zlepšit vládu na lokální úrovni

Tento report obsahuje kromě samotných reforem také doporučené načasování jejich implementace v čase. Jako první by se Čína měla soustředit na zavedení reforem, které se týkají půdy, financování a veřejných služeb, tedy na první tři reformy.

Reforma správy půdy by měla být pro Čínu nejvyšší prioritou. V rámci urbanizace je totiž z důvodu rozšiřování měst a prodávání půdy lokální vládou zabírána zemědělská půda, jejíž rozloha se také z důvodu znečištění rychle blíží k minimu potřebnému k zajištění potravinové bezpečnosti. Neefektivní správa půdy vede k zbytečné výstavbě nemovitostí a vytváření měst duchů. Prodej půdy na venkově je však pro lokální vládu často hlavní zdroj příjmu, proto je tento problém obsažen v reformě č. 3.

K efektivnímu využívání půdy bude zapotřebí posílit vlastnická práva zemědělců a uzákonit automatické prodloužení vlastnictví. V současné době trvá vlastnictví půdy 30 let a následně může být prodlouženo. Pokud je však v průběhu těchto třiceti let půda určena k nezemědělskému využití nebo prodána lokální vládou, nemají se zemědělci jak bránit. Vlastnická práva zemědělců by měla být lépe zdokumentována ve formě oficiálních smluv a zaveden systém pro evidenci půdy. Dále by měly být stanoveny limity na zabírání venkovské půdy lokální vládou a zvýšena kompenzace pro zemědělce. Čína by měla usilovat o města s větší hustotou zalidnění a bránit zbytečnému rozšiřování měst na úkor zemědělské půdy.

Dalším velmi důležitým krokem pro čínskou vládu bude *reforma registračního systému hukou*, který omezuje migraci a znevýhodňuje obyvatele, kteří se přestěhují z místa trvalého pobytu zaregistrovaného v rámci hukou. Více než 260 milionů migrantů nemá v současnosti přístup k veřejným službám a nemůže tak vést kvalitní městský život. Je nutné efektivně integrovat migranty do měst a poskytnout všem městským obyvatelům stejná práva.

Status obyvatel by měl být podle reportu založen na aktuálním místě pobytu. Migranti by tak po přestěhování do měst nemuseli nadále platit za veřejné služby a mohli by se také ucházet o legální a lépe placená pracovní místa. Centrální vláda by měla pro takový systém vytvořit národní rámec a poskytnout lokální vládě instrukce, jak postupovat. Lokální vláda by také měla obdržet dotace na zajištění veřejných služeb pro nově příchozí obyvatele. V Číně je kvalita služeb i přístup k nim lepší v městských oblastech. Mělo by tedy dojít k rozvoji služeb i na venkově, což by snížilo motivaci lidí k stěhování do měst za účelem lepších služeb.

K tomu by měla čínská vláda zajistit *stabilní zdroj financí pro lokální vládu*. Toho by mohlo být dosaženo například postupným zaváděním daně z nemovitosti, zvýšením poplatků za vodu, energie a veřejnou dopravu ve městech (to by navíc pomohlo snížit nadměrné využívání těchto městských služeb) či zvýšením daní a poplatků za motorová vozidla. Čínská města by měla být financována z daní místních obyvatel, u kterých se tím pádem zvýší zájem kontrolovat, co se s jejich penězi děje a zda je vláda využívá k jejich prospěchu. Centrální vláda by také měla určit podmínky, za kterých si bude moci lokální vláda půjčit peníze, a od koho.

Dalším důležitým krokem k udržitelné urbanizaci je *efektivní městské plánování* a koordinace mezi městy k zajištění aglomeračních výhod a společnému řešení znečištění. S přibývajícím počtem obyvatel ve městech roste *tlak na životní prostředí* a je tedy nutné zpřísnovat environmentální zákony, předpisy a normy a rozvíjet instituce k jejich vynucování. Poslední důležitou oblastí reformy by měla být *lepší správa na lokální úrovni* a zajištění plnění národních cílů, transparentnosti a zlepšení správy financí (World Bank, 2014). Zda se bude Čína tohoto doporučení držet a výše zmíněné reformy v blízké době opravdu zavede, uvidíme až v následujících letech.

Závěr

Hlavním cílem této práce byla analýza a zhodnocení příčin a dopadů rychlé urbanizace v Číně. Analyzovány byly dopady ekonomické, sociální a environmentální. Domnívám se, že se stanovený cíl práce podařilo splnit.

Na moji první výzkumnou otázku, proč v Číně dochází k tak rapidní urbanizaci, existuje jednoznačná, a z analýzy příčin urbanizace také zřejmá, odpověď. Po zahájení ekonomických reforem v roce 1978 došlo ve vzkvétajících městských centrech (především na východě země) ke zvýšené poptávce po pracovní síle do průmyslových odvětví a sektoru služeb. Na to reagovala čínská vláda uvolněním registračního systému hukou, což vyvolalo rychlou migraci obyvatel z venkova do měst, která má na urbanizaci v Číně nejvýznamnější podíl. Hlavním faktorem této migrace byla snaha najít ve městech lepší ekonomické příležitosti a zvýšit tak svoji životní úroveň.

V práci bylo dále zjišťováno, jaké jsou ekonomické, sociální a environmentální dopady rychlé urbanizace v Číně. Z analýzy ekonomických dopadů vyplývá, že rozvoj Číny neprobíhá rovnoměrně. Nerovnost v příjmech a životní úrovni lze najít jak mezi městy a venkovem, tak také v rámci jednotlivých provincií. Dalším dopadem je zbytečné rozšiřování městské zástavby v důsledku neefektivního územního plánování a vznik měst duchů, se kterými je spojena jedna z největších realitních bublin v historii lidstva.

Hlavním sociálním dopadem urbanizace jsou špatné životní podmínky migrantů ve městech, kterým je odepírán přístup k bezplatným veřejným službám a sociálnímu zabezpečení. To je způsobeno diskriminačním systémem hukou. Z důvodu urbanizace se v Číně také mění uspořádání společnosti a vzniká nová střední třída, k níž se začínají pomalu připojovat i někteří migranti z venkova.

Analyzovány byly také environmentální dopady, mezi které patří zejména silné znečištění vzduchu, půdy a vodních zdrojů, nadměrné čerpání vody a rozšiřování měst na úkor zemědělské půdy. Hlavním zdrojem znečištění ve městech je odpad z elektráren a průmyslových podniků a rostoucí počet motorových vozidel.

V práci jsem také zkoumala, jakým hrozbám a příležitostem bude Čína v souvislosti s urbanizací čelit do budoucna. Za hlavní hrozbu považuji jednoznačně stále významnější environmentální problémy, které mohou negativně ovlivnit budoucí rozvoj země. Čína má jen omezené vodní zdroje a nedostatek zemědělské půdy, což pro ni představuje obrovskou překážku v zajišťování potravinové bezpečnosti.

Spolu s rozvojem měst roste také energetická spotřeba, kterou Čína momentálně pokrývá ze 70 % uhelnými elektrárnami. Ty ale silně znečišťují ovzduší. Bude tedy muset

přejít k environmentálně šetrnější výrobě energie, což bude ale nějakou dobu trvat. Další hrozbou je možnost vypuknutí sociálních nepokojů souvisejících s nespravedlivým systémem hukou, nerovností a ničením životního prostředí, které pro obyvatele představuje závažná zdravotní rizika.

Za hlavní příležitost lze považovat ekonomický růst, snižování chudoby a obecně zlepšování životní úrovně obyvatel. Jakmile v budoucnu dojde k integraci migrantů do měst, zvýší se jejich spotřeba, což bude mít pozitivní vliv na zpomalující se ekonomiku. Pokud Čína docílí udržitelné urbanizace a efektivního územního plánování, vzroste kvalita městského života a města se stanou centry akumulace kapitálu, který bude moci být využit ve prospěch rozvoje chudších částí země.

Urbanizace je přirozeným procesem, který probíhá v různé míře ve všech zemích světa. V Číně se od roku 1978 zvýšil počet obyvatel měst o více než 500 milionů, čímž se tato země dostala na první místo na světě ve velikosti městského obyvatelstva. Urbanizace v minulých desetiletích umožnila Číně rychlou přeměnu ekonomiky a podpořila ekonomický růst.

K zajištění udržitelné urbanizace a eliminaci negativních dopadů je nezbytné, aby v Číně v blízké době proběhlo šest hlavních reforem, které zmiňuji v poslední kapitole. Podle mého názoru je také důležité, aby se Čína v následujících letech soustředila na vytváření efektivně plánovaných měst a na rozvoj venkova, odkud lidé v důsledku špatných pracovních příležitostí a nižší životní úrovně odcházejí.

Na závěr je třeba vyzdvihnout snahu čínské vlády, která má zájem dopady urbanizace aktivně řešit, což je jistě pozitivním znamením. To, jakým způsobem se Čína k současným výzvám postaví, bude mít totiž do budoucna dalekosáhlé dopady na celou čínskou společnost.

Seznam použitých zdrojů:

- Adams W., Ma D. 2013. *If You Think China's Air Is Bad*. URL <<http://www.nytimes.com/2013/11/08/opinion/if-you-think-chinas-air-is-bad.html>>
- Akbar A. 2010. *Mao's Great Leap Forward 'killed 45 million in four years*. URL <<http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/news/maos-great-leap-forward-killed-45-million-in-four-years-2081630.html>>
- Anderson J. 2014. *Is China bubble about to burst?* URL <<http://cvbj.biz/2014/12/04/chinas-housing-bubble-burst/>>
- Badkar M. 2012. *Here's How We Know Beijing Is Terrified About Social Unrest*. URL <<http://www.businessinsider.com/heres-how-we-know-beijing-is-terrified-about-social-rest-2012-11#ixzz3Vuao2Cfs>>
- Badkar M. 2013. *China Tried To Build A City To Replicate Paris... And Here's What It Looks Like Now*. URL <<http://www.businessinsider.com/tianducheng-a-paris-replica-in-china-2013-8?op=1&IR=T>>
- Barton D. 2013. *Half a Billion: China's Middle-Class Consumers*. URL <<http://thediplomat.com/2013/05/half-a-billion-chinas-middle-class-consumers/>>
- BBC. 2014. *In Pictures: Beijing's Tiananmen Square Protests*. URL <<http://www.bbc.com/news/in-pictures-27410482>>
- Bildner E. 2013. *Ordos: A Ghost Town That Isn't*. URL <<http://www.theatlantic.com/china/archive/2013/04/ordos-a-ghost-town-that-isnt/274776/>>
- Branigan T. 2014. *China reforms hukou system to improve migrant workers' rights*. URL <<http://www.theguardian.com/world/2014/jul/31/china-reform-hukou-migrant-workers>>
- Business Insider. 2013. *If You Think China's Air Is Bad, You Should See The Water*. URL <<http://www.businessinsider.com/china-water-pollution-2013-3?op=1>>
- Cairns R. 2014. *The First Five Year Plan*. URL <<http://alphahistory.com/chineserevolution/first-five-year-plan/>>
- CIA. 2015. *The World Factbook: China*. URL <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>>
- Collier J. 2014. *China's Urban Sprawl*. URL <<http://www.theworldofchinese.com/2014/03/chinas-urban-sprawl/>>
- Cui A., Song K. 2009. *Understanding China's Middle Class*. URL <<http://www.chinabusinessreview.com/understanding-chinas-middle-class/>>
- Cunningham E. 2014. *The Vulnerability of China's Left-Behind Children*. URL <<http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2014/03/21/the-vulnerability-of-chinas-left-behind-children/>>

- Daily Mail. 2012. *Where is everyone? The derelict majesty of Chinese ghost town built to house one million, but with less than 30,000 residents.* URL <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2178107/Where-The-derelict-majesty-Chinese-ghost-town-built-house-million-30-000-residents.html>>
- Datta S. 2015. *Inside China's Cancer Villages: Q&A With Souvid Datta.* URL <<http://roadsandkingdoms.com/2014/inside-chinas-cancer-villages-qa-with-souvid-datta/>>
- Degen R. J. 2009. Understanding China's historical development: The profit and the risk that China's stock market provides investors. *Working paper n° 35/2009. Center of Research in International Business & Strategy: Portugal.* URL <http://globadvantage.ipleiria.pt/files/2009/07/working_paper-35_globadvantage.pdf>
- Dobrovolský J. 2012. *Trendy čínské domácí migrace.* URL <<http://glosy.info/texty/trendy-cinske-domaci-migrace/>>
- Ebenstein A., Greenstone M., Chen Y., Li H. (2013) Evidence on the impact of sustained exposure to air pollution on life expectancy from China's Huai River policy. *August 6, 2013 vol. 110 no. 32. Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America.* URL <<http://www.pnas.org/content/110/32/12936.full>>
- EIA. 2014. *China: Overview.* URL <<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=ch>>
- EY. 2014. *China: planning for an urban future.* URL <[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-planning-for-an-urban-future/\\$FILE/ey-china-planning-for-an-urban-future.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-planning-for-an-urban-future/$FILE/ey-china-planning-for-an-urban-future.pdf)>
- Fan L. 2011. *Social Policy and Migration in China. Series: Routledge Contemporary China Series. Routledge; 1 edition (July 13, 2011)*
- Fawley B. W., Wen Y. 2013. The Great Chinese Housing Boom. *Economic SYNOPSES short essays and reports on the economic issues of the day 2013, Number 13.* URL <http://research.stlouisfed.org/publications/es/13/ES_13_2013-05-03.pdf>
- Findikakis A. N., Sato K. 2011. *Groundwater Management Practices. CRC Press; 1 edition (June 8, 2011).*
- Galloway T. 2011. *Chinese Five Year Plans: An Economic Catalyst?* URL <http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IP11_11.pdf>
- Gan L. 2013. *Income Inequality and Consumption in China.* URL <http://international.uiowa.edu/files/international.uiowa.edu/files/file_uploads/incomeinequalityinchina.pdf>
- Gautreaux S. B. 2013. *Understanding China's Internal Migration.* URL <<http://www.internationalpolicydigest.org/2013/03/03/understanding-chinas-internal-migration/>>

- Greater Pacific Capital. 2013. *The China Dream: The Role of China's Urbanisation and the Rise of an Independent Class of Citizen*. URL <<http://greaterpacificcapital.com/the-china-dream-the-role-of-chinas-urbanisation-and-the-rise-of-an-independent-class-of-citizen/>>
- Greenpeace East Asia. 2012. *The Problems of Air Pollution*. URL <<http://www.greenpeace.org/eastasia/campaigns/air-pollution/problems/>>
- Gregory D. et al. 2009. *The Dictionary of Human Geography. 5th edition, Blackwell Publishing Ltd*. URL <<http://www.univpgri-palembang.ac.id/perpus-fkip/Perpustakaan/Geography/Kamus%20Geografi/Kamus%20Geografi%20Manusia.pdf>>
- Gu J. 2012. *China Approves 12th Five-Year Plan for Western Regions*. URL <<http://www.china-briefing.com/news/2012/02/27/china-approves-12th-five-year-plan-for-western-regions.html>>
- Haiyan H., Moody A., Wei M. 2011. 'Go West' policy is an economic milestone for nation. URL <http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2011-12/09/content_14236090.htm>
- Hardcastle N. 2005a. *The Great Leap Forward*. URL <http://www.dhahranbritish.com/history/B10_GLF.htm>
- Hardcastle N. 2005b. *The reasons for the Cultural Revolution*. URL <http://www.dhahranbritish.com/history/A14_ReasonCR.htm>
- Han D. 2009. Farmers, Mao, and Discontent in China: From the Great Leap Forward to the Present. *Volume 61, Issue 07 (December)*. URL <<http://monthlyreview.org/2009/12/01/farmers-mao-and-discontent-in-china/>>
- Henderson J. V. 2009. Urbanization in China: Policy Issues and Options. *China Economic Research and Advisory Programme: Brown University and NBER*. URL <http://www.cairncrossfund.org/download/%E5%8D%81%E4%BA%8C%E4%BA%94%E9%A1%B9%E7%9B%AE%E6%8A%A5%E5%91%8A/Background%20Papers/Henderso n%20-%20Final_Report_2009.11.10%5BUrbanization%5D.pdf>
- Hong N. 2014. *China's ground water over use leads to sink holes' formation*. URL <<http://english.cntv.cn/2014/05/15/VIDE1400134682129476.shtml>>
- Huang Y. 2013. *China's Urban Dream Denied*. URL <<http://thediplomat.com/2013/05/chinas-urban-dream-denied/>>
- Chan K. W. 2010. The Chinese Household Registration System and Migrant Labor in China: Notes on a Debate. *Population and Development Review: Volume 36, Issue 2, pages 357–364, June 2010*. The Population Council. URL <<http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-hukou.pdf>>
- Chan K. W. 2012. Migration and development in China: trends, geography and current issues. *Migration and Development, 1:2, 187-205*. URL <<http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-migration-China-MD.pdf>>

- Chan K. W. 2013. *China's hukou system stands in the way of its dream of prosperity*. URL <<http://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/1131085/chinas-hukou-system-stands-way-its-dream-prosperity>>
- Chen M., Zhang H., Liu W., Zhang W. 2014. The Global Pattern of Urbanization and Economic Growth: Evidence from the Last Three Decades. *PLoS ONE* 9(8): e103799. doi:10.1371/journal.pone.0103799. URL <<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0103799>>
- China Population Information and Research Center. 2010. Total population. *CBR, CDR, NIR and TFR of China (1949-2000)*. URL <http://www.chinadaily.com.cn/china/2010census/2010-08/20/content_11182379.htm>
- China Daily. 2013. *Interpretation of China's Action Plan of Prevention and Control of Air Pollution*. URL <http://www.chinadaily.com.cn/china/fightairpollution/2013-09/11/content_16962092.htm>
- China Daily. 2014. *Top 10 regions with highest GDP in China*. URL <http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2014-04/01/content_17393546_8.htm#Contentp>
- China Worker.info. *China: The great slowdown*. URL <<http://chinaworker.info/en/2014/08/05/7768/>>
- Iaquinta D. L., Drescher A. W. 2002. *Urbanization - Linking Development Across the Changing Landscape*. URL <<http://www.fao.org/fileadmin/templates/FCIT/PDF/sofa.pdf>>
- Indrawati S. M. 2014. *Bold Steps for China's Cities*. URL <<http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/bold-steps-chinas-cities>>
- Jackson J. 2002. Urban Sprawl. *Urbanismus a územní rozvoj – Ročník V – Číslo 6/2002*. URL <http://vitejtenazemi.cenia.cz/archiv/krajina_cs/sprawl.pdf>
- Kaiman J. 2013. *Inside China's 'cancer villages'*. URL <<http://www.theguardian.com/world/2013/jun/04/china-villages-cancer-deaths>>
- Kaiman J. 2014. *China strengthens environmental laws*. URL <<http://www.theguardian.com/environment/2014/apr/25/china-strengthens-environmental-laws-polluting-factories>>
- Kaiman J. 2015. *China's urban sprawl raises key question: can it feed its people?* URL <<http://www.theguardian.com/world/2015/feb/16/china-mega-airport-symbol-flight-agriculture-urbanisation>>
- Knowler G. 2015. *Time healing supplier pain as China's Go West policy gathers momentum*. URL <http://www.joc.com/international-logistics/time-healing-supplier-pain-china%E2%80%99s-go-west-policy-gathers-momentum_20150113.html>
- KPMG. 2011. *China's 12th Five-Year Plan: Overview*. URL <<http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Publicationseries/5-years-plan/Documents/China-12th-Five-Year-Plan-Overview-201104.pdf>>

- Kubelková J. 2008. *Urbanizace chudoby v rozvojových zemích*. URL
<<http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/urbanizace-chudoby-v-rozvojovych-zemich>>
- Kuo L. 2014. *China is hiding how bad income inequality is in the country*. URL
<<http://qz.com/204180/china-is-hiding-how-bad-income-inequality-is-in-the-country/>>
- Lagorio Ch. 2007. *The Most Polluted Places On Earth*. URL
<<http://www.cbsnews.com/news/the-most-polluted-places-on-earth/>>
- Leete R. 2008. *Human development and urbanisation*. URL
<<https://www.ccollege.gov.sg/knowledge/ethos/world%20cities%20summit/Pages/11Human%20Development%20and%20Urbanisation.aspx>>
- Li X.; Liu S.; Zhang M. 2003. Scenario Analysis on Urbanization and Rural-Urban Migration in China. *Interim Report IR-03-036, CHINAGRO PROJECT: Report of WP1.2. Institute of Geographic Sciences and Natural resources Research Chinese Academy of Sciences, Beijing 100101*. URL <http://www.iiasa.ac.at/publication/more_IR-03-036.php>
- Limbourg R. 2007. *Linfen: the most polluted city in the World*. URL
<http://picturetank.com/_/series/2e116b74a1249c80ad74ea1a73dd6e80/en/LIR_Linfen_la_ville_la_plus_pollu%C3%A9e.html>
- Liu C. 2013. *Mass migration to cities a blessing for millions*. URL
<http://europe.chinadaily.com.cn/epaper/2013-06/14/content_16619555.htm>
- Lu Y. 2013. *Central China on the Rise*. URL<
<<http://www.china-briefing.com/news/2013/01/08/central-china-on-the-rise.html>>
- Lu Stout K. 2013. *China's great migration from 'Hukou Hell'*. URL
<<http://edition.cnn.com/2013/02/07/world/asia/china-lu-stout-great-migration/>>
- Mack L. 2015a. *Chinese History: First Five-Year Plan (1953-57)*. URL
<<http://chineseculture.about.com/od/historyofchina/a/Chinese-History-First-Five-Year-Plan-1953-57.htm>>
- Mack L. 2015b. *Chinese History: Third Five-Year Plan (1966-1970)* URL
<<http://chineseculture.about.com/od/historyofchina/a/Chinese-History-Third-Five-Year-Plan.htm>>
- Mack L. 2015c. *Chinese History: Fourth Five-Year Plan (1971-1975)*. URL
<<http://chineseculture.about.com/od/historyofchina/a/Chinese-History-Fourth-Five-Year-Plan.htm>>
- Maher J., Xie P. 2014. *China's New Urbanization Plan: Obstacles and Environmental Impacts*. URL <<http://www.thenatureofcities.com/2014/05/11/chinas-new-urbanization-plan-obstacles-and-environmental-impacts/>>
- Margolis E. 2012. *The Cultural Revolution Still Haunts China*. URL
<<http://www.huffingtonpost.com/eric-margolis/the-great-cultural-revolu b 1761186.html>>

- McMahon D. 2013. *Beijing Moves to Break Down the Rural-Urban Divide*. URL <<http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2013/11/15/beijing-moves-to-break-down-the-rural-urban-divide/>>
- Metronews. 2014. *'Cancer villages' alert China to urgent water crisis*. URL <<http://metronews.ca/news/world/1030403/cancer-villages-alert-china-to-urgent-water-crisis/>>
- Miller L. 2013. *Paris In China: Tianducheng Is An Eerie, Abandoned City Of Lights Clone*. URL <http://www.huffingtonpost.com/2013/08/07/paris-china-tianducheng_n_3714385.html>
- Miller T. 2013. *China's Urban Billion: Civilizing the Cities*. URL <<http://www.theglobalist.com/chinas-urban-billion-civilizing-the-cities/>>
- Musil J. 1999. Urbanizace a problémy lidstva. *Přírodovědecký časopis Vesmír* 78, 127, 1999/3. URL <<http://casopis.vesmir.cz/clanek/urbanizace-a-problemy-lidstva>>
- Národní statistický úřad Číny. 2015. *China's Economy Realized a New Normal of Stable Growth in 2014*. URL <http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/201501/t20150120_671038.html>
- National Geographic. 2015. *China facts*. URL <<http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/china-facts/>>
- Njoh A. J. 2003. Urbanization and development in sub-Saharan Africa. *Elsevier Science Ltd. Cities, Vol. 20, No. 3, p. 167–174, 2003*. URL <<http://web.iaincirebon.ac.id/ebook/moon/UrbanMatters/UrbDevAfr1.pdf>>
- OECD. 2003. *Glossary of Statistical Terms: Urbanization*. URL <<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2819>>
- Oss G. 2015. *Household Registration System*. URL <<http://www.balticasia.lt/en/straipsniai/ekonomika/household-registration-system-influence-on-migration/>>
- Panda A. 2014. *China Announces Limited Hukou Reform*. URL <<http://thediplomat.com/2014/07/china-announces-limited-hukou-reform/>>
- Patel K. 2014. *China's Food Security Dilemma*. URL <<http://www.worldpolicy.org/blog/2014/06/04/chinas-food-security-dilemma>>
- Perlin R. 2012. *Ghosts in the Machine: The Story of China's Rural Migrants and Their Uncertain Future*. URL <<http://www.thedailybeast.com/articles/2012/12/10/ghosts-in-the-machine-the-story-of-china-s-rural-migrants-and-their-uncertain-future.html>>
- Philips T. 2013. *China admits pollution has caused 'cancer villages'*. URL <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/9887413/China-admits-pollution-has-caused-cancer-villages.html>>

- Population Reference Bureau. 2015. *Human Population: Urbanization* URL <<http://www.prb.org/Publications/Lesson-Plans/HumanPopulation/Urbanization.aspx>>
- Populační fond OSN (UNFPA). 2007. *State of World Population 2007*. URL <http://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/695_filename_sowp2007_eng.pdf>
- Potts M. 2006. China's One Child Policy. *British Medical Journal*. 2006 Aug 19; 333(7564): 361–362. URL <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1550444/>>
- Project Partner. 2015. *Hukou System Explained: China's Internal Passport*. URL <<http://projectpartner.org/poverty/hukou-system-explained-chinas-internal-passport/>>
- Richter D. 2014. *Welcome to The World's Largest Ghost City: Ordos, China*. URL <<http://gizmodo.com/welcome-to-the-worlds-largest-ghost-city-ordos-china-1541512511>>
- Ripley W. 2015. *Tianjin, China: Lots of buildings, few people*. URL <<http://edition.cnn.com/videos/world/2015/01/19/pkg-ripley-china-ghost-cities.cnn>>
- RIETI. 2013. *Urbanization as a New Growth Engine: "Citizenization" of rural migrant workers is the key*. URL <<http://www.rieti.go.jp/en/china/13011101.html>>
- RIETI. 2014. *China's Income Gap begins to Narrow*. URL <<http://www.rieti.go.jp/en/china/14082701.html>>
- Roberts D. 2014. *A \$6.8 Trillion Price Tag for China's Urbanization*. URL <<http://www.bloomberg.com/bw/articles/2014-03-25/6-dot-8-trillion-price-tag-for-chinas-urbanization>>
- Roberts D. 2015. *Why China's Middle Class Can't Flex Its Buying Power*. URL <<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-10/why-china-s-middle-class-can-t-find-its-buying-power>>
- Runde D. F. 2015. *Urbanization, Opportunity, and Development*. URL <<http://csis.org/publication/urbanization-opportunity-and-development>>
- Seto K. 2015. *What should we understand about urbanization in China?* URL <<http://insights.som.yale.edu/insights/what-should-we-understand-about-urbanization-china#main-content>>
- Song K., Cui A. 2009. *Understanding China's Middle Class*. URL <<http://www.chinabusinessreview.com/understanding-chinas-middle-class/>>
- Shah R. 2012. *What is 'Lewis turning point' and its importance for China*. URL <http://articles.economictimes.indiatimes.com/2012-07-30/news/32942096_1_labour-agricultural-sector-china>
- Sharma P. 2012. *Urbanization and development*. URL <<http://cbs.gov.np/wp-content/uploads/2012/Population/Monograph/Chapter%2010%20Urbanization%20and%20Development.pdf>>

- Shenzhen Municipal E-government Resources Center. 2015. *Overview*. URL <<http://english.sz.gov.cn/gi/>>
- Shi L. 2013. *Changes in income inequality in China in the last three decades*. URL <http://uschinacenter.as.nyu.edu/docs/IO/32612/Li_shi_paper.pdf>
- Schiavenza M. 2013. *Mapping China's Income Inequality*. URL <<http://www.theatlantic.com/china/archive/2013/09/mapping-chinas-income-inequality/279637/>>
- Schmitz R. 2014. *China's economic boom leaves a trail of ghost cities*. URL <<http://www.marketplace.org/topics/world/marketplace-25/chinas-economic-boom-leaves-trail-ghost-cities>>
- Schmitz R. 2015. *The path to the middle class in China*. URL <<http://www.marketplace.org/topics/world/six-routes/path-middle-class-china>>
- Siciliano G. 2013. The social and environmental implications of urbanization strategies and domestic land grabbing in China. *LDPI Working Paper 14. The Land Deal Politics Initiative*. URL <<http://www.plaas.org.za/sites/default/files/publications-pdf/LDPI14siciliano.pdf>>
- Sincular T. 2013. The Challenge of High Inequality in China. *Poverty Reduction and Equity Department. Volume 2, Number 2*. URL <<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Poverty%20documents/Inequality-In-Focus-0813.pdf>>
- Smith A. J. 2014. 'Re-education' campaigns teach China's new ghost city-dwellers how to behave. URL <<http://www.theguardian.com/cities/2014/nov/06/-sp-china-ghost-city-kangbashi-ordos-re-education-campaign>>
- Stahl L. 2014. *China's real estate bubble*. URL <<http://www.cbsnews.com/news/china-real-estate-bubble-lesley-stahl-60-minutes/>>
- Swanbrow D. 2014. *Income inequality now greater in China than in US*. URL <<http://ns.umich.edu/new/releases/22156-income-inequality-now-greater-in-china-than-in-us>>
- Swanson A. 2015. *China Is Growing At Its Slowest Pace In 24 Years, And That's A Good Thing*. URL <<http://www.forbes.com/sites/anaswanson/2015/01/21/china-is-growing-at-its-slowest-pace-in-24-years-heres-why-thats-a-good-thing/>>
- Szczepanski K. 2015a. *The Great Leap Forward*. URL <<http://asianhistory.about.com/od/asianhistoryfaqs/f/greatleapfaq.htm>>
- Szczepanski K. 2015b. *What was the cultural revolution?* URL <<http://asianhistory.about.com/od/modernchina/f/What-Was-The-Cultural-Revolution.htm>>
- Szczepanski K. 2015c. *Who were China's Red Guards?* URL <<http://asianhistory.about.com/od/glossaryps/g/Who-Were-Chinas-Red-Guards.htm>>

- Tisdell C. 2008. Thirty Years of Economic Reform and Openness in China: Retrospect and Prospect. *Working Paper No. 51*. URL <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/90620/2/WP%2051.pdf>>
- The Cities Alliance. 2011. *Knowledge Platform: Urbanization*. URL <<http://www.citiesalliance.org/sites/citiesalliance.org/files/7%20-%20WB%20Urbanization%20KP%20Full%20Document.pdf>>
- The Economist. 2012a. *The largest migration in history*. URL <<http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2012/02/china>>
- The Economist. 2012b. *Welcome home*. URL <<http://www.economist.com/node/21548273>>
- The Economist. 2014a. *Building the Dream*. URL <<http://www.economist.com/news/special-report/21600797-2030-chinese-cities-will-be-home-about-1-billion-people-getting-urban-china-work>>
- The Economist. 2014b. *Ending Apartheid*. URL <<http://www.economist.com/news/special-report/21600798-chinas-reforms-work-its-citizens-have-be-made-more-equal-ending-apartheid>>
- The Economist. 2014c. *China's back*. URL <<http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21623758-chinas-back>>
- The Economist. 2015. *The Great Sprawl of China*. URL <<http://www.economist.com/news/china/21640396-how-fix-chinese-cities-great-sprawl-china>>
- Theguardian. 2013. *Faking it: replica architecture sweeps China – in Picture*. URL <<http://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2013/jan/07/replica-architecture-china-in-pictures>>
- The New York Times. 2014. *China to Take 5 Million Cars Off the Road*. URL <http://www.nytimes.com/2014/05/27/business/china-to-take-5-million-cars-off-the-road.html?_r=0>
- Trends e-magazine. 2011. The Great Real Estate Bubble of China. *Economic Outlook, Issue 094 - February 2011*. URL <<http://www.audiotech.com/trends-magazine/the-great-real-estate-bubble-of-china/>>
- Tortajada C. 2014. *'Land grabbing' myth and China-bashing*. URL <<http://www.shanghaidaily.com/opinion/foreign-perspectives/Land-grabbing-myth-and-Chinabashing/shdaily.shtml>>
- Tyner A. 2014. *Can China's New Urbanization Plan Work?* URL <<http://thediplomat.com/2014/04/can-chinas-new-urbanization-plan-work/>>
- UN Global Impact. 2015. *Global Opportunity Report 2015*. URL <https://www.unglobalcompact.org/docs/publications/Global_Opportunity_Report.pdf>

- UNDP. 2013. China National Human Development Report 2013. *Research report China. Beijing: China Translation and Publishing Corporation, June 2013.* URL <http://hdr.undp.org/sites/default/files/china_nhdr_2013_en_final.pdf>
- UNDP. 2014. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience. *Human Development Report 2014, United Nations Development Program: New York.* URL <<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>>
- UNDP. 2015. *Table 2: Human Development Index trends, 1980-2013.* URL <<http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>>
- World Bank. 2015. *Country data: China.* URL <<http://data.worldbank.org/country/china>>
- United Nations. 2007. *Demographic Yearbook 2007: table 6.* URL <<http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2007.htm>>
- United Nations. 2014. World Urbanization prospects: The 2014 Revision, Highlights (ST/ESA/SER.A/352). *Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2014).* URL <<http://esa.un.org/unpd/wup/Highlights/WUP2014-Highlights.pdf>>
- UN-HABITAT. 2006. Slums: Some definitions. *State of the World's Cities 2006/7.* URL <<http://ww2.unhabitat.org/mediacentre/documents/sowcr2006/SOWCR%205.pdf>>
- Vogel E. F. 2011. *China under Deng Xiaoping's leadership.* URL <<http://www.eastasiaforum.org/2011/09/27/china-under-deng-xiaopings-leadership/>>
- Vogel E. F. 2012. *Deng's China.* URL <http://www.nytimes.com/2012/11/08/opinion/china-changes-leaders-deng-xiaopings-china.html?_r=1&>
- Wang H. 2010. *The Chinese Dream: The Rise of the World's Largest Middle Class and What It Means to You.* CreateSpace Independent Publishing Platform; 2nd edition (November 10, 2010).
- Wang X., Weaver N. 2013. Surplus Labour and Lewis Turning Points in China. *Journal of Chinese Economic and Business Studies, 11(1): pp.1-12 (lead article).* URL <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2307604>
- Wei H. 2013. *Starting with the urban-rural divide.* URL <http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2013-05/17/content_16506170.htm>
- West J. 2014. *China's urbanization.* URL <<http://www.asiancenturyinstitute.com/migration/13-china-s-urbanization>>
- Witoń A. 2013. Economic Effects of the Urbanization Process in China. *Entrepreneurial Business and Economics Review, 1(3), 57-69.* URL <<http://www.eber.uek.krakow.pl/index.php/eber/article/view/19/22>>

- Wong E. 2013. *Survey in China Shows a Wide Gap in Income*. URL <<http://www.nytimes.com/2013/07/20/world/asia/survey-in-china-shows-wide-income-gap.html>>
- World Bank. 2013. *Global Monitoring Report 2013*. URL <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1327948020811/8401693-1355753354515/8980448-1366123749799/GMR_2013_Full_Report.pdf>
- World Bank. 2014. *Urban China: Toward Efficient Inclusive, and Sustainable Urbanization. Development Research Center of the State Council: People's Republic of China*. URL <<https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/EAP/China/Urban-China-SRs1-3.pdf>>
- World Bank. 2015. *China: Data*. URL <<http://data.worldbank.org/country/china>>
- Wu H. 2011. The Household Registration System and Rural-Urban Educational Inequality in Contemporary China. *Population Studies Center Research Report 11-735. Population Studies Center, University of Michigan Institute for Social Research*. URL <<http://www.psc.isr.umich.edu/pubs/pdf/rr11-735.pdf>>
- Xinhua. 2013. *Xinhua Insight: China's urbanization drive shrinks rural classrooms*. URL <http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-12/21/c_132985950.htm>
- Xinhua. 2014. *China's Special economic zones create economic miracles*. URL <http://news.xinhuanet.com/english/video/2014-12/30/c_133886993.htm>
- Xu B. 2014. *China's Environmental Crisis*. URL <<http://www.cfr.org/china/chinas-environmental-crisis/p12608>>
- Yan S. 2014. *China declares 'war' on pollution*. URL <<http://money.cnn.com/2014/03/06/news/economy/china-pollution/>>
- Yeh A. G. O., Xu J., Liu K. 2011. China's post-reform urbanization: retrospect, policies and trends. *Human Settlements Group, IIED Population and Development Branch, UNFPA. Urbanization and Emerging Population Issues – 5*. URL <<http://pubs.iied.org/pdfs/10593IIED.pdf>>
- Yu X. 2014. *Top one percent has one third of China's wealth, research shows*. URL <<http://english.caixin.com/2014-08-04/100712733.html>>
- You T. 2012. *China's 'lost generation' recall hardships of Cultural Revolution*. URL <<http://edition.cnn.com/2012/10/24/world/asia/china-lost-generation/>>
- Zeng D. Z. 2011. How Do Special Economic Zones and Industrial Clusters Drive China's Rapid Development? *Policy Research Working Paper 5583* URL <<http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5583>>

Zhao Z. 2003. Migration, Labor Market Flexibility, and Wage Determination in China – A Review. *China Center for Economic Research (CCER): Peking University*. URL <[http://info.worldbank.org/etools/docs/library/152363/\(6\)%20Labor_WB_Revised.pdf](http://info.worldbank.org/etools/docs/library/152363/(6)%20Labor_WB_Revised.pdf)>

Zhou X. 2014. *China's Manhattan Project Marred by Ghost Buildings*. URL <<http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-06-26/china-s-manhattan-project-marred-by-ghost-buildings>>

Zhu X. 2012. Understanding China's Growth: Past, Present, and Future. *Journal of Economic Perspectives—Volume 26, Number 4—Fall 2012—Pages 103–124*. URL <<http://homes.chass.utoronto.ca/~xzhu/paper/JEP2012.pdf>>